

21/1/03.

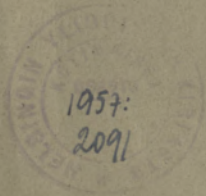
Kansikoita ja Kustikoita.

•Soisin Suomeni hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.

I.

Helsingissä,

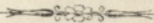
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon kustannuksella.

Mansikoita ja Mustikoita.

„Soisin Suomeni hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.“

I.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1859.

Historia de la medicina

Paino-luvan antanut: *L. Heimbürger.*

I

Historia

Aineisto.

	Siv.
Sananen Anni orpanalle	1.
Kosken-kuvia	13.
Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa	14.
Totta puhuen	15.
Pohjan-piltti. Kirjoitt. Y. K.	17.
Kettu Repolainen „ —kk— K.	109.
Sukeltaja (Schiller'in mukaan). Kirjoitt. J. K.	159.
Runeberg'in Puutarhahoitajan kirjeet. „ A—n.	168.
Suomennoksia Runeberg'in Runoelmista. Kirjoitt. O. B.	187.

Alueto.

1	... ..
12	... ..
13	... ..
14	... ..
15	... ..
16	... ..
17	... ..
108	... ..
109	... ..
110	... ..
111	... ..

Sananen Anni orpanalle.

Jaakon päivästä Sorsansaarella.

En ole hetkiin unohtava tuota kaunista kesä-päivää, kun Sorsansaarella vietimme Jaakko enon nimi-päivää. Ensinnä ei kukaan ollut muistavanansa koko asiaa. Aamukahvi juotiin, kuin muullostikin, puistossa ruusu-pensasten välissä, ja eno istui äänetönnä, sanoma-lehti edessänsä, eikä sanaakaan virkkanut. Äijä oli nähtävästi vähän nyrkki-pyhissänsä, kun ei kukaan hänen vuosi-juhlaansa muistanut. Mutta ei sitäkään ollut kukaan näkevänsä. Eeva täti kutoi valkoista villa-sukkaa niin ahkerasti, että olisi luultu, hänen odottavan talven-tuloa elo-kuussa, ja sinä tepastelit tuhansissa pienissä askareissa, joissa ei toinen maailmassa sinulle vertoja vetäne. Viimein käännyit yht'äkkiä minun puoleeni, kysyen, eikö „nuori herra“ tiennyt Jumalan kaunista ilmaa sen verran arvossa pitää, että tahtois edes ongelle tulla.

Minä vastasin, että „nuoren neitsyen“ kattila luultavasti paljoa enemmän kostuisi, jos, pyssy olalla, minä liikkeelle lähtisin. Mutta koska olit ottanut kaikki sendun lintuset, jopa itse kryptimaan varpusetkin, korkean suoje-luksesi alle, et siihen ehdotukseeni millään muotoa myön-

tynyt, vaikka ko'in todeksi näyttää, että kalalla on henki ja tunto yhtä hyvin kuin linnullakin.

Olisimme siitä tieteellisestä seikasta ehkä kauankin sanoja vaihettanut, ellei täti olisi keskeyttänyt:

„Hsss! lapsikullat; rauha maassa! Jättäkää rauhaan sekä suorsat että ahvenet, ja tulkaa Sorsansaarelle, jos ei muuksi, niin marjaan. Minun täytyy käydä heinäväkeä katsomassa. Ettekö näe tuota pientä pilven nuohaa, joka kokoontuu päivän alla. Jos en minä toimeen tartu, ei tule kuivia heiniä iki-päivinä“.

Jokainen oli kääntynyt etelä-puoleen, ja jokainen oli näkevänsä jotakin pientä pilveä, vaikka tosi oli, että kaikki taivaan-rannat olivat yhtä puhtaat, kuin sinun hohtava kahvi-pannusi. Täti oli kutimensa kokoon pannut ja kaikki menoa. Sen muoto oli sulaa kärsivällisyyttä, ikäänkuin uhriksi menijällä yhteisen asian, nimittäin heinä-saaliin tähden. Eno ei puhunut paljo mitään, mutta seurasi hänkin, kun kaikki lähdimme rantaa kohden.

Kyllä tuo kummalta näytti. Rannassa oli vene ihan valmisna, ikäänkuin odottelemassa. Tubdot ja airot olivat paikallansa, purje ja lipun-varsi asemillaan. Pursi parka oli kaiketi pelännyt lastuillensa lahoamista, mutta ei tytenyt paljaisiin valituksiin, niinkuin Wäinämöisen muinainen, vaan itse lähtenyt vesille. No, pian oli purje levitetty, ja tuo sininen lippu, jonka selvää puhdasta siniä ma aina olen ihastellut, oli myöskin nostettu. Minä istuin airoille; sillä tuulesta ei paljon apua ollut.

Tultuamme Sorsansaarta lähemmäksi, huomasi perämiehemme, s. t. s. Jaakko eno itse, jättäneensä tupakat ja piipun kotia unohduksiin. Kysyimme kaikin, eikö sopisi palata noutamaan, johon hän lyhyesti vastasi: „ei“. Samassa loi silmänsä saarta kohden, ja näki kaiken työväen seisovan joutilaana rannan puolella.

„Sen vietävät!“ hän tiuskasi, hyvillään kun sai närkästyksensä johonkin panna, — „eikö ne, Jumala näköön, seiso kädet ristissä jo aamusta alkaen“.

Täti leppeästi muistutti, että työväelläkin oli suurus-aikansa, ja eno siihen jotain jupisteli, josta en muuta kuulut, kuin -- „ikänsä syödä!“

— Mutta nyt tultiin rannalle, ja kymmenen vahvaa kättä veti veneen valkamoille semmoisella vauhdilla, että sinä, joka kokassa olit seisonut, epäilemättä olisit mennyt pitkällesi, ellet jo sitä ennen olisi kiville hypännyt kuin kärppä.

„Vanha laki: vedä perä-mies maalle“, sanoi yksi miehistä, ja kaikki nostivat lakkinsa.

Mutta olisit nähnyt, kuinka enon silmät menivät avolle, kun koivikosta astui kuusi nuorta tyttöä valkoisissa päitahioissa ja pitkät kukka-seppeleet väännettyinä haravién varsia ja lapoja myöten, jotta suuri pitkä J, kukkaisista kudottu, oli kunkin kädessä kuin juhla-lippu. Ja kun tytöt rupesivat laskemaan pienen laulun, niin luulen melkein nähneeni, että kyynele tirkisti Jaakko enon silmänurkassa. — Tuota kaikkea sinä et voinut nähdä; olithan kumminkin itse jo näkyvistä kadonnut. Mutta laulun tunnet, sen ihanan nuotin, jonka itse olit muutamia päiviä ennen kokoon pannut ja sitten opettanut „Saaren impilöille“. Sanoista en puhu mitään; ne oli joku ystävästäsi kyhännyt. Ja koska ne varmaankin jo olet unohtanut, panen nekin tänne nuotin kanssa. Mutta nuotti kuitenkin oli juhlamme loisto.

Tyttöjen laulu Sorsansaarella.

Juhlallisesti.

V. 2. Kas-te kau-nis kyl-völ-le - si, Pou-ta hei-nän
 ai - ka - na - si, Täy - si - te - rä e -
 lol - le - si, Sie - lu - hu - si rau-han ka - si!
 I - jän pit-kän i - ha - nai-sen Ju - ma - lal - ta
 An - ta - jal - ta Toi - vo - tam - me tu - le - vai - sen.

1. Terve, Jaakko, juhlihimme!
 Riemun tuotkin tullessasi.
 Terve! suovat Saaren immet,
 Illoitsevat onnellasi.
 Ijän pitkän ihanaisen
 Jumalalta
 Antajalta
 Toivotamme tulevaisen.
2. Kaste kaunis kylvöllesi,
 Pouta heinän-aikanasi,
 Täysi terä elollesi,
 Sieluhusi rauhan kasi!

Ijän pitkän ihanaisen
 Jumalalta
 Antajalta
 Toivotamme tulevaisen.

Sitä minä oikein ihmettelen, kuinka hyvin olet saanut heitä laululle taipumaan. Somasti se nytkin heiltä kävi, ja somia heitä itsiäkin joukossa oli, — vaikka jo melkein kadun sen sulle sanoneeni.

Mutta Jaakko eno hämmästyksessensä oli unohtanut veneestä lähteä. Eikä hän enää tarvinnut lähteäkkään. Pajuvesoista tehty tuoli, koristettu tuoreilla heinillä ja kukkasilla, tuli jollakulla taikauksella hänen allensa, ja nyt hän kannettiin, ennenkuin itse aavistikaan, keskelle koivikko, missä suurus-pöytä oli valmistettu työväelle — ja meille. Enolta oli kaikki pienet narkästyksset hävinneet kuin sumu. Sillä sitä en miksikään lue, että hän vielä pöydän äärelle tultuansa kysyi kyllä julmistuneella äänellä: „Mikä hullutus teillä mielessä on? tämäkö heinän-tekonne onkin, sen vietävät? Ja ennen puolipäivää tulee sadetta kaatamalla“.

Vanha Köhkörön Junni, joka kaikki ilman muutteet tietää, vakuutti siihen iloisesti, ett'ei tänä päivänä muka kastuisi muu kuin kurkku. Ja nyt vasta enokin huomasi, ett'ei pilven-nuohia ollut nimeksikään.

Mutta nyt sinäkin ilmestyit, ja kädessäsi oli suuri kar-sittu katajan-oksa, joka tarkemmin katseltuna havaittiin piipun-varreksi piipunensa. Toisessa kädessä oli tuok-konen tupakkia, ja nämä aseet tarjosit hymy-suin enolle, mainiten, että saaren Haltia, kun kuuli Jaakon unohta- neen tupakkansa kotia, lähetti omat aseensa ja omat omakasvosensa rakkaan vieraan maistettaviksi. Eno ei saattanut olla nauramatta; mainitsi vain, että Haltia

kasvatti erinomaisen hienoa tupakkaa, ja käski miestenkin tuota maistella, jos kellä sattuisi piippu-kynä muassa olla.

Muutoin siinä syötiin, ja enokin, joka ei milloinkaan suurusta syö, otti oikein vahvan aterian. Mekin muut söimme ja juttelimme väen kanssa. Ja niinkuin tietäjämme oli ennustanut, tuli myöskin kurkku kastetuksi. Olutta minä en milloinkaan juo — muuta kuin sinun tekemääsi, ja sentähden nytkin join jotensakin. Mutta tuota sinä muistat yhtä hyvin kuin minäkin. Mitä mä siis juttelenkaan, kuinka työväki ja vanhat menivät heinäntehtoonsa ja me marjaan. Olisit sinä mielellämmin mennyt haravoimaan, mutta minä, joka en osaa vikatetta käyttää ja huonosti haravaakin, pidin vasta-pintaa. — Sitä mun nyt pitää joskus oppimani, nimittäin heinäntehtoa.

Nyt en pitänyt ajan-luvusta sinä päivänä mitään, enkä siis tiedä kuinka kauan marjassa viivyimme. Oli ainakin jo ehtoo-puoli, kun palasimme, molempien suut yli-ympäri marjassa, joka todisti, että kumminkin jompi-kumpi meistä oli enemmän syönyt kuin poiminut.

Luulen melkein, että väki jo työltäkin palasi; eno kumminkin jo istui köivikossa olut-haarikan ääressä. Mutta kuka vieras istui hänen vieressänsä? Oikein! se ei ollut mikään muu kuin tuo Hemppulan „herasyöninki“, jonka monen-mutkaista nimeä en ole koskaan huolinut muistooni panna ja jonka pitäjäläiset tavallisesti kutsuvat paljaastansa Hempuksi.

Sinä pysähdyit vähän matkan päässä ja sanoit jotenkin tyllysti — sitä en sano, että se minun korvissani tyllyltä soi —: „Mikä on senkin lähettänyt!“ Minun olisi tehnyt mieli lisätä enon tavalla: „Sen vietävä!“

Ja kun tervehtimiset tapahtuivat, näytit vielä vähän happamalta, jonka asian Hemppu — „herasyöninki“ piti

sanomani — selitti sillä tavoin, että sulla oli muka ikävä marja-kumppali ollut.

„Minullapa on ollut paljon ja hyviä kumppalia, kaikki Sorsansaaren laulu-linnut“, vastasit ja muotosi oli jo muuttanut iloiseksi.

„Sanokootte mitä hyvänsä“, jatkoi eno herrojen keskustelemusta, „väli-kirjoja minä pidän alustalaisteni kanssa ja ajan pitkään minä sillä tavoin voitan paljoa enemmän kuin te, joka alinomaa ajatte väkenne mäelle. Sillapä ette saakkaan enää kelyllistä väkeä“.

„Kireämpiä palkollis-asetuksia! parempia asetuksia la'ilisesta suojeluksesta! Minä olen siitä antanut jo mietteeni Huoneen-hallitus-seuralle“.

„La'ista tulee synti, sanoo pyhä Paavali“, — lopetti eno lähtiessään pois työväkensä puheille, joka jo istui vähän taempana oluen ääressä.

Niinkuin tiedät minä en ole musta-sukkaisia; lähdin siis nuorten laulu-tyttöjen luoksi, joitten parissa pidin iloa hetken aikaa. Kuulin kuitenkin hyvin selvästi mitäs sinäkin „heräsyöningin“ kanssa juttelit, — ja muistaakseni Köhkörön Anni, sinun kaimasi, minulle kerran muistuttikin, ett'en muka hänen puolisella korvalla oikein hyvin kuullut.

Sitä nyt en oikein voi vakuuttaa, alkoiko keskustelemukseenne niin halvasta asiasta kuin palkollisista. Sen vain muistan, että puhe-kumppalisi sanoi mietteesi kovin runollisiksi ja suloisiksi, niinkuin muka itsekin olit, mutta kuitenkin ne olivat hänestä liian pilven-takaisia, että sopisivat tän maailman menoihin. Lisäksi puhui kohteliaan sanan sinun runollisuudestasi ja muuta semmoista, jota en muistoon pannut.

Sinäpä vastasit — ne sanat ma tarkasti muistan — „Minussako runollisuutta! oikein naurattaa. Teillä totta-

tosiaan lienee runolliset silmä-lasit yllänne. Mutta se ei ole mitään runollista eikä mitään pilven-takaista, että

soisin Suomeni hyväksi,
maani marjan kasvavaksi,

kuten Suomen kansa laulaa Kantelettaren runoissa“. — Oletteko Kanteletarta lukeneet“, lisäsit, luultavasti päästäksesi toiseen puheen-johtoon.

„En, en ole tullut semmoista kirjaa nähneeksi. Nykyaikoina pannaan niin eriskummaisia nimiä kirjoihin, ettei nimestä ollenkaan voi arvata mitään. „„Chemie““ ja „„Hiavatha““, onko nekin nimiä? Mutta mitä lajia tuo — — — mainitsemanne on?

„Kanteletar, se on kokous suomenkielisiä muinoisrunoja, niinkuin Kalevalakin. Tottahan niitä tunnette“.

„Muistan minä joskus nähneeni Helsingin Sanomissa — —“
„Mutta suomeksi, tottahan niitä olette suomeksi luke-
neet“.

„Minä en osaa lukea suomenkieltä“.

„Oho! nyt olette viisastelevananne. Olenpa kuullut teidän selvää suomea puhuvan, eikä tällä maalla käykään juuri mykkänä olla“.

„Puhutte leikkiä nyt“, arveli herasyöninki, joka jo mielellään olisi muihin asioihin poikennut eikä tabtonut juuri mainittavaksi, että suomea taisi puhua; — „Puhutte leikkiä nyt; minä sanoin, et'en osaa lukea“.

„Ette lukea osaa?“ kysyit niin isolla äänellä, että täti-kin, joka oli jonkun ehtoollisen toimissa, kummastellen kääntyi sinne puoleen; — „No, sitte ette myöskään ole ripille päässyt; se onkin totta, et'en ole teitä koskaan kirkossa nähnyt“, lisäsit.

— Se la'in-opillinen herra tunsikin nähtävästi maan tapoja paremmin kuin sinä, ja nosti säälivällä naurulla olka-pää-

tään. „Tahtoisiko mamseli, että minä lukisin kaikkea mitä mökkiläiset hökkelissänsä lukevat. Olkoon se suotu, että heitä vasten on suomenkielisiäkin kirjoja. Mutta sen kyllä tiedätte, että suomenkieliset kirjat ovat talonpoikaista kirjallisuutta; se teiltä kaiketi on leikki-puhetta, kun sanotte niitä lukevanne“.

Sinäkin saatat toisinaan tulistua, ja luullakseni se juuri oli nyt, kun kaimasi sai tilaisuuden puhua toisen korvani kuuroudesta. Sinä vastasit:

„Minä en ole tätä nykyä aivan leikkisellä mielellä, ja saatatte siis — jos suotte — todeksi uskoa, mitä mä sanon. Minä luen usein ja paljon suomea, ja äskettäin lu'in yhden, nimeltä „Taito ja Toimi“, jonka eräs Suomen talonpoika on tehnyt „hökkelissään“. — Siitä olisi teillekin, hyvä herra, kaksi hyvää opetusta saatavana, ensiksi kuinka palkollisia pitää kohdeltaman ja toiseksi — mitä se „eriskummainen kirjan-nimi Chemie“ merkitsee“ — — —

Kuinka puheenne sitten jatkettiin, en saanut oikein kuulluksi, koska ennen mainitusta syystä minun täytyi vaihettaa kuuroa korvaa. Pian tulikin ehtoollis-käsky. Hemppulan herra sanoi täytyvänsä jonkun tärkeän asian tähden lähteä ja teki jää-hyväiset. Minä itsekseni ajattelin, miks'ei hän saman tärkeän asian tähden saattanut kokonansa tulemattakin olla.

Sillä sinä et koko iltaan tahtonut hyvää mieltäsi takasin saada. Ja kuitenkin oli muutoin vielä kyllä iloa ja ilon syytä. Vanha Junni piti kaikkien puolesta suoran ja lämpimän kiitospuheen isännälleen, vieläpä muistaakseni laulettiinkin koti-matkalla kesäisen kuutaman valossa. Lauloit kyllä sinäkin muiden tyttöjen kanssa; mutta et enää ollut entiselläsi.

Seuraavana aamuna istuttiin taas kahvin ääressä ruusupensasten välissä, ja jokainen muisti mieli-hyvällä eilistä päivää. Jaakko eno oli varsin toisella tuulella kuin eilis-aamuna ja jutteli ulkomaan oloista, joita hän nuorempana oli matkoillaan nähnyt. Sitä sinä aina niin mielelläsi kuuntelet, ja sinäpä vielä ymmärrät sen, mitä ei eno juuri ymmärräkkään, nimittäin sovittaa kaikki oman maan verroille.

„Onko missään“, kysyit vihdoin, „semmoista laitaa kuin täällä, että herrasmies tuskin kehtaa puhua saati lukea samaa kieltä, kuin talonpoika?“

Eno vähän ajatteli; sanoi viimein: „Se on totta, semmoista onnetonta tilaa on harvassa; minä en ole tullut sitä nähneeksi“. „Mutta, niinkuin itsekin tiedät“, hän lisäsi lepyttääksensä, „koetaan sitä täälläkin muuttaa“.

„Kuka sitä kokee?“ vastasit lempeästi, melkein sulavasti, „millä se tehdään? Suomen kirjallisuus on talonpoikia varten, herrasväkemme on liika-viisas sille; niin minulle eilen selitettiin; ehkä totta lieneekin? Minä en siis oikein ymmärrä, että täällä siinä kohdassa on mitään tekeillä. Minä kyllä ymmärrän yhden puutteen, jonka itse olen usein tuntenut, mutta neuvoa siihen en tiedä. Meillä ei ole suomeksi mitään kirjallisuutta, joka olisi nimenomaan herrasväkeä varten — taikka jos ma sen ikävän nimen heitän, sivistyneempiä, opissa paremmin perustetuita varten. Se on tarpeellista, välttämättömän tarpeellista“. — „Siihen tämän nuoren herran pitää neuvo tietämän“, lisäsit kääntyen äkkiä minun puoleeni.

Silloin näytit hyvin veitikalta.

Minä ko'in todeksi näyttää, ett'et juuri ampunut lintua kohden, kun moitit kieli-eroituksen ja kuitenkin tahdoit kaksi eri kirjallisuutta vaikka samallakin kielellä. Mutta sanoit vaatineeasi ainoastaan sen, että Suomenkin

kirjallisuudessa löytyisi semmoista ylevää nykyajan runollisuutta ja muuta kaunokirjallista, jota sivistyneet muissa maissa lukevat omalla kielellään.

No kyllä; mutta minä, sinun nöyrin palvelijasi, olin ja olen vielä semmoiseen jättiläis-tekoon liian kykenemätön. Sitä tekevät kansojen suuret henget, kun aika täytetään. Ystäväissani on kyllä monta paremmilla voimilla varustettua. „Mutta mitä me kaikki“, arvelin, „voisimme kirjoittaa semmoiselle nuorelle neidolle, joka lukee Shakespeare'n ja Dickens'in alku-kielellä. Ylevää ei olisi meiltä toivomistakaan. Hyvä, jos puolikuntoistakaan kyniemme alta syntyisi“ —

Silloin sinä vakuutit, — ja vakuutukseesi minä luotan —, että mielellämmin lukisit omankielistä jos huonompaakin, kuin vieräs-kielistä jos parempaakin; muistutit, että

oma maa mansikka,
muu maa mustikka.

„Mutta jollette paljaita mansikoita saakkaan, pankaatte mustikoita sekaan“, — sanoit; „tydyn suomennoksiinkin“.

Viimein lupasit itse ruveta jotakin kirjallista yrittämään, jos minä vain olisin mies panemaan ensinnä alkuun.

Tätä kaikkea olen tahtonut muistoosi juohduttaa, ett'et tätä pientä kirjaa, jonka nyt sinulle lähetän, aivan oudeksuisi. Nimi on niitä „eriskummaisista“, joita tuskin muu, kuin sinä, ymmärtänee. Muistin marjat Sorsansaarrella, muistin toivoneesi „Suomen hyväksi, maasi marjan kasvavaksi“, ja muistin viimein kauniin sananparren, jonka kauniisti sovitit Suomen kirjallisuuteen. Ystävieni suostumuksella panin siis nimen, minkä näet. Nämä ys-

tävät, — jotka, niinkuin kyllä arvaat, ovat enimmäen työn tehneetkin —, sanovat vain pelkäävänsä, että mansikatkin tässä maistunevat kovin paljon mustikalta. Muutoin toivovatkin, että sinulta kohdakkoon kypsyeempiä marjoja valmistuu, ja lupaavat sinun avullasi lisätä „Mansikoita ja Mustikoita“ lisäämistään. Muista siis sinäkin lupautasi! — — —

Mutta Sorsansaarta ja Jaakonpäivää en voi unohtaa. Enkä saata olla sinulle juttelematta, mitä viimeinen joutsen lähtömatkallansa toi mulle uutisiksi. Se oli pieni juttu, jos kuulla jaksat.

Muutamana aamuna oli, näet, tapahtunut, että eräs henttu ja hieno herra, „herasyöninki“ arvoltaan, ja kolmen manttaalin isäntä, tuli kaikella komeudella muutama paikkaan, jonka nimen olen tyyni unohtanut, mutta jossa kumminkin asui nuori, sievä neito. Sen neidon hän pyysi kolmen manttaalin emännäksi ja „herasyöninki“-arvon apulaiseksi. Mutta neito oli vastannut, että hänen, nimittäin „herasyöningin“, ei pitänyt naimista ajatteleman, ennenkuin oli oppinut sisältä lukemaan.

Kosken-kuvia.

Ma seisoin kosken kuohun partahalla,
 Katsoen vaahto-harjain ottelusta,
 Kun nälin heitä nieli pyörre musta,
 Mi määrätönnä mylvi hourun alla.

Kuin oris karhun kourien alaisna,
 Vapisi kalliokin tuskillansa;
 Ja hädän-hiki hänen kupeiltansa
 Yleni vihmana viluttavaisna.

Vaan sumun suitevaisen harma'ille
 Kirjoitti aurinkoinen taivon kaarta,
 Kuvailten kuohun päälle sulon saarta
 Asuttavaksi Päivän tyttärille.

Niin ihmis-sydänkin on tuima koski:
 Syvyydessään on pyörre pathaamassa
 Ja vaahto, vapistus on vaivoissansa;

Mut päältä paistaa päivän ruusu-poski,
 Luvaten rauhan runsaan kuolemassa,
 Kun taistelus on viimein alallansa.

Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa.

Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa;
 Hellästi hyväilee aurinko maata.
 Taistelee talvi, mut kevät jo voittaa,
 Voittaa ja härmäiset urohot kaataa.
 Leivonen pilvissä riemuissaan,
 Lentelee, liitelee, laulelee vaan.

Tuttuni, tui! anna, minäkin laulan
 Keväisen kultaisen kunnian-virttä. —
 En toki, en! mitä kevättä laulan?
 Kevääs' on kylmä ja kevääs' on kirttä;
 Suven on sulo, on lämmin, oi!
 Suvenpa toivoa lauluni soi.

Tuttuni, tui! jahka urpuset puhkee,
 Tapion tytärten morsius-puku,
 Jahkapa tuomi ja pihlaja muhkee
 Häitänsä pitää ja kukkien suku
 Aukaisee silmänsä juhliksi, oo! —
 Lemunsa lähettää uhriksi, oo! —;

Silloin, oh Tuttuni, silloin ma lennän
 Luoksesi vetten ja vuorten takaa,
 Silloin on riemu, mik' ei ole ennen,
 Sylissä' silloin mun pääni jo makaa. —
 Tuttuni, tui! jop' on kevättä, jo;
 Suviko viipynee, kauanko?

Totta puhuen.

Min'en totuutta peittele koskaan,
 Puhu päätöntä mielittelystä; —
 Sumu silmissäs' soimaukseksi
 Olis' viekkauten pidetystä.

Sanon siis, että oon minä nähnyt
 Mukavampia muodolta muita,
 Sekä varrelta sorjemmat naiset,
 Sini-silmiä myös, sima-suita.

Mutta en, mutta en ole nähnyt
 Sinun moitiasi suloudessa:
 Sinun muotos' on henkesi peili,
 Jossa näyttäit jaloudessa.

Kuten tuntosi puhdas ja pyhä,
 Siten silmäs' on kirkas ja kaino:
 Kuten sydämmes' lämmin ja harras,
 Siten suudelmäs' iloni aino.

Pohjan-piltti.

Pohjan-piltti.

Kuvaus lopulta 13:tta vuosisataa.

Pohjan-piltti.

Jos otamme vanhat Klintin merikartat katsellaksemme ja haemme sen lehden, missä Merenkurkku lukemattomine luotoinensa kuvataan, keksimme pian keskellä mertä, toista peninkulmaa Mikkelin-saarista luodetta kohden, pienen kari-merkin, jonka viereen on pantu nimi: „Pohjanpiltti“. Olen useilta saaristolaisilta ja meri-miehiltä kysellyt, minkä-näköinen tämä Pohjanpiltti on. Mutta tän aian ihmisistä ei ainoakaan voi sanoa sitä nähneensä, vaikka se ennen muinoin mainitaan terävänä kärkenä ylöttyneen muutaman kyynärän korkeudelle veden pinnasta. Vanhat tietävät jutella, kuinka tämä pieni kari heidän vanhempiansa nuorella iällä oli ollut kaikkien merenkulkijain pelko ja kauhistus, kun syys-yön pimeydessä näitä vesiä sattuivat kyntämään. Se oli aina ikäänkuin joku lumous olisi vietellyt heidän haaksensa sinne käsin kulkemaan. Luke-mattomat laivat ja alukset olivat yht'äkkiä törmänneet tätä julmaa nirkkoa vastaan, ja silloin oli aina kaikki pelastus mahdoton. Näköisenä aikana oli helppo karttaa tätä kovaa onnea, sillä Pohjan piltin sivut ja hamara bohti päivän-valossa erin-omaisella loisteella, jonka silakan-pyytäjät Mikkelin-saaristosta näkivät kaukaisena tähtenä näkö-alan luoteisessa ääressä. Mutta harvat lienevät kuitenkin päivän-valossakaan uskaltaneet lähestyä tätä kamaloittavaa paikkaa, jossa niin monelle miehelle oli surma tullut. Yleinen luulo oli, että Pohjanpiltti oli henki jonkin-lainen, ja kun aiottaisiin tapahtui, että tuo päiväs-aikainen

loiste moneksi vuodeksi hävisi ja haaksi-rikkoja silloin aina eneni, sanoivat saaristolaiset keskenänsä: „nyt on Pohjanpiltti äkäissänsä“. Mutta mistä sen suuttumus ja äreä mieli näin aiottain oli syttynyt, sitä eivät oikein tienneet. Saaristolaiset tällä puolen ovat Ruotsalaisia ja Pohjanpiltti oli heille muukalainen.

Mutta nyt on Pohjanpiltti hävinnyt, eikä kukaan ole kuullut isoon aikaan sitä mainittavankaan. Samalla aikaa kuin kaikki muut karit ja luodot näillä vesillä ylenevät ylenemistänsä, satamat mataloituvat ja koko Merenkurkku jo rupeaa kuivalta tuntumaan Pohjan kaupunkien suurille laivoille, on tämä kari nähtävästi vaipunut syvemmälle ja kätkenyt terävän kärkensä syvälle aaltojen alle. Vai olisiko sen nirkko taittunut, sen voima ja viha särkynyt? —

Syyskuussa 1595 kulki suuri mutta kanneton vene hyvällä purje-tuulella Pietarsaaren rannikolta Merenkurkkuun kohden. Ilta alkoi pimetä, ja muutamat miehistä jo olivat levittäneet avarat sarka-kauhtanansa aluksen pohjalle, missä venyivät, jos ei juuri nukuksissa, kuitenkin hyvässä levossaan, sillä aikaa kuin muut istuivat purjeita kaitsemassa. Aluksessa olikin kelpo lailla väkeä, eikä tavaraa nähtävästi mitään, jotta helppo oli havaita, ett'ei tavallista kauppa-matkaa kuljettu. Tosin oli pitkin alusta ladottu iso joukko kirjavia vakkvoja, mutta näitä tuskin lienee isompi luku ollut kuin miehiäkään ja koska jokaisen kannessa oli punalla tai keltamaalilla kirjoitettu nimi ja vuosiluku, ei ollut epäilemistäkään, että niissä ei muuta tavaraa säilynyt kuin matka-eväs jokaiselle miehelle ja muut pitkän matkan tarve-kalut. Perimmäinen vakka oli muita suurempi ja kantoi kannessansa nimen: „Pentti Pouttu“, mutta rinnatusten seisoi toinen vähäisempi, jossa

ei nähty muuta kirjoitettuna, kuin: „H. H. F.“, ja tätä vastaan nojasi hylkeen nahkainen kesseli eli kapsekki, joka oli pystyyn pantu. Vahvainen hylkeen-pyssy, eli niinkuin silloin sanottiin tuli-putki seisoj vakan ja kesselin nojassa, josta arvaisit kaikella kolmella olevan yksi omistaja, ja vahva nahka-kinnas, sisustettu nuorella nädän nahalla, oli peitteeksi asetettu pyssyn suuhun. Toinen samanlaatuinen kinnas makasi miehen polvilla, joka par'aikaa perä-melaa hallitsi ja veneen purjeettomalta puolelta tarkasti silmäili keulan edustaa kauas sintyvää selkää myöten. Puvusta arvaten näytti tämä mies ikäänkuin aluksen päällyys-mieheltä. Hänellä tosin oli lammas-nahkainen alus-takki niinkuin muillakin ja avara sarka-kauhtana hartioille heitetty. Mutta lakkinsa ei ollut koirannahkaisella reunuksella niinkuin useimpien muitten, vaan kokonansa nädän nahasta tehty, semmoinen kuin aatelisten siihen aikaan oli tapa kantaa. Ja kuitenkin ei tämä ollutkaan aatelinen, vaan pikemmin talonpoikainen mies. Se oli tuo rikas ja mahtava nimismies Hannu Hannunpoika Fordeel, joka itse, samatekkuin isävainajansa ennen, oli Ruotsin kuninkaille rahoja lainannut, ja tässä aatelittomassa Pohjanmaassa tosin oli mainiampi mies kuin moni aatelinen muualla. Mutta mikään päällyysmies hän ei kuitenkaan tässä ollut; senpä jo olisit nähnyt siitä rohkeasta silmästä, jolla häntä tarkasteli toinen mies, istuen kädet ristissä kahisen vakan ääressä. Tämä mies oli jotenkin lyhyt ja vahva, erinomaisen palavat silmät päässä ja suu vähäisen ilveissä päin. Leveä naama todisti Hämäläistä suku-perää. Se oli tuo mainio talollinen Pentti Pouttu Kyröstä.

— „Minä olen sielunne halki katsonut, Hannu“, sanoi Pouttu, yhä luoden terävät silmänsä perä-miehen päälle. „Noihin Pietarsaarelaisiin en paljon luota, mutta

teihin luotan. Kuitenkin tahdon toden puhua. Te kyllä pidätte kaikella rehellisyydellä meidän puoltamme, te kyllä rakastatte Pohjanmaan vapautta — siihen teillä hyvät syyt on, — mutta teiltä puuttuu rohkeutta. Jos ei teidän varomisenne olisi aina esteenä ollut, me talonpojat jo olisimme sonta-ryyttäriämme päähän kolahuttaneet“.

— Ja saaneet yritellä oman niskanne vahvuutta“, lisäsi Hannu Hannunpoika, katsomatta toisen puoleen; „minä taidan vakuuttaa, Klaus herralla on terävät kirveet ja koko mestarit mestaus-miehiksi. Rautalammessa ovat nämä jo oppineet, millainen niskan-rakennus Hämäläisillä on.“

— „Klaus herra! no, minä tahtoisin sen pirun nokista nenää vähän pestä“, sanoi Pouttu tuimistuneena, mutta malttoi mieltään ja lisäsi: „Puhutte oikein, Hannu; täytyy odottaamme, mitä apua Kaarlo herttua meille tietää. Eipähän säädyt suotta lie Söderköpingiin kutsuttu.“

— „Minä en luule“, vastasi Fordeel, että Hänen ruhtinaallisen armonsä asiät niin äkkiä valmistuvat. Jonkun vuoden ainakin saamme maltaa, ja minä aion siksi aikaa jäädä Ruotsiin valvomaan tämän maakunnan asioita. Mutta katsokaatte vaan, ett'ette ennen aikoja mihinkään rupea“.

— „Vai Ruotsiin jäädä!“ kertoi pilkallisella äänellä Pouttu; „no, no, kukin ihoansa arosta“.

— „Pentti!“ vastasi toinen, katsoen kumppalinsa silmiin, „olen jättänyt vaimoni kotia, sinä tiedät, että häntä arostenen enemmän kuin omaa ihoani“.

Pentti ei vastannut mitään ja hetken päästä puhe kääntyi toisaalle.

— Jos tuuli näin pysyy, olemme ennen päivää päässeet Kurkun läpi“.

Pouttu nousi pystyyn ja katseli mertä ympärillensä. — Jos tätä suuntaa pidätte, tulemme ennen yösydäntä

asumaan Pohjanpiltin linnassa. Olen minäkin näitä vesiä ennen kulkenut“.

„Olkaa vai!“ vastasi Hannu vakavasti. Mutta yht’äkkiä molemmat säikähtivät. Yö oli näköinen ja täysi kuu tuolloin tällöin paistoi pilvi-hattarojen lomasta. Nyt juuri kuu uudestaan näytti kirkkaat kasvonsa ja samassa toinen loiste leimahti veden pinnassa, noin puolen penikulmaa keulan edestä. Kaikki valveilla olijat sen kohta havaitsivat ja muutamat tekivät vanhasta katolilaisesta tavasta risti-merkin. „Kääntää!“ huusi Hannu Hannunpoika perästä ja kohta purjeet olivat löyhässä. Vähäisen ajan päästä taas pursi lenteli laineilla, mutta nyt etelämpää suuntaa, Maksamon saariston puoleen.

— „Pohjanpiltti on armollinen tänä vuonna“, arveli taas Hannu Hannunpoika, kun kaikki oli suorassa. „Muutoin sen ei ole tapa lähettää loistettansa kuin päivällä, ja lapsuudessani Kustaa kuninkaan loppu-aijoilla muistan kuulleen, kuinka alukset päivä-sydännäkin jäivät sen nokkaan kököttämään, kuten lahnan-lisut onkeen.

— „Niin kyllä“, vastasi Pouttu, — „vanha isäntä ei ollut Pohjanpiltin ystäviä, sen taidan kyllä uskoa. Mutta jos tällä kertaa olemme pelastuneet, niin minua tosin siitä saatte kiittää. Minä tahdon teille asian sanoa. Pohjanpiltti ei tahdo mielellään upottaa omaa sukuaan. Mutta jos toisten näillä vesillä kuljette, ett’en minä muassa ole, katsokaatte silloin eteenne. Ette taida tietää, mikä tämä Pohjanpiltti onkaan?“

— „Sitä ei juuri paljo kukaan tietäne“, arveli nimismies.

— „Minä tiedän“, sanoi vakavasti Kyröläinen ja vähän ajateltuansa hän alkoi jutella.

— „Taidatte tietää, että Kyrön kirkko ja Wiipurinlinna ovat yht’aikaiset. Toisen on rakentanut koko Ruot-

sin-valta, toisen Kyrön seurakunta. Siitä on nyt kolmen vuosisadan paikka. Nepä kyllä rauhattomat ajat oli, jos nämätkin“.

— „Vai rauhattomat!“ keskeytti nimismies; „sitä ette sanoisi, jos olisitte lukeneet riimi-kronikaa. Herra Luingo Kalajoessa, jonka hyvin tunnette, on siitä tehnyt suomen-noksen, josta kohta kuulette, olivatko Torkel-Knuutinpojan ajat rauhattomat. Kuulkaappas nyt, mitä riimi-kronika lausuu:

Silloin hallitsi Torkel Knuutinpoika,
Taitava mies ja varsin oikea.
Talonpojat, papit, ritarit ja herrat
Hänehen suostuivat kaikki kerrat.
Riemu ja tanssi ja ritari-painit
Hoviloissa nähtiin, myöskin kaikki mainit.
Viljaa ei puuttunut talonpoi'ilta,
Pöydäss' oli kalaa ja lihaa joka ilta.
Eip' ollut hätää kellään koko massaa,
Rauha oli rikkomaton valtakunnassa,
Eikä kukaan tohtinut vääryyttä tehdä,
Sitä ei marski kärsinyt nähdä.

Sentapainen mies oli Torkel Knuutinpoika. Kuinka semmoisen miehen ajat sanotte rauhattomiksi?“

— „Sanon kun sanonkin“, vastasi Pouttu; „minulla on toinen kronika omassa ja esi-isieni hyvässä muistissa, ja sen mä taidan teille vakuuttaa, että minun muistikronikassani on paljoa sujuvampi runon-puku, kuin teidän riimi-kronikassanne. Mutta siitä ei tarvitse meille riitää tulla, sillä tahdon teille jutella asian paljailla puvuttomilla sanoilla. Satuin sanomaan, että Kyrön kirkko ja Wiipurin-linna ovat yht'-ikäiset. Olisi pitänyt sanoani, että Kyrön kirkko on vanhempi, ennemmin aloitettu. Mutta valmiiksi se saatiin vasta kymmenen vuotta myöhemmin. Tämä ei tullut siitä, että Ruotsin-valta on suuri, ja Ky-

rön pitäjä vähäinen. Ei vain! Kyrön pitäjä silloin oli kuin valtakunta. Koko eteläinen Pohjanmaa, rannat, saaristot ja sydänmaat, olivat silloin tämän pitäjän alla, ja sen asukkaat olivat kuin ruhtinoita, vallitsivat koko Lapin-kansan yli ja kokosivat veron-saaliiksensa oravan- ja nädän-nahkoja summattomat määrät. Silloin tulivat nämä Ruotsin Kurrit rantoihimme ja juuri se sama Torkel Knuutinpoika ne tänne lähetti. Luuletteko tämän asian rauhaksi kääntyneen. Hän, joka ei kärsinyt muka nähdä vääryyttä kellenkään tehtävän, — eikö hän tässä tehnyt meille vääryyttä? Saatpas nähdä; jos sonta-ryyttärit keran voiton saavat, he varmaankin tekevät yhtäläisen kiitos-puheen Klaus Flemingistä“. —

Näin kulki Pouttulaisen puhe eteenpäin, samalla lailla kuin pilvi-hattarat taivaalla, jotka milloin yhtyvät milloin taas hajoavat, mutta kaikki kuitenkin vihdoin kulkevat yhtä suuntaa. Nykyisen ajan seikat sekaantuivat Kyröläisen ajatuksiin ja vetivät hänen kertomuksensa oikealta tieltä, vaikka hän tavan takaa koki palata poikkeemisistansa. Koko yö-kauden lienee juttunsa kestänyt, jolla aikaa vene hyvällä vauhdilla kulki Riitakarim ohitse ja siitä lonnaista suuntaa Kurkun läpi Ruotsinpuoliselle Raumanmerelle.

Sille tielle tahdomme jättää Pentti Poutun; mutta hänen juttunsa tahdon säilyyn ottaa. Jos lukija joskus on lehdessä ollut, lieneepä nähnyt, kuinka toinen kassaralla leikkaa lehtevät oksat maahan, toinen ne kokoilee ja sitoo vihkoihin. Jälkimäinen virka annetaan vaimo-väelle ja lapsille. Niin minäkin tahdon Poutun kertomuksesta ko'ota nuo hajalliset aineet vihkoloihin, enkä vähäksyä tätä alhaista virkaani niin mainion miehen alla.

Käräjät.

Eräänä aamuna päivän noustessa kokoontui suuri joukko miehiä, joutsi kunkin olalla, sille tasaiselle kunnalle Ky-röjoen varrella, missä nykyänsä Wähän-kyrön kirkko seisoo. Ne olivat Pirkkalaiset Lapinkävijät Suu-pohjassa *), jotka suvi-sydännä pitivät käräjät ja keskustelemukset yhteisistä asioistaan. Keskellä kunnasta oli kaksitoista istuma-kiveä piirissä, ja kullekin istuutui yksi niistä Pirkkalais-seuran vanhemmista, joitten neuvot ja päätökset enimmästi asettivat sekä seuran yhteiset asiat että yksinäisten keskinäiset riidat. Tulipunaiset lakit leveällä nädän-nahkaisella reunuksella olivat vanhinten tunnus-merkki, vaikka muuten kyllä olivat eri-pukuiset. Yhden puku oli varsinkin eri-näköinen. Muun vaatteensa ylle oli heitetty rauta-paita, kudottu hienoista renkaista, ja jaloissa oli rauta-saappaat semmoiset, joitten varret ylöttyivät polvien yli, rauta-paidan liepeitten alle. Itse mies, joka tämän raskaan rauta-kuorman yllänsä kantoi, ei ollut enää paraassa iässään; mutta joka kerran hänen muotoansa katseli, olisi luullut, että iho kasvoissansa oli samaa ainetta kuin paita ja saappaat, ja että pää ja kasvot ainoastaan siitä syystä olivat jääneet rauta-pukua vaille, koska jo itsestensä olivat niin lujat, ett'ei mikään aseentä terä niihin pystynyt. Hänen jalkojensa juuressa makasi suuri halleva koira, silmät ummessa, ikäänkuin nukuksissa. Pitkät selkä-karvat, jotka vähän väliä pystyyn nousivat, osoittivat kuitenkin selvästi, että niitten omistaja oli valppovalveillansa taikka ainakin levottomia unia näki.

---

*) Tässä arvaisin Pentti Poutun olevan eksyssissä. Ne olivat arvatakseni kaikki Lapinkävijät sekä Suupohjasta että Peräpohjastakin, vaikka enin osa vielä edellisessä lienee asunut.

Vasta-päätä tätä rautaista vanhusta istui vanhinten joukossa toinen mies, jonka puvussa ei mitään erinomaista ollut, mutta jonka vahvat jäsenet ja pitkä varsi todistivat tavattomia ruumiin voimia. Hänen päänsä istuessakin yletyi puolta kyynärää korkeammaksi kuin muitten istujien. Hänen muotonsa näytti iloiselta ja vapaalta, ja vapaasti hänen silmänsäkin kulkivat kokoontuneen kärejä-joukon ympäri. Tämä joukko oli ikäänkuin siirtynyt enemmän sille puolelle, missä viime-mainittu mies istui ja levoton häly kuului heidän keskeltänsä, sillä aikaa kuin vanhimmat tuosta tästä keskustelivat. Se oli niinkuin ensimmäiset suhinat puitten latvoissa, rapi-ilman lähestyessä.

Keskustelemus-aineet olivat nyt loppumaisillansa, kun yhtä äkkiä tuo pitkä mies vanhinten luvusta nousi pystyyn ja nyt vasta nähtiin, ett'ei koko joukossa senmittaista ollut. Kaikki häly oieti vaikenä, kun tämä otti puhuaksensa:

— „Matti Kurki!“ lausui hän, ja halleva koira kohta jaloillansa oli, kun kuuli isäntänsä nimeä mainittavan, — „Kurki! minä tahdon tässä kaikkien Pirkkalaisten läsnä ollessa sulta asian kysyä. Miksikä olet poikasi lähettänyt Ruotsin kuninkaan kartanoihin? Miksikä hänen olet lähettänyt Ruotsin marskin seuraan, omia veljiämme vastaan Karjalassa sotaa käymään? Outoja puheita jo käymässä on. Mutta tiedä se, että vaikka tulisit kuningasten kummiksi ja ylimysten apiksi, vaikka poikasi koko Karjalan valloittaisi ja vihdoin tänne palajaisi kultaisiin kannuksiin puetettuna, ei tule sinusta eikä sinun suvustasi ikinä meille herroja. Me olemme tähän asti pitäneet sinun pää-miehenämme. Mutta tämä on ollut ja on vieläkin meillä ehdon asia. Me emme ole sen vuoksi muutaneet Hämeen suloisista maista näihin Pohjan rämeisiin, että pitäisi joutumamme rauta-höyhenisten kurkien tallat-

taviksi. Tänä päivänä, jos mielemme tekee, valitsemme toisen päämiehen“.

Se oli Kurjen vanha sota-toveri, Wiljakka Pouttu, joka näin lausui, ja muusta joukosta kuului iso hälinä, joka kyllä todisti, että Wiljakan puhetta oli hyväksytty. Kurjen ukon silmissä näkyi vihan leimaus, joka levitti kalpean loisteen hänen rautakarvaisiin poski-päihinsä. Mutta hän ei noussut eikä virkkanut mitään.

— „Se on totta, minkä Pouttu puhuu“, lausui toinen vanhimmista; „siitä Kurjen suvusta paisuu meille ankara esivalta. Hän istuu keskellämme niinkuin kuningas, tuskin on kuulevanansa mitä keskustellaan; mutta kun vihdoin sanansa sanoo, se sana ei ole neuvon sana, se on käskyn. Jos annamme ylpeyden paisua, tulee meistä pian Lappalaisia ja hän meidän vero-herraksemme. Ottakaamme toinen päämies, joka meidän-mukainen on ja meidän-mukaisia poikia kasvattaa, — ottakaamme Pouttu“.

„Pouttu päämieheksi“, huusi koko käräjä-joukko. Mutta Kurki nousi seisaalle, jotta rautarenkaat paidassansa helisivät. Kaikki joukon meteli tyyntyi, kun hänen terävät silmänsä synkästi tarkastivat heitä. Sitten nämä silmät palauttivat teränsä ja vaipuivat maata kohden. Ikäänkuin itseksensä hän puhui:

— „Ihmisellä on lyhyt ikä, mutta sitäkin lyhyempi muisti. Siitä ei ole täyteensä kahta kymmentä vuotta, kuin minä ja Wiljakka Pouttu teimme naimis-matkan, veimme miekka kädessä kaksi kaunista sisarta Karjalasta. Siihen aikaan nähtiin meissä kaksi luopumatonta toveria. Mutta ystävyys on haihtunut, kuin oluen vaahto, ja vanha toveri jo yrittää, millä saisi veikkonsa re'en syrjältä kinokseen. Hän on uusia veljiä saanut Karjalassa, missä emme ennen muuta nähneet, kuin yhteisiä vihollisia. — No, onko viisitoistakaan vuotta kulunut siitä, kun kävin

Mannu kuninkaan puheilla toimittamassa koko tälle Pirkalais-väelle herruuden Lappalaisten yli, jota ei yksikään teistä olisi voinut. Nyt olen mielestänne jo tarpeeton, mitätön mies. Kiitollisuus on riutunut, niinkuin keväinen jää, se on umpeen mennyt, niinkuin re'en jälki lumituiskussa“. — Hän nosti silmänsä taas; kaikki oli ääneti ja hän jatkoi: „Minua soimataan siitä, kun poikani olen lähettänyt kuninkaan ja marskin hoviin! Millä lailla luulette voivanne pitää sen oikeuden ja herruuden, jonka teille toimittanut olen, jos en minä teille pidätä Ruotsin hallitus-miesten suosiota. Minun poikani palvelus vierassa maassa on teille suojelusta, hänen retkensä Karjalan pakanoita vastaan ostaa teidän syntinne Jumalalta anteeksi. Mutta te ette ymmärrä taivaallisia eikä maallisia etujanne. „No“, hän lisäsi uhka-äänellä, „minä pyydän teistä eron. Maksakaa vain, minkä olen hyväksenne kulluttanut!“ — Koira kerran haukahti puheen päätteeksi, ikäänkuin sanoaksensa: „Niin maksakaatte, taikka!“ —

Äänetön odottamus vallitsi koko joukossa. Mutta Wiljakka Pouttu kohta uudestaan nousi.

— „Jos tahdot meistä eron“, sanoi hän, „niin kuluksesi ja vaivan-näkösi ovat helposti maksetut, — ne, mitkä meidän edestämme olet tehnyt ja nähnyt. Sinun syntiesi tähden olemme jo ruvenneet kirkkoa rakentelemaan ja joutuneet Turun pispnan vallan alle. Sinun omatuntoasi painaa kahden naisen murha, ja sinulle helpoitukseksi painaa meitä nyt Turun paavin päimen-sauva. Sinun muistosi on höltynyt, kun et enää oikein muista sota-retkeämme Karjalaan. Minä olin naimaton ja kun kaksi kaunista sisarta tapasin, niin sodan oikeudella otin toisen, — te'in hänen naisekseni. Mutta sulla oli nainen kotosella. Mitä vasten silloin otit toisen Karjalais-neidon mukaasi. Ja minne entinen emäntäsi katosi? minne sen

lapset? Ja kuinka uuden naisen kävi? Se vihasi sinua, se on totta. Häntä miellyttääksesi, sinä tapoit entisen emännän ja entiset lapset, mutta hän vihasi sinua vielä enemmän. Kaksi lasta, pojan ja tyttären, hän oli sinulle synnyttänyt, niin löyttiin hän muutamana päivänä hirtettynä metsästä. Sinä olet julma mies, Kurki, mutta sinä olet jumalinen. Sinun poikasi nyt käypi risti-sotaa oman äitinsä sukua vastaan, mutta Lappalais-raukkoja sinä raatelet, niinkuin olisivat metsän-riistaa. Ne pakevat meitä, ne häviävät, ja meiltä häviää verot ja saaliit. — No, mekin tahdomme sinusta eron. Jos tahdot, niin ostamme sinulle sian Turun luostariin, missä oikein voit vielä pyhäksi käydä. Mutta jos olet tottumaton avoin jaloin käymään, meillä on avarat tilukset Hämeessä. Ota ne, muuta sinne; siellä olet Ruotsin ylimyksiä ja Turun pappia likempänä“.

Koko joukko huusi suostumusta tähän ehdotukseen, ja Matti Kurki oli hämmestyksissä, että hänen uhkauksensa oli semmoisen päätöksen saanut. Viha sydämessä, täytyi hänen mieltä. Pouttu päämieheksi eli Lapinvoudiksi valittiin, viideksi vuodeksi. Käräjät vihdoin hajosivat.

Pohjan Neito.

Meidän ei ole helppo arvata, mitä kaikkia tuumia ja hankkeita Kurjen ukon päässä olivat asuneet. Pohjanmaan Lapinkävijät, joitten päämiehenä hän alusta saakka oli ollut, olivat viime aikoina ruvenneet pahaa aavistelemaan ja olivat nyt mieli-hyvillään, kun asia semmoisen lopun sai. Tosin muutamat, niinkuin Wiljakka Pouttu, joka vanhastaan tunsivat häntä, tiesivät, että hän ei tämmöistä loukkausta kostamatta jättäisi. Mutta salaiset juo-

net heitä enemmän peloittivat, kuin täysi vihollisuus, ja samassa senkin arvasivat, että Kurjen mahtavuuden aurinko oli laskeumassa, niin pian kuin päämiehyytensä Pohjan miesten seassa oli lakannut. Jos häntä tähän asti oli Ruotsin hovissakin jotensakin suuressa arvossa pidetty, se isommaksi osaksi oli lähtenyt siitä syystä, että häntä oli katsottu ikäänkuin Pohjanperien ja Lappien kuninkaaksi, jota ei käynyt aivan halpana alamaaisena pitää. Jos nyt Pouttu taikka joku muu kävisi Ruotsissa tarjoomassa yhtäläistä alamaisuutta ilman Kurjetta, niin arvatavasti Ruotsin hallitus ei ottaisi entisen päämiehen koston-tuumia suojellaksensa, ja silloin ei olisi hätää hänen yksityisistä yrityksistensä. Näin vanhat viisaat arvoittelivat tämän tapauksen valtiolliset kohdat.

Mutta Pohjan Pirkkalaisissa ei ollut paljaastansa vanhoja viisaita, vaan myöskin nuoria veitikoita, ja nämä eivät paljon suinkaan ajatelleet valtiollisia seikkoja. Että Kurjen ukko itse muutti muuanne, he kyllä mielellään näkivät; hänen kolkka katsantonsa ja ylpeä käytöksensä ei voinut olla heillekkään mieluinen. Mutta tämänpä melkein olivat unohtaa, muistaessaan hänen ainoata tytärtään, joka oli Pohjan kuuluna, Pohjan kunniana,

Lyylä, lylän lykyttäjä,
 Kautokengän kuluttaja.
 Hirven ahkion ajaja,
 Pohjan neito pulskeainen,
 Veikko viidan impilöille,
 Suloisille, suike'ille,
 Sisar Wellamon väelle,
 Veen emännän tyttärille. —

Pitkö hänenkin lähtemän pois, hän joka oli Pohjan poikien ihastus ja kerskaus, „maan kuulu, veden valio“? — Vanhat viisaat vastasivat, vaikka vastoin mieltänsä: „totta

kaiketi; hän seuraa isäänsä, niinkuin tytär ainakin" --- Mutta nuoret yhdellä äänellä arvelivat: „ei suinkaan; hän on meidän, hän on Pohjanmaan!“ — ja totta puhuen, eivät vanhat viisaatkaan voineet tätä kieltää. Lyyli oli ikäänkuin juurtunut Pohjanmaahan.

Kaikki tiesivät, että Lyyli itse ei tahtonut pois syntymä-paikoiltaan, ja he tiesivät sen ohessa, että Lyyli oli itse-valtainen lapsi, Matti Kurjen omaa jäykkää luonnetta, eikä milloinkaan tottunut muitten tahdon alle taipumaan. Koska Luoja ei näy tehneen ainoata ihmistä niin kiven-kovaksi, ett'ei mitään hellää paikkaa hänen sydämissään löydy, oli Kurjen ukollakin, varsinkin vanhalla iällensä, muutama heikompi puoli, ikäänkuin reikä ruosteen syömässä rauta-asussa. Tämä heikkous oli rakautensa lapsiinsa, varsinkin tyttäreeseen. En sitä tarvinnut muistuttaakaan, että tämäkin rakkaus oli itsekäs, niinkuin koko mieskin. Mutta osaksi taisivat oman-tunnonkin soimaukset siitä mitä hän äiteä vastaan oli rikkonut, tehdä hänen hellemmäksi, jopa liiaksikin myöntäväiseksi tytärtä kohtaan, ja Lyyli oli tästä syystä saanut olla ja elää varsin omilla valloillansa. Isä enimmältään oli kotoa poissa, milloin Lapinmaissa käydessään, milloin muissa tärkeissä toimissa, ja suuressa talossa, suuren perheen keskellä oli Lyyli jo lapsuudesta asti enimmästi ainoana haltiana. Tämä asia oli jo aikasin kasvattanut hänen neronsa ja älynsä, mutta samassa totuttanut häntä ohjattomaan vapauteen, johon vihdoin vanhan Kurjenkin, kotona ollessansa, täytyi suostua. Vapauttansa ja elämän täyttä nuoruuden-riemua rakasti Lyyli enemmän kuin mitään muuta maailmassa, ja tämä miehekäs luonne ilmaantui kaikissa hänen huvitus-töissäänkin. Taitavammin kuin hän ei kukaan osannut purttansa ohjata Merenkurkun kuohuvissa tyrskyissä, ja tarkemmin kuin hän ei

kukaan lähettänyt nuoltansa vikkelän karpän silmiä kohden. Talvis-aikana oli suurin huvituksensa asettaa isänsä lahjoittama aljo-hirvi ahkion eteen, ja sitten niinkuin tuulen siivillä liidellä Pohjanmaan äärettömillä nevoilla. — „Pohjan neiti käy“, oli ihmisten tapa sanoa, kun hänestä vilahduksen näkivät, ja Lappalais-raukat luulivat hänen Pirkkalaisten haltiattareksi, joka näille heidän herroillensa antoi niin suurta onnea ja menestystä. Itse Pohjan Pirkkalaisten seassa oli monella melkein sama luulo.

Näin oli Kurjen ukko antanut tyttärensä yletä ja kasvaa oma-valtaisessa vapaudessa. Hän uljaili sydämessään Lyylin puhkeavasta ihanuudesta ja mietteili mielessään suurta tulevaisuutta rakkaalle tyttärellensä. Suurta, komeata naimista hän sille toivoi. Hän oli sitä varten jo muutama vuosi sitten Hämeen puolisisissä tiluksissaan rakennuttanut upean kartanon Wesilahdella, josta piti tuleman Lyylille perintö ja morsius-myötäjäiset, koska taas Pohjanpuoliset tilukset ja pää-miehyys Pirkkalais-seurassa oli annettava Lyylin veljelle osaksi. Sillä tavoin muka molempien onneksi oli tehty, mitä hellä isä suinkin tehdä saattoi: pojalle perintö määrätty siinä maakunnassa, missä hän saattoi etevimmän sian pitää isänsä jälkeisenä hallitsijana, tyttäreille taas asunto määrätty Hämeen suloisilla niemekkeillä, missä hänelle korkeat, ritarilliset naimiset olivat tarjona.

Niinkuin jo olemme nähneet, oli kuitenkin Pohjanmiehillä toinen mieli, — ja niin oli Lyyllilläkin. Ei ole mikään niin inhoittava nuoren tytön kuulla, kuin toisen sille rakentamat naimis-tuumat, ja kun Kurjen ukko toisinaan kuvaili tulevaista onnea ja kunniaa tyttärellensä, kuinka sen piti korkean miehen puolisona istuman Laukon kartanossa Wesilahdella ja tuleman suuren suvun alku-emäksi, oli tuo Lyylille niinkuin kalman kylmyyttä

eikä hän ollenkaan voinut ymmärtää, miksikä hänen pitäisi milloinkaan naimisiin ruveta ja miks'ei hänen käynyt elin-aikansa tyttönä liidellä revon-tulten valaisemilla Pohjan aukeilla taikka puna-purjeillansa lasketella Merenkurkun aaltojen yli. Koko Laukon kartano, koko Hämeenmaa oli käynyt hänelle kiusaksi ajatella, siitä ainoasta syystä että se oli hänelle naimis-asunnoksi aiottu, ja kun Kurjen ukko otti tätä ainetta puheeksi, oli Lyylin tapa sanoa, päättäneensä vaihe-kauppaa tehdä veljensä kanssa, jonka sopisi muka isosena ritarina Laukossa asua, jättäen Pohjan päämiehyys sisarellensa. „Neidon mieli on kuin keväinen ilma, milloin tuulta, milloin tyyntä“, arveli siihen vanha Kurki, ja siksensä olivat asiat muutaman aikaa jääneet. Hän oli vakuutettu, että tyttö pian oli omaa parastansa ymmärtävä.

Mutta nyt olivat asiat yht'äkkiä saaneet vakaisemman muodon. Ei ainoastaan Lyylin, mutta itse Kurjenkin koko perheenensä piti Hämeesen muuttaman. Se oli auttamaton asia. Vaivoin hillitty vihan liekki riehui vanhan päämiehen sydämessä, eikä hän enää kärsinyt leikki-puhetta tyttäreltänsäkään, joka tosin olikin iloisen mielensä peräti kadottanut. Yhteinen tymeys vallitsi Kurjen ukon koko huone-kunnassa. Itse hän valmisti muuttoansa tulisella innolla, ikäänkuin maa olisi hänen jalkojansa polttanut, mutta koko hänen perheensä vitkasteli, vaikka juurtunut kuuliaisuus kuitenkin saatti heidät isännän käskyjä noudattamaan. Totki, tuo vanha uskollinen koira, jonka ikää ei kukaan oikein tiennyt, veti yöt päivät surullista virttä, ikäänkuin olisi pahoja aaveita nähnyt. Lähtö-aika läheni, ja joku osa palkollisista oli jo edeltä lähtenyt Laukkoon; toiset ottivat eronsa, kosk'ei tehnyt mielensä Pohjan seutuja jättää. Ainoastaan viimeiset toimet olivat enää tehtävinä, niin Matti Kurki saisi pudistaa tomun jaloistansa,

ja lähteä pois entisestä vaikutus-alastaan, jota hän nyt sadatteli, — lähteä takasin syntymä-maahansa, joka oli nähnyt hänen ensimmäiset askeleensa valta-himon tiellä.

Mutta Lyylin piti syntymä-maastaan lähteä, vieraasen maahan, tietymättömän tulevaisuuden maahan tulla. Jo tämä ajatuskin tahtoi hydyttää hänen lämpimän verensä; mutta asia oli auttamaton. Jos olisivat kaikki muut seikat olleet vanhallaan, ja vanha Kurki olisi tahtonut ainoastaan vanhat tuumansa toteen saattaa, hänen tyttärensä epäilemättä ei olisi taipunut, — ja vaikea on sanoa, mikä neuvo vihdoinkin olisi vanhukselle jäänyt; hän oli enemmän tottunut tyttärensä mukaan taipumaan, kuin tytär hänen mukaansa. Mutta nyt oli itse Lyylin tila toivoton, neuvoton. Hän tiesi, että Pohjalaiset ajoivat Kurjen suvun pois maan-ääriltänsä. Hänelle ei voinut tulla mieleenkään, että yleinen viha ei koskisi tyttärtä, samassa kuin isääkin. Tämä luultu viha tuntui hänelle tukehuttavalta, niinkuin raskas ukkosen pilvi, ja tukeluudessaan hän melkein ikävöitsi päästä Hämeen ilmaa hengittämään. Ja kuitenkin tämä Häme oli hänelle kamottavainen.

Witjakka.

Niihin viikkoihin, jotka käräjistä olivat kuluneet, ei Lyyli rohjennut Pouttulassa käydä, vaikka tuo oli hänelle tähän asti ollut niinkuin toinen koti, ja Pouttulan täti emottomalle niinkuin äidin siassa. Tosin Lyyli ainoastaan vaillinaisesti tiesi, mitä käräjissä oli tapahtunut, mutta senpä ainakin kuuli isänsä katkinaisista puheista, että Pouttulaiset sen etevimpiä viha-miehiä olivat. Monta kertaa oli tyttö näinä ahdistuksen päivinä hankkinut lähteä tätilään, mistä hän aina ennen oli tottunut neuvoja

hakemaan. Mutta häntä oli kamaloittanut se ajatus, että muka kylmyydellä, ehkäpä vihalla häntä kohdeltaisi, missä hänen aina oli ollut niin erinomaisen lämmin ja hyvä olla. Enemmän kuin hän itse oikein ymmärsikään, tämä ajatus häntä kauhistutti, ja enemmän kuin kaikki kauhu vaikutti kuitenkin käsittämätön ja hillitsemätön halu, joka kehoitti häntä sanomaan viimeiset jää-hyväiset toiselle kodilleen ja sen rakkaille asujamille. Varhain eräänä aamuna hän istui satuloitun hevosen selässä. Matkansa kulki lounaista joen-vartta ylöspäin, kunnes hän muutamassa uitto-paikassa meni virran poikki. Jota edemmäksi hän kulki, sitä enemmän hänen mielensä virkistyi; sillä kesäinen aamu on verraton lääke haihduttamaan kaikkia mielialoja. Melkein tavallinen ilonsa hohti Lyylin kauniista kasvoista hänen astuessaan Pouttulan pirttiin.

— „Käyn hirveäni hakemassa, missä lieneekään, kun ei ole moneen aikaan nähty, ei kuultu. Täytyy pitää se tästä lähin kytkeyssä, muutoin karkaa takasin Pohjanmaahan. — Etkö tahtoisit toki minua auttaa, Witjakka? Muutoin en tiedä, mitä sinusta luulla. Ehkä kadehdit sen minulta“.

Pouttulan pirtissä istui koko perhe-kunta eineellä, isäntä, tuo uusi päämies Wiljakka Pouttu, emäntänensä poikinensa. Vanhin poika, Witjakka, oli pitkä pulskea nuorukainen, jolla jo oli suuri maine Lapinkävijäin seassa hänen rohkeudestaan ja miehuudestaan kaikissa vaarallisissa tiloissa sekä talvi-matkoilla autioissa erämaissa että kesä-retkillä, Pohjanlahden ja Raumanmeren aavoilla laineilla. Hän oli syntyessä saanut nimen: Witjakka ja äitinsä oli jo silloin ripustanut vahvat hopea-vitjat hänen kaulaansa ikäänkuin miehuuden merkiksi. Mutta kun lapsi yleni, varttui ja voimistui, syntyi hänelle toinen nimi yht'-ikäisten kesellä, joitten etevin ja voimakkain hän

oli, ja tätä nimeä ruvettiin pian hänelle yleisesti antamaan. Tämä liika-nimi: „Pohjanpiltti“ on yhtä vaikea selittää kuin moni muukin nimitys maailmassa, mutta jos sen omistaja tällä tavoin ikäänkuin verroille asetettiin sen „piltin“ kanssa, joka Betlehemissä syntyi, se tosin todistaisi, kuinka vähän kristin-uskoa vielä oli tunkeunut Pohjan seuduille. Ja niin se kuitenkin näyttää olleen. Se oli kunnia-nimeksi otettu, jonka Witjakan äitikin juhlallisessa puheessa mielellään käytti. Mutta ihmiset ympäristöillä ja pian koko Pohjassa laskivat mielellänsä nimet: „Pohjanpiltti“ ja „Pohjan neito“ yhteen. Se oli niin luonnollista; molemmat olivat Pohjan kuuluina ja Pohjan tulevaisuuden toivoja.

Mieli-hyvän loiste, joka oli tytön tullessa leimahtanut Witjakan silmissä, katosi kohta, kun tervehdys-sanat kuuli. Hän oli jo luullut Lyylin lähtevän, hyvästi jättämättä. Siitäpä ilo sitä nähdä. Mutta nyt? — Näinkö jää-hyväiset sanottiin Pohjanmaalle ja — tuttaville?

— „Älä huoli kytkyttä laittaa?“ sanoi vihdoin Witjakka, — „hirven emäntä tulee ritarilliseksi rouvaksi ja hirvi itse ritarilliseksi hirveksi. Mikä sen sitten ollessa on! Pohjan laiturilla ei kasva kelvollista ruohoa niin korkea arvoiselle itikalle“.

Tyttö oli istunut lavitsalle. Kauhea täristys uhkasi musertaa hänen jäseniänsä, ja Pouttulan emäntä nousi levottomana pöydältä. Mutta Lyyli tointui jo liikutuksestaan, jonka mielensä voimalla tukehdutti, ja lausui levollisella, vaikka hiljaisella äänellä:

— „Te'et hirvelleni väärin, ja ehkä hirven emännällekin. Molemmat pannaan kytkyeen, ja molemmille on kytkyt yhtä tottumaton. Mutta toista ei vihata missään; sillä on maailma vihanta joka maassa ja syystä on varo- mista sen rikkovan kytkyensa palatakseen syntymä-paikoil-

lensa. Toista taas ajetaan maan-pakolaisuuteen syntymä-kedoiltansa“.

— „Sinuako maan-pakolaisuuteen, Lyyli!“ huusi Witjakka riehahtaen. „Kukapa sinusta on eron pyytänyt? Etkös olisi voinut tänne jäädä, antaen isäsi lähteä? — tämä julma isä, joka tappoi tyttärensä äidin, tappoi sinun äitisi, Lyyli! — Etkös olisi tänne voinut jäädä, tänne syntymä-taloosi, jota olet tähän saakka lapsuudestasi hallinnut? Etkös olisi voinut, kun tahtonut olisit? sillä et olekkaan muitten tyttöjen tapainen; sinä olet syntynyt käskemään ja itse Kurjen ukko on pääsemättömissä, kun sinä jotakin tahdot. Mutta et varmaankaan tahtonut. Voi kaikkien meidän riemua, jos tahtonut olisit!“

Kauheat tunnot tuimistelivat Lyylin sydämissä. Vaaleana, kalman-näköisenä hän istui kuin jäätynyt, ja sydämensä oli pakaktua ahdistuksesta. Hän oli nyt ensi kerran suorilla sanoilla kuullut äitinsä surmallista loppua mainittavan, ja muistaessaan himmeitä hohuja, joita ei tähän asti ollut ymmärtänyt, hän ei enää voinut epäillä, että tässä joku hirveä perä oli salattuna. Äiteä, äiteä — kuinka paljon hän oli sitä nimeä näinä viimeisinä aikoina kaivannut mainitaksensa! Nyt vasta, kun syntymämaasta oli lähteminen, hän oikein oli tuntenut äidillistä hellyyttä, äidillistä neuvoa tarvitsevansa. Ja nyt hän kuuli kauhulla, mitenkä tämä hänen kaivattavansa oli päivänsä lopettanut. Kaipaus oli muuttunut polttavaksi tuleksi. Maailma oli käynyt autiommaksi kuin Lapin lumiset aukeat. Tyttö oli vieraantunut ainoastakin turvastansa, mikä hänellä jälillä oli ollut, — vieraantunut omasta isästänsä, — murhaajasta.

Mutta kuka se oli, joka neidon kylmän-hikistä otsaa lämpimällä kädellä pyhkeili? — jonka rintaa vasten neito vaipui, sulaen kyönele-virtoihin? — Se oli Witjakka

Pouttu, „Pohjan-piltti“. — — Sydämmen polttaviin haavoihin vuoti lievittäväinen voide vuotamistaan. Se oli lemмен sulo, joka toi ruusut takasin poski-päihin.

Lyyli taas nousi; mutta kuinka muuttuneena! Hänen uljas uskalluksensa, joka ei tarvinnut muihin turvata, oli nyt taittunut, notkistunut. Hän oli sorrettuna kovan onnen alla, mutta samassa löytänyt ketä vastaan nojata. Hän oli vaimo nyt, toisen turviin pakeneva, heikko, nöyrä ja taipuvainen.

— „Mitä mun pitää tekemän?“ oli hänen ensimmäinen kysymyksensä.

— „Jät minulle“, vastasi Witjakka; „tämä käsi sinua holhoo ja puollustaa“. — Nuorukaisen silmät välkyivät miehuuden voimasta. Hän tunsu käsivartensa väkevämmiksi kuin milloinkaan ennen.

Mutta vanha Pouttu pudisteli päätänsä. — „Saammehan mennä kuulustamaan, mitä Matti Kurjella on siihen sanomista. Minä en hyvää vastausta odota. Ja jos niin on, niin tytär seuraa isäänsä. Ota se sitten, Pohjan-piltti, millä keinoin voit. Mutta varkain emme sitä täällä pidä“.

Se oli sana, johon ei kenenkään käynyt vastaan sanoa. Illan tullessa oli Lyyli taas kodissansa, ja seuraavana aamuna kävi vanha Pouttu poikanensa Kurjen talossa, pyytämässä neitoa miehelleen. Vanha päämies vastasi pilkalla ja ylenkatseella. Hänen ei sopinut muka näyttää tyttärtänsä alamaistensa pariin, mutta lupasi kuitenkin heidän mieliinsä toimittaa niin, että Lyyli vasta, jonkun mahtavan ritarin rouvana, palaisi Pohjanmaalle, hallitsemaan ja vallitsemaan perintö-oikeutensa nojassa.

Vanha Pouttu levollisesti muistutti, että vanhuus oli tehnyt entisen toverin pään heikoksi, jott'ei enää osannut eroittaa mennyttä tulevaisesta, eikä mieli-kuviansa olevai-

sista oloista. Ritarillisen herruuden olisi muka huono menestys Pohjanmaalla, jos kohta Lyylinkin kädellä se valta käytettäisiin. Mutta Pohjan miehet eivät olleet muka unohtaneet, millä lailla heidän isänsä olivat naisia kosineet. Ja mitä silloin tapahtuisi Kurjen ukolle ja hänen ritareillensa, sen hän saisi lukea omaksi syykseen.

— „Kaitse tyystin tytärtäsi!“ huusi Witjakka, ratsunsa selkään hypätessään; „jos rauta-paitasikin alle sen kätksit, minä sen sieltäkin löydän. Pysy valveilla vuoden pisimpänä yönä“.

Sininen silkki-vyö viittasi luhdin akkunasta jää-hyväiset pois-menijälle. Hän ajoi ratsunsa siitä alitse, ja vyö laskeutui alas hänen olkapäilleen. Sanaa virkkaamatta ajoivat Pouttulaiset kotiansa.

Vuoden pisin yö.

Joulun lähetessä astuskeli Matti Kurki levottomilla askeleilla juhla-salinsa permannoilla Laukon kartanossa. Hänen silmänsä olivat vähän kadottaneet entistä terävyytensä ja askeleissa oli vähäinen, tuskin havaittava horjaus; mutta kasvot olivat melkein kamalamman karvan saaneet. Mieli-karva, ikävyys ja koston-himo kalvoivat entisen Pirkkalais-päämiehen sydäntä. Hän katseli väliin ympäri huonetta, joka oli pitoja varten koristettu, pöydät peitettyinä hienoilla Englannin veroilla, lavitsat ja penkit varustettuina pehmeillä tyynyillä ja villa-vaipoilla. Mutta tätä katseltuansa hän taas vaipui omiin ajatuksiinsa ja ärjähti toisinaan itseksensä, johon Totki, joka uskollisesti seurasi hänen jälkiänsä, vastasi lyhyellä haukahduksella.

Lavan alustan puolella istui Lyyli työllään. Palvelija näytti valkean leimuavalla soitolla, ja lisäksi paloi vierii-

sellä pöydällä kynttiläkin semmoinen, jonka käyttämistä uuden uskon kirkolliset menot olivat Suomenmaahan tuoneet. Lyyli oli kalpeampi kuin ennen, sen iloinen lapsellisuus oli kasvoista hävinnyt; suru ja kaipaus asui sen silmissä.

— „Mitäs te'et“, kysyi Kurki pysähtyen. Hänen äänessään ei enää ollut havaittavana entinen lempeys tyttärensä kohtaan.

— „Hää-ohjaksia sulholleni“, vastasi tytär vakavasti.

— „Se on oikein“, jatkoi isä leppeämmin; „tänä ehtona jo tulee Harald ritarinensa Birger Jaarlin linnasta. Huomis-päivän pidämme iloa täällä ja aikasin ylihuomenaamuna ajamme juhlallisessa hää-menossa Sastamalan *) kirkolle vihkiäisiin. Sitten odottavat komeat tuliaiseta nuorta linnan-rouvaa Hämeenlinnassa. Et taida tietää, että koko Pohja on laskettu Haraldin läänin alle. Harald' on mahdavin ritari koko Suomenmaassa, Ruotsin marskin omaa sukua“ - - -

— „Minä en tunne ritari Haraldia, enkä tahdo häntä tuntea“, lausui neito punottaen mieli-pahasta. „Olen sen jo usein Teille sanonut, olen toisen oma, — Pohjan-piltin“.

Kurjen ukko löi jalkansa permantoihin, että rautarengaat helisivät ja salin laet kajahtivat. Palvelija hämmästyksissäänsä päästi soiton maahan, johon se sammuneena jäi karrestansa suitsemaan.

— „Jos et käskyäni noudata, lähetän sun vetten ja vuorten ta'a Saksan synkimpään nais-luostariin, — taikka ma asetan tänne Laukkoon sinua varten rauta-telkeisen luostarin, missä saat muotosi kukkaset syöttää riutuvaisen iän matoloille. Olet jo liian kauan kärsivällisyyttäni koe-

---

*) Karkku kutsuttiin ennen muinoin Sastamalaksi.

tellut. Sinä olet äitisi kaltainen, mutta minäkin olen se sama Matti Kurki kuin ennen. Tiedä se, että äitisi on verellensä maksanut ynseyttänsä“.

— „Minä tiedän sen, enkä pelkää“, vastasi Lyyli jäisellä äänellä, lähtien ulos salista. Täritys sanomattomasta vihasta valtasi vanhuksen sisuja. Hän istuutui lavitsalle uupuneena. Hämmästyksellä hän tunsu, että entinen jänteveys oli jäsenistä poikennut, että ikä oli kuluttanut hänen voimiansa.

Mutta nyt kuului ulkoa hevosten astumista. Ritari Harald seuranensa oli tullut. Kurjen ukko virkosi uupumuksesta ja vieraat johdatettiin sisälle juhla-saliin pitkän perä-pöydän ääreen. Se oli vahva, roteva mies tämä Kurjen aiottu vävy, ei enää aivan nuorella iällä, täydessä ritarillisessa pukumessa, kopea käytöksiltään ja katsannoltaan. Hänen seurassansa oli useita ritaria ja ase-miehiä, jotka eroitettiin kultaisilla ja hopeisilla kannuksillaan. Muutamat näistä seuraajista olivat Suomen sukua ja nämät Harald varsinkin kielen vuoksi tarvitsi; sillä itse hän oli äskettäin tullut Ruotsista eikä osannut meidän maan puhetta.

Knaapit ulkona riisuivat herrojensa hevosia ja saivat sitten nekin siansa juhla-salissa, vaikka oven puolella. Riemu oli pian ylinnä vierasten seassa; sillä olut suurissa hopea-jalkaisissa sarvissa kulki ahkerasti kädestä käteen ja väkevää kryydittyä saksan-viinaa hopeisessa maljassa oli jokaiselle tarjona, jos oluehen ruvettiin kyllästymään. Vähin erin vaikenen remu vaikenemistaan. Miehet matkasta väsyneinä ja juomilla voitettuina olivat oienneet mikä missäkin torkuksissa, ja vahvoja hornauksia nousi miesten rotevista rinnoista.

Sydän-yön aikana syntyi äkkiä meteli makaajien joukossa. Knaapeista oli yksi ollut vahtina ja toi nyt hä-

täisen sanoman, että suuri joukko kummallisia eläimiä, joitten päät olivat pensailta koristetut, lähenivät järven jäältä kartanoa, ja että kunkin vedettävänä oli reki täynnä miehiä, jotka eivät suinkaan rauhallisessa aikomuksessa näin tulleet. Ritarit olivat pian pystyssä ja pihalla, missä hämmästyksellä katselivat tulijoita, joitten re'et kulkiivat kukin ainoalla jalaksella, ja joitten hevoset ajettiin kukin ainoalla ohjaksella. Kohtapa havaittiin, että ensimmäisen sanan tuoja oli liikoja nähnyt; sillä rekiä oli ainoastaan kymmenkunta, eikä kussakin kuin yksi henki. Mutta kamaloittihan kuitenkin tämä outo näky, — nämä hentut ja kepeät, pensas-päiset itikat kummallisina ajokaluinensa, — ja moni ritareista teki risti-merkin, luullen tässä tulevan menninkäisten kanssa taistelemista.

Ainoastaan Matti Kurki tunsii tulijat Lappalaisiksi, vaikka hänkin kummasteli, mitä asiata nämä Laukon kartanossa kävivät. Hän meni siis heitä vastaan ja kyseli tylyllä äänellä, ketä hakivat, näin yö-sydännä tullessansa. Kohta nousi ensimmäisestä ahkiosta lyhyt-läntäinen vanhus ja laski syvästi kumartaen kihtelyksen nädän-nahkoja kysyjän jalkaen juureen. Tämä lahja lepytti vanhaa Lapinkävijäin päämiestä, joka nyt ystävällisemmin käski tulijain johdattaa peuransa pihaan ja itse astua katon alle. Mutta vanha Lappalainen sanoi itsensä mahdottomaksi oleksimaan katon alla siinä talossa, missä kuninkaat ja ylimykset ilojansa viettivät, vaan pyysi kuitenkin saadak-sensa alhaisilla lahjoillansa kunnioittaa sitä suurta linnan-haltiaa, joka nyt oli hänen ja koko Lapinkansan herraksi asetettu. Ritari Harald, jolle tämä lause selitettiin veti suunsa sääliväiseen nauruun, mutta muutti muotonsa nähdessään niitä kalliita nahka-kaluja, jotka hänen eteensä ladottiin; — ja kuullessansa, että tämän joukon matka ei muuta tarkoittanut kuin hänelle kunnian-osoitusta, hän

jalosti julkeni luvata näille raukoille olennoille korkeata suojelustaan. Sitten ritarit taas palasivat olut-juontiinsa. Ainoastaan Kurjen ukko jäi hetken aikaa vanhan Lappalaisen puheille, onkiaksensa häneltä kuulumisia Pohjan Pirkkalaisista. Niistä ei kuitenkaan Lappalainen sanonut paljon tietävänsä; hänen kotonsa muka seiso i kankaan harjulla Pohjanmaan etelä-syrjällä. Ainoastaan kaukaisena huuhuna oli hän kuullut, että riita ja eri-puraisuus oli ylinnä Lapinkävijäin seassa, ja että tältä riidaltansa eivät tänä talvena malta käydä veroansa kokoilemassa Lappalaisilta. Tämä sanoma ilahutti Kurkea enemmän kuin Lappalaisten tuomat lahjat ja hän käski matkalaisille tuoda vahtovaista olutta, ennen kuin taas lähtisivät salomahinsa palaamaan. Se oli Lyyli, joka suurissa haarikoissa tarjosi vieraille virvoittavaista mallas-mehua, ja Lapin vanhus teki tarjoojalle ja tarjoomalle kaiken kunnian, minkä jaksoi, juoden haarikon tyhjäksi pohjaan asti.

Mutta mikä tuo kiiltävä kalu oli, jonka hän kenenkään huomaamatta päästi haarikon pohjaan, antaessaan astian tyhjänä takasin tarjoojalle? Ja mikä leimaus loisti Lyylin surun-alaisissa silmissä? — Se oli lahja, jota ei olisi Lappalaisen kädestä odotettu, lahja luultavasti neidon hää-pukuun aiottu, — vahvat hopeiset ritari-vitjat.

— „Jos joskus tarvitsette hevostanne syöttää Kauraharjun kukkulalla, niin minä Teidän hyvyttänne tahdon palkita, korkea neito!“ lausui Lappalainen jäähyväisiksi, — ja pian oli taas koko seura paluu-matkalla.

Mutta jubla-salissa oli ilo taas alkanut ja kesti koko päivän. Ritarit, asemiehet, knaapit ja muut palvelijat tyhjentelivät kilvoitellen Laukon olut-tynnryriä, ja itse isäntäkin oli paremmalla mielellä kuin moneen aikaan. Hän oli jo kohta toivonsa perille ehtinyt tyttärensä naimisen asiassa, hänen koston-himonsa hehkui hekumallisesti aja-

tellessaan Pohjanmiesten nykyistä eripuraisuutta, josta vanha Lappalainen oli tiennyt jutella, ja vieläpä enemmän lupasi lähin tulevaisuus tydyttää hänen mielensä tuimuutta. Vanhan päämiehen synkät kasvot selkenivät, kun Lyyli täydessä juhla-puvussa astui vähäksi aikaa vierasten joukkoon, täyttäen kohteliaasti emännän velvollisuudet.

— „Minä juon Teidän terveeksenne, korkea neito“, lausui Harald ritari, tyhjentäen yhdellä hengehdyksellä sarvellisen olutta. — „Se on oikein, että olette pukeuneet ritarillisiin vitjoihin; sillä mahtavan ritarin morsiamen sopii ritarillisessa pukuimessa käydä. Mutta koska Teillä on vitjat ennaltaan, annan minä Teille toisen kannukseni“.

— Näin sanoen hän riisui kannuksen jalastansa.

Lyylin poski-päihin olivat kaikki ruusut palanneet.

— „Se on totta“, hän lausui ylevästi, „vitjaen omistaja ansaitsee kyllä kantaa ritarillisen kannuksenkin. Tämän omistajan puolesta minä Teille, korkea ritari, lahjoitan kiista-kintaan“. — Näin sanoessaan neito päästi rauta-kiskoilla päällystetyn kintaan ritarin jalkaen juureen.

Sumu hetkeksi lensi Kurjen kasvojen yli, äkätessään hopea-vitjat tyttärensä kaulassa. Joku hämära muisto oli riehoittanut hänen mieltänsä. Mutta kaikki selkeni, kun Harald nauru-suin nosti kintaan, lausuen:

— „Siinä kiistassa toivon molempien tulevan voiteuiksi. Minä jo olen voitettu kauneuden voimalla“.

Ritarin seuraajat, joissa mallas-mehu jo oli tehnyt vaikutuksensa, lisäsivät näihin sanoihin leikkillisiä selityksiänsä, jotka pian ajoivat Lyylin pakoon juhla-salista.

Illan tullessa nousi naittajan ja ylkämiehen välillä puhe myötäjaisista ja huomen-lahjoista. Kurjen ukosta se ensimmältään kovin outoa oli, että Harald ensiksi aikoi viedä tyttären ilman hinnatta ja vielä päälliseksi vaati tavaroita morsiamen myötä. Päin-vastoin oli hänen nuoruudessaansa

ollut Suomen miehillä tavallista, että kosija maksoi morsiamen sukulaisille kalliin hinnan vietävästään, ellei nähnyt soveliaammaksi ottaa naisensa väkisin ja sitten pitää miekalla puoltansa morsiamen sukua vastaan. Että nyt kosija tahtoi myötäjäiset oli ikäänkuin halveksiminen, ja vähältä piti ett'ei koko kauppa olisi rikottu. Kuitenkin kun vanhukselle seliteltiin, että myötäjäiset olivat morsiamelle omaksi annettavat eikä ylkämiehelle, ja että jälkimäisen piti samate antaman puolisolleen saman-arvoisen huomenlahjan maa-tiluksissa tai muussa omaisuudessa, niin Kurki myöntyi ja lupasi semmoiset aarteet tuoda, kuin harva Ruotsin ritari vielä oli morsiamensa kanssa saanut myötäjäisiksi. Nämä aarteet hän tahtoi nyt kaikkien ritarien läsnä-ollessa jättää vävymiehen käsiin ja häneltä taas ottaa juhlallisen vakuutuksen huomen-lahjasta. Hän käski vierasten viljellä olut-varoja ahkeruudella ja lähti itse valitsemaan soveliaita kalleuksia niistä aarteista, jotka Laukon kellarissa säilytettiin.

Vuoden pisin yö oli jo ruvennut hämärtämään, ja aikasin aamu-puolella yötä piti hää-seuran lähtemän Laukosta Sastamalaan. Knaapit ja palvelijat valmistelivat herrojensa hevosia juhla-matkan komeutta vasten.

— „Kuka tuo pitkä ritari on, joka sivutsemme kävi; se ei ole meikäläisiä“, puhui yksi knaapeista toiselle, heidän askaroitessaan pihalla hevosten toimissa.

— „Ritari, eikä meikäläisiä!“ vastasi toinen. „puhuta toisia! Luuletkos Saksassa käyväsi, vai missä? eihän Suomen miehissä ole ritaria, ei sukuakaan, ellet ritariksi sano semmoista terva-kantoa, kuin tuo vanha Kurki on. Mutta sinäpä aina loruja latelet“.

— „Sanon kun sanonkin, että se ritari oli, koska näin kulta-kannuksenkin hänen kantapäässään. Ja eikö hän nyt tuolla toisella puolella pihaa, sininen vyö har-

tioillaan, valjasta re'en eteen yhtäläistä kummallista itikkaa, kuin viime yönä näimme, silloin kun nuo linnunkotolaiset, tai mitä lienevät olleet, kävivät -- --?''

— „Ja kun sinä pelossasi luulit koko sotajoukon meninkäisiä karkaavan päällemme, ja vähissä hengin tulit turmelemaan hyvää yö-untamme. Sopsisihan nytkin sinun juosta tärkeän tietosi kanssa ritarien kuuluville. Ha, ha, ha! tekisi mieleni nähdä, kuinka palaisit uudesta-kastetuna oluella“.

Toinen knaappi, jolle nämä pilkalliset sanat lausuttiin, oli vetää miekkansa tupesta vastaukseksi, kun samassa juhla-salin ukset ulvoivat ja talon-isäntä, soitto kädessä, astui ulos, käyden pihan poikki vahvan rauta-oven luoksi, joka vei Laukon kellariin. Totki, joka seurasi hänen jälkiään, ärähti pahasti pihalle tullessa, mutta vaikenä kohti isännän käskystä. Totutetun tapansa mukaan se jäi ulkopuolelle ovea vartiaksi, kun Kurki itse kellariin astui.

Tämä Laukon kellari oli alkuansa luonnollinen vuoren-luola, joka pienestä suustaan ulottui syvälle maan uumeniin. Jo siihen aikaan, kun ensimmäinen siirteleväinen Lappalainen oli tälle paikalle laukkunsa laskenut, lausuen, kuten tarina mainitsee: „Tähän lasken laukkuni; tämä Laukko olkoon“, oli tämä avara rotko ruvettu kellarina käyttämään, johon Lappalaiset kesän aikana laskivat kalan-saaliinsa säilytettäväksi. Mutta kalliimpia tavaroita oli Matti Kurki tiennyt siihen ko'ota, ja vahva rautainen ovi telkeinensa lukkoinensa oli nyt luolan suuhun sovitettu. Jyrkät portaot veivät kohta ovelta alas avaraan kehään, jonka perässä pimeä aukko johdatti tien tiety-mättömiin. Mutta sivu-puolella tästä yleni toinen yhtä avara kellari, johon alisesta kehästä päästiin portaita myöten ikäänkuin lavalle. Siinä Kurjen ukko säilytti kaikki ne kalliit kalut, mitkä hän koko ikänsä kuluessa oli ko-

koellut, milloin sotaretkillänsä, milloin veron ja kaupan käynnillä Pirkkalais-aikanansa. Kaikki muiston-haahmot astuskelivat tässä vanhuksen silmien eteen, mitkä hymyhuulin hänelle muistuttaen entisiä iloja ja maineita, mitkä taas irvi-hampain soimaten häntä monesta julmasta ja tunnottomasta teosta. Kullat ja hopeat, jotka läjittäin olivat maassa ladottuna, vaatteet ja kalliit nahat, aseet ja sota-koristukset, mitkä seinissä rippuivat, — kaikilla oli jotakin juttelemista vanhalle uroolle, lohdotukseksi tai kiusaksi, hänen kuluneen elämänsä kerrasta.

Soiton liekki valaisi vaimollista vaate-partta, joka rip-pui perimmäisessä sopessa, ikäänkuin kätkettynä. Hunnussa vielä näkyi ruskeita veren-tahroja ja hame oli revitty ja rikki leikattu. Äläppäs vielä! toinenkin huntu rippui siinä vieressä, melkein yhtäläinen, ja sekin verellä soaistu! — Kurjen synkimmät muistot astuivat tässä hänen eteensä, ja vanhaa syyllistä sydäntänsä tuimasti pöyristytti. Se oli hänestä ikäänkuin molemmat hänen naisesensa olisivat siinä seisonet surma-puvussansa, odotellen sitä aikaa, milloin täydellinen kosto antaisi heille rauhaa Tuonen tyynissä tuvissa.

— „Olenko koskaan vaimoja pelännyt?“ hän jupisteli vihaisesti, kääntäen selkensä vainajien luultuja haahmoja kohden. Mutta kuinka yrittikin karaista sydäntänsä ylenkatsomaan vainajien vihaa, täytyi hänen kuitenkin taas palauttaa silmänsä heidän puoleensa. Hän oli selvästi kuullut kahinan jonkun-moisen, ja riehaantuneessa mielessään hän oli tuntevanansa ikäänkuin haahmot olisivat läheneet häntä takaa ajamaan. Kuitenkin veriset hunnut yhä olivat asemillaan. Mutta luultavasti Totkikin yhtäläisiä kummia kuuli tai näki, koska häneltä outo ääriä kuului, missä oven edessä vartiana oli.

Tuskin oli Kurki ennettänyt ruveta tätä uutta kummaa

kuuntelemaan, kun Totki viskattiin voimakkaasti kellarin portaita alas, ovi paiskattiin kiinni ja telkeet lukkoinensa eteen pantiin. Kurki riensi, soitto kädessä, aliseen kellariin ja siitä portaita ylös ovea vastaan, jota tömistytti, kunnes havaitsi sen olevan täysissä telkeissä. Raosta oven ja pielen välissä loisti palo. Se oli juhla-sali, joka oli sytytetty. Kauhea viha vimmasi Kurjen päätä. Olivatko hänen Ruotsalaiset vieraansa häntä pettäneet, ryöstäneet hänen tyttärensä, niinkuin Kurjen omassa nuoruudessa oli ollut tavallista, ja teljenneet hänen itsensä vuoren luolaan? Tämä ajatus pani hänen verensä kuohumaan. Oven tukevuutta hän kyllä tunsu ja tiesi siis pääsönsä mahdottomaksi. Raivonsa yltyi yltymistään. Silloin silmänsä äkkäsivät Totkin, joka ikäänkuin hävyn-laisena oli pysynyt portaitten alisilla asteilla. Viha, joka ei päässyt muuanne puhkeamaan, kääntyi koiraa vastaan, jonka olisi pitänyt muka paremmin tehdä virkansa, ja nytpä Kurki, miekkansa siepaten, hyökäsi silmättömästi portaita alas. — Ainoa isku olisi epäilemättä lopettanut uskollisen toverin virran ja elämän, ellei tämä ulvoen olisi paennut luolan perään ja tästä aukon kautta vuoren sisuksiin. Ikäänkuin kaikkia muuta unohtaen ryntäsi ukko aukkoa vastaan, väänsi rautaisella kädellensä paaden irti kalliosta ja seurasi Totkin jälkiä yhä syvemmälle. Polku oli mutkainen ja haarainen, kuitenkin jokseenkin tasainen ja niin korkea, että mies helposti mahtui kävelemään. Kun Kurki vihdoin oli sen verran malttanut mieltänsä, että ymmärsi turhaa ajoa tekevänsä, hän ei enää osannut takasin palata, vaan katsoi viisaammaksi seurata Totkin johdatusta, joka ulvoen kulki edellä pimeän käytävän läpitse. Soitto toisessa kädessä ja miekka toisessa, hän siis astui yö-kauden Hiisien muinaisia käytäviä myöten. Jyminä hänen askeleistaan kuului yö-sydännä peninkulman matkoja yli-ympäri, ja

vielä kuudetta sataa vuotta tämän tapauksen jälkeen muistaa kansan-tarina, kuinka

„Kurjen ukko rauta-kenkä
Astuupi kivistä vuorta,
Kivi-vuorta vongottaapi“. *)

Mutta Laukon pihassa oli knaapien tora vielä jatkettu, kunnes molemmat tulivat siihen vakuutukseen, että se outo mies, jonka olivat nähneet hämärässä askaroivan, ei ollut kuin joku Matti Kurjen palvelijoita. Pimeys oli jo niin karttunut, ett'eivät mitään voineet silmillänsä eroittaa. Yht'äkkiä kuului kauhea ärinä, ikäänkuin koiralta, joka olisi kuristumallaan. Samassa rauta-ovi kuului paiskattavan kiinni ja lukittavan. Molemmat knaapit juoksivat lentämällä herrojensa luoksi näitä kummia ilmoittamaan, ja saliin tultuansa näkivät tulta jo syttyneen useassa paikassa. Tuokio ei kulunut ennenkuin ritarit olivat jättäneet juominkinsa ja kiiruhtaneet paloa pakoon pihalle. Haettiin Laukon isäntää; — hän oli poissa. Poissa oli Lyylikin, morsian, jonka tähden vieraat olivat tulleet. Ritarit eivät tienneet mitä luulla näin kummallisesta seikasta. Oliko Kurjen ukko ollut naimis-ehtoihin tytymätön ja lähtenyt tyttärensä kanssa pakoon? — ja mihinkä pakoon? — Näillä arvoituksilla päätänsä vaivaten, seisoi Harald miehinensä palon loisteessa Laukon pihalla.

Mutta jäätä myöden pohjaseen kulki tuulen viuhkuna hirven vetämä reki, kaksi henkeä nahka-peittojen välissä. Se oli Pohjan-piltti, joka „vuoden pisimpänä yönä“ vei morsiamensa appelasta Pohjan aukeille rämeille takasin. Se oli Lyylin hirvi, joka ilosta päristen palasi syntymä-maailleen.

---

*) Ks. Suomen kans. arvoit.

Lyylin matka.

Juokseppas, hirvi, joudu ja riennä!
 Muista, kuin kirmasit ennenkin piennä
 Pohjaisten laidunten aukeita pitkin;
 Sinneppä rientäös kirmailla nytkin.

Sinnehän minäkin, iloa lyöden,
 Kiidähdän talvista tannerta myöten;
 Lennän, kuin lintunen, loukosta lähtein,
 Siipensä kohotti tienoille tähtein.

Tuolla on tulena taattoni talo,
 Takaani loistaa sen ruskea palo;
 Edestä viittaa Pohjasen tähti. — — —
 Voi sitä, voi! joka isältä lähti,
 Ikäisen, horjuvan vanhemman heitti,
 Pakonsa öisehen pimeään peitti.

Isä, oi isäni! — — Isäkö lietkin?
 Sie, joka tyttären orvoksi teitkin,
 Surmasit äitini lempeän, jalon,
 Multahan minulta hautasit valon,
 Heitit mun portaille emottomille,
 Oloille viskasit armottomille.

Oisit jo antanut alttiiksi munkin
 Kauppojes' väliksi, valtoihin kunkin. —
 Muistaos kuitenkin, muista ja tiedä:
 Pohjolan neiti ei kaupalla viedä,
 Lyylin ei sydäntä vallitse kenkään;
 Väkinis-pyytäjä pilalle menkään.

Silläpä pakenen sulhoni suojaan,
 Taivahan turvissa, luottaen Luojaan,
 Lähden kuin lähdenkin omille teille,
 Rakkahan syntymä-maan alanteille.

Juokseppas, hirvi, joudu ja riennä!
 Muista kuin kirmailit ennenkin piennä
 Pohjaisten laidunten aukeita pitkin;
 Sinneppäs rientäös kirmailla nytkin.

Hämärä ja hämmennykset.

Nihkeä, tympistynyt ilma maan-alaisessa käytävässä pöyristytti Kurjen ukon jäseniä, hänen astuessaan yhä eteenpäin Totki toverinsa jäljissä. Pihka-köytinen soitto hänen kädessänsä oli tuolloin tällöin tukehtumaisillaan tässä paksussa, kosteassa kaasussa, ja itse vanhuksen rinta kohosi raskailla hengen-vedoilla. Hän oli tuntikauden ravakkaasti kulkenut, kun vihdoin pysähtyi miettimään erinomaista tilaansa. Soitto virisi kirkkaammaksi ja muutamit hellän-kirjavat sisiliskot, jotka hämmästyivät tätä outoa valoa, pakenivat kiireesti vuoren rakoihin. Käytävä oli yhä yhtäläinen kuin alustakin, milloin jokseenkin kaita, ett'ei kaksi henkeä olisi hyvin mahtunut rinnatusten käymään, milloin taas aukeampi, tehden ikäänkuin pihvoja ja avarampia tarhoja, jotka nähtävästi lähettivät syrjäiteitänsä tietämättömiin. Se olisi ollut mahdotonta Kurjen ukon osata näitten harha-teitten lävitse, ellei tarkka tottunut silmänsä olisi tuolla täällä keksinyt Totkin jälkiä pehmöisessä sammaleessa, joka paikottain peitti maan. Muutoin oli havaittava, että ura oli tähän saakka ollut viettoinen ja vieläkin näytti vajoovan yhä syvempään. Mihinkä tämä matka vihdoinkin veisi, oli ajatus, joka pakoittamalla tunkeusi maan-alaisen kulkijan mieleen. Tuonelan talo, missä Tuoni itse tylynä isäntänä hallitsi vainojien yli, ja missä Manalatar, vanha vaimo, tarjosi vierailleensa sammakkaisen oluen, — tämä kamala muinais-uskon kuva nousi hänen sielunsa silmille, ja tuskin hän enää epäilikään, että matkansa sinne kulki. Hänen olisi melkein tehnyt mielensä kääntyä palaamaan, mutta vanha jähmittynyt yksipintaisuutensa esti hänen peräytymästä mistäkään aloittamastansa yrityksestä, jos kohta tämä olisikin Tuonen tietä astuminen. Hän siis uudestaan jatkoi kolkan matkansa, Totkin

jälkiä seuraten. Aika kului, hetki vieri. Yhä syvem-
 mälle saattoi maan-alainen polku. Nääntymys jo alkoi
 livahtaa vanhan miehen jäseniin. Silloin alkoi kuulua
 kosken kohina. Kurki joudutti askeleensa, ja pian hän
 seisoi avaramman luolan suussa, josta putoovan veden
 loiske ennetti hänen koryiinsa. Himmeä päivän-valo pääsi
 jostakin tietymättömästä, keksimättömästä aukosta selittä-
 mään luolan perää, missä pieni vaahtoova puronen, pi-
 meästä rotkosta tullen, vilahti silmien ohitse ja taas ka-
 tosi vuoren sisuksiin. Puron ääressä seisoi Totki lakki-
 massa vuoren raikasta vettä, mutta lähti kohta taas vin-
 kuen pakoon eteenpäin, kun isännän julmistuneet silmät
 hänen saavuttivat. Kurki meni veden reunalle ja seura-
 ten Totkin esimerkkiä hän särppi vuoren nestettä kuumet-
 tuneen verensä virvoitukseksi. Ilma oli tässä paikassa
 raittiimpi, soitto paloi kirkkaammin, ja vanhus istuutui
 levähtämään eräälle istuimen tapaiselle kivelle, joka oli
 veden partaalla. Ajatuksensa kiertyivät taka-perin viime
 illan tapauksiin. Kuka oli kellarin oven salvannut? oli
 arvoitus, jonka selitystä ei Kurki ollut mies löytämään.
 Hänen mietteensä lensivät sinne tänne, eikä asia tahtonut
 selitä. Kerran ajatus vivahti Pohjanmaahan ja Pouttulai-
 siin, ja koura likisti lujemmin miekan kahvaa. Mutta
 viimein hän päätyi ensimmäiseen päätökseen, että Harald
 miehinensä olivat tehneet tämän rikoksen vieraan-varai-
 suuden lakeja vastaan. Se oli muka kyllä uskottavaa,
 että Hämeenlinnan isäntä ei toivonut saavansa täyttä val-
 taa Pohjanmaitten yli, ennenkuin vanha Pirkkalais-pääl-
 likkö oli tieltä tullut, ja että hän sen vuoksi oli salaiseen
 kuolemaan teljennyt vanhuksen, jota hän ei uskaltanut
 julkisesti tappaa. Mutta näyttihän tämäkin kummalliselta.
 Olihan juuri se ollutkin Kurjen omaa tointa ja tarkoi-
 tusta, että Harald pääsisi Lyylin miehenä perimään Pirk-

kalais-päällikön oikeukset ja vallan. Ja voisiko hän Matti Kurjen avutta ollenkaan näille perille päästä? — — — Vai oliko Ruotsin hallitus pitänyt Kurjen pilkkanansa? — Hän pudisti päätänsä epä-arvioissaan.

Silmänsä suihkaisivat kuohuvaa veden pintaa, jota soiton valo kummallisesti kirkasti. Tästä kääntyivät katsastamaan luolan seinyksiä. Äkisti ukko hämmästyneenä hypäsi seisolle. Vähän ylhäällä maasta oli muutamassa kohden vuoteen tapainen kolo, josta kirkkaat valkoiset hampaat loistivat vastaan. Kurki meni vakavilla askeleilla sinne ja näki luu-rangon pitkällään. Suuret tukevat raajat sekä kiviset kirveet ja muut aseet vieressä, — kaikki todisti, että tämä vainaja oli ollut sitä muinois-kansaa, joka tarinoissa nimitetään Hiiden kansaksi, Jättiläiseksi ja Piruiksi. Kun ensimmäiset kirkot Suomessa rakennettiin, oli pyhien kellojen sointo vaivannut tämän vuori-väen korvia, ja vihoissansa olivat viskanneet hirmuisen suuria kalliokappaleita musertaaksensa uuden uskon komeat rakennukset. Mutta kun kaikki semmoiset yritykset olivat turhaa, oli Pirun-väki tuskillansa paennut syvimpiin vuorenloukkoihin, pyytäen kuollaksensa pois maailman uusista menoista. — Se tuntui Kurjen ukolle, ikäänkuin hänkin olisi jo saman onnen oma kuin tuo vaipunut Jättiläinen. Hänen mieleen nousi ajatus, eikö hänenkin olisi ollut parempi tehdä uudelle uskolle ja uudelle vieraalle vallalle vasta-rintaa, kuin antauda sen sovintoon ja palvelijaksi, milt'ei välikappaleeksi! — Mutta jos hairahtunutkin lienee, hänpä ei suinkaan mielinnyt lannistua onnensa alaiseksi. Hän tahtoi vielä ulos maailmaan, elämään, kostamaan.

Soittonsa pitkä karsi ja kulunut runko muistutti hänelle, että oli rientäminen. Kiireellä siis jätti Jättiläisen asumuksen hyvästi ja seurasi taas Totkin jälkiä. Käytävä jo oli muuttunut tasaisemmaksi, mutta kulki yhä alas-

päin, kunnes yht'äkkiä muuttui kiviseksi portaaksi, jonka avarat asteet veivät yhtä mittaa ylös korkealle. Soiton liekki jo alkoi lämmittää Kurjen rauta-kinnasta, eikä vielä näkynyt matkan loppua. Vai joko vähäinen valon loiste vilahti? Ukko joudutti askeleensa — ja nytpä jo soittonsa viimeinen pätkä kähisi sammuen lumessa. Kurjen ukko oli ilmoihin päässyt.

Oli kirkas ja kaunis jouluaamun puhde, ja Matti Kurki seisoi Pirun-vuoren kukkulalla, keskellä kapeata Kulovettä, jonka laineet tuolla täällä mustina virtailivat jäisten, lumisten reunojen välissä. Vähän matkan päässä, järven toisella puolella loisti Sastamalan kirkko juhla-komeudessaan, ja Pyhän Maarian kello soi harvaan, mutta heleästi. Vanhuksen sydäntä täristytti; silmänsä tapasivat paljaan miekan, joka vielä kädessään heilui. Miksikä tämä näin tällä Jumalan-rauhan hetkellä? — Hän pisti sen takasin tuppeensa, ja alkoi kävellä vuoren rinnettä alas kirkkoa kohden. Totkin jäljet olivat jo hävinneet, eikä Kurki tätä seikkaa enää huomannutkaan; hän ainoastaan seurasi sitä valoa, mikä temppelin ikkunoista häntä vastaan loisti. Jota lähemmäksi tuli, sitä vilkkaampi liike havaittiin joka haaralta. Himmeitä varjoja nähtiin liikkuolevan valkoisen lumi-hangen yli ja solina kuului hevosilta ja ihmisilta. Se oli kirkkoväkeä, joka koko Yli-satakunnasta tulvaili kirkon-menollensa Sastamalaan.

Tässä sumeassa väki-joukossa ei voinut Kurki ketään eroitella, vaan kulki äänetönnä matkaansa eteenpäin. Hän tuli kirkon ovelle, missä jokaisen jos mahtavimmankin oli velvollisuus riisua sotaiset aseet yltänsä, ennenkuin astuisi Herran, sen korkeimman, huoneesen. Niin Kurkikin oli tehdä, kun läheltä kuului tuttava ääni ruotsiksi:

— „No, Hintsu Suurpää, sinä joka tätä kirottua kieltä osaat, laitas, että pääsemme johonkin selkoon.

— „Kiros palatkoon pääne päälle“, vastasi toinen ääni, joka ei myöskään ollut vallan vieras; — „se on minun äitini kieli, ja joka sitä kiroo, pääsee minun miekkani terää maistamaan, olkoonpa hän vaikka ritari Harald“.

— „No, no“, kuului Haraldin sanat, „ei riitaa nyt. Nyt kuulustelkaatte tältä kokoontuneelta kansalta, ovatko kirkkotiellään missään tavanneet pakenijamme“.

Puhujat lähenivät ovea. Kurjen ukko oli vetänyt miekan tupesta ja otti askeleen Haraldia vastan. Ritari hämmästyi ja veti miekkansa hänkin.

— „Missä on tyttäreni?“ — „Missä on morsiameni?“ — nämät kysymykset lensivät vastatusten niinkuin kaksi miekan-lapetta.

Häly syntyi kansassa ja useat äänet huusivat: „Pois, miehet, miekkoinenne; tässä on Jumalan rauha“. Samassa kirkon ovet avattiin, latinainen kuori-virsi Kristuksen syntymisestä oli alkanut ja pappi loistavassa kasukassa tuli ovesta ulos, huutaen korkealla äänellä: „Kristus on syntynyt Betlehemissä; tulkaatte lahjoja kantamaan äsken syntyneelle Juutaan kuninkaalle, tulkaatte häntä kumartamaan, tulkaatte antamaan kultaa, suitsutusta ja mirhamia“.

Kansa kumartui nöyryydessä; ainoastaan Matti Kurki ja Harald ritari miehineen seisoivat jänkeinä toisiansa vastassa.

— „Keitä te olette?“ huusi innossaan pappi, heitä havaitessansa; — „keitä te olette, jotka täällä miekkoja paljastatte taivaallisen kuninkaan läsnä ollessa? Oletteko jumalattoman Herodeksen palvelijoita, jotka tulette tappaamaan poika-lapset Betlehemissä? Pimeyden ruhtinas on kahleisin sidottu ja hänen palvelijansa hukkukoot helvettissä“.

— „Minä olen ritari“, lausui Harald juhlallisesti, mutta kopeastikin, „miekkani on vihitty pyhän kirkon palveluk-

seen. Mutta tämä kurja on petollisesti minulta morsiamen varastanut; tyttärensä, jonka hän ensin lupasi minun viedä tänä pyhänä aamuna tälle pyhälle alttarille, on hän viime yönä vienyt pakoon mukahansa ja tahtonut paloon hukuttaa häävieraansa. Ritarin tavalla tahdon antaa asiain Jumalan tuomion alle ja sen tähden, pyhä isä, olen miekkani paljastanut“. Näin sanoen Harald käänsi kalpansa kärjen maata kohden.

— „Sinä rietas valehtelija“! huusi Kurki vihan vimmassa: „sinäpä juuri olet tyttäreni varastanut, taloni polttanut ja ryöstänyt, vieläpä minun itseni salvannut kellariluolaan, koska pelkäsit vanhan Kurjen siiven-kyniä. Mutta näetkös, minä olen maan povesta sukeltanut ylös sinulle kostajaksi, ja nyt olen riisuva sulta ritariutesi vale-vaatteet. Etpä tainnut arvata, että kosto niin likeltä seuraisi ilkeätä tekoa; sinä hämmästyit ja hädissäsi sepitit tämän kehnon valeen, joka sopisi liehakoitsevan orjan tekemäksi“.

— „Tuomitkoon Jumala“, sanoi pappi. „Hän puuduttaa valehtelijalta voiman ja jäntevyyden; Hän vaivuttaa miekan ilkiön kädestä ja peittää sen silmät pimeydellä“.

Katsojat, jotka seisoivat ihmettelemässä näitä kummallisia tapauksia, alkoivat ymmärtää, mitä oli tekeillä. „Se on Matti Kurki Laukon ukko, ja toinen Ruotsin ritari Harald, Hämeenlinnan haltia“, levisi humina väki-joukossa. „Mistä on riita? — Kurjen tyttärestä, Pohjan neidestä“.

Väkeä yhä enemmän kokoontui ja asettui vahvaksi kehäksi riita-veljesten ympäri, jotka valmistuivat käymään Jumalan-oikeutta miekalla. Se oli la'in-käytöksen tapa, jonka kristin-usko ja pappeus oli mukaansa tuonut ja sen perustuksena oli vahva luottamus, että Jumala itse tahtois väkevällä kädellään saattaa ylpeilevän vääryyden häpeään. Kirkon ovet olivat taas suljetut ja jumalan palvelus het-

keksi pidätetty. Olihan Jumalan-tuomio muka yhtä juh-
lallinen asia kuin kirkonmeno. — Ensinnä Harald korkealla äänellä sanoi nimensä ja asiansa, syyttäen Kurjen ukkoa petollisuudesta ja itsellensä rukoellen taivaan ki-
rousta, jos oli valetta puhunut. Nyt Kurjen piti samaten asiansa sanoman.

— „Minä olen Matti Kurki, Pohjan Pirkkalaisten pää-
mies“ — — —

Tätä edemmäksi ei ukko ennättänyt puhua, kun ro-
teva ääni joukosta soi:

— „Sen valehtelit, Matti Kurki; sinä et ole Pohjan
Pirkkalaisten päämiös“.

Kaikkien silmät kääntyivät puhujaa kohden. Se oli
äskän tullut vieras, oudossa puvussa, ja seurassansa näkyi
olevan useita samannäköisiä. Näädän-nahkaiset reunukset
lakeissa ja turkeissa ilmoittivat mahtavia miehiä olevan,
ja koko heidän varustuksensa todisti, että olivat matka-
laisia. Mutta puhujan ko'okas varsi ja jalo katsanto osoitti
hänelle ensimmäisen sian heidän joukossansa. Helposti
kansa hänelle siaan antoi, kun hän tukevilla askeleilla as-
tui kirkon-ovellet saakka, lausuen papille:

— „Tämä mies jo valehtelee ensi sanoissa, ja tahdon
estää häntä kutsumasta Jumalaa kostajaksi. Hän on Matti
Kurki, mutta Matti Kurki ei ole enää Pirkkalais-seuran
päämiös. Minä, Wiljakka Pouttu, olen Pohjan Pirkka-
laisten päämiös, itse Lapinkävijäin valitsema ja Ruotsin
hallituksen vahvistama“.

Näin sanoen hän otti povestansa nahkaisen kirjoituk-
sen, josta killui iso vahainen sinetti. Kirkko-palvelija
näytti kynttilällä valkean ja pappi levitettyänsä kirjoituk-
sen alkoi lukea latinaksi: „Universis præsentis literas in-
specturis Tyrgillus Knuzs sun, marscalkus, salutem in
Domino sempiternam“. — — Tästä hän rupesi suomeksi

selittämään, mitä kirjoitus tarkoitti. Torkel Knuutinpoika, Ruotsin marski, oli muka palkinnoksi Pohjan Pirkkalaisen uskollisesta palveluksesta heidän saattaessansa tuon siirteleväisen Lapin kansan Ruotsin kruunun alamaiseksi, tahtonut heille vahvistaa ja myöntää heidän vaalinsa, jolla olivat päämiehekseen ottaneet rohkean miehen Wiljakka de Pouttu. Kuitenkin piti heidän kaikissa muissa asioissa, jotka eivät suorastaan kuuluneet heidän Lapinkäyntiinsä, totteleman Hämeen hallitus-miehen, ritari Haraldin, käs-
kyjä.

Kirja pantiin kokoon ja annettiin takasin Poutulle, joka virkki:

— „Muutoin en tiedä, mitä näillä miehillä on riitana, eikä tuo asia minuun koskeakaan. Poikkessin vain Turusta tullessani tänne rukoustani pitämään ja satuin kuulemaan Matti Kurjen hourailevan. Toivon nyt hänen päänsä selvenneen, ja kiirehdin taas eteenpäin matkalleni. Rukoilen Teiltä, pyhä isä, aneita, kun täytyy minun näin suurena juhlanä matkustella. Minun nöyryyteni merkiksi tarjoo minä tälle P. Maarian kirkolle Sastamalassa tämän hopeisen suitsutus-astian ja kun lisäksi ilmoitan kiireeni syyt, ette suinkaan minulta pidätä siunaustanne: lähden rakkahimman poikani, Witjakan häihin; sillä toivoni on, että hän tänä kuluneena yönä on tuonut morsiamensa Laukosta“.

— „Korkeimman siunaus sinua seuratkoon, poikani! Herra varjelkoon sinua ja koko sinun huonettasi!“ lausui pappi nostetuilla käsillä.

— „Wiljakka!“ huusi Kurjen ukko, joka vihdoinkin oli toipunut ällistyksestään, „onko Pohjan-piltti käynyt tyttä-
reni viemässä“.

— „Senhän itse paraiten tietänet“, vastasi Pouttu; „minä Turusta palaan, enkä tiedä mistään. Mutta sen

muistan, että hän käski Kurjen ukon olla varoillansa vuoden pisimpänä yönä, ja senkin tiedän, että Pohjan-piltti pitää lupauksensa“. „Onko tässä kansassa ketään, joka on nähnyt Witjakka Poutun tänä yönä vievän morsiamensa pohjaseen“, lisäsi kääntyen kirkkoväen puheille.

Mies kansan keskeltä vastasi: „minä tulin ilta-yön puolella ajaen Kyrösselän jäitä myöden. Yht'akkiä oriini pelästyi ja sivutsemi suihkaisi reki niinkuin noidan nuoli. Minä siunasin ja tein risti-merkin. Mutta sen ennetin nähdä, että re'essä istui nuori mies ja sini-huntuinen neiti. Miehen kaulasta rippui hopeiset vitjat.

— „Se oli Pohjan-piltti“, puhkesivat yhteen ääneen Pouttu ja Kurki.

— „Surma ja kuolema!“ tuimisti vihoissansa Kurki, ja kääntyen papin puolelle hän sanoi: „Sinä kuulit, kuka on juhlan rauhaa rikkonut; julistappas kirkon suurin kiros tämän ilkiön yli“.

— „Pyhä kirkko“, vastasi pappi, joka vielä piti Poutulta saadun suitsutus-astian kädessään, — „pyhä kirkko ei yhtenä aamu-hetkenä siunaa ja kiros. Minä olen Witjakka Poutun huonetta siunannut, enkä kiros hänen poikaansa“.

„Mutta minä“, huusi Harald, joka nyt vihdoin oli saanut nämä kummat itsellensä selitetyiksi ja astui Pouttua lähemmäksi, „minä olen ritari Harald, Hämeenlinnan isäntä ja Pohjan Pirkkalaisten maaherra. Te olette minun alamaiseni ja minä otan tämän talonpojan talteeni, kunnes hänen poikansa on rikoksensa sovittanut“. Hän pani kätensä Poutun olkapäähän, ikäänkuin omistaaksensa hänen.

Vanha Pouttu katseli häntä kummastellen. Hän oli Turussa, marskin puheilla käydessään, turhaan pyytänyt saada pois valtuus-kirjastansa sen lisäyksen, jolla Pohjan-

maan ylimmäinen hallitus laskettiin Hämeenlinnan isännän käsiin. Mutta viimein hän oli pitänyt tämän lauseen vähäpätöisenä ja oli päättänyt työssä estää kaikki vierasten ryhtymiset Pohjan asioihin. Nyt oli äkki-arvaamatta Harald itse sattunut hänen tielleen.

— „Sinäkös Harald ritari?“ lausui jäykästi; „mutta tämä niska ei kannata iestäsi“. Näin sanoen hän kädellänsä sysäsi ritarin takaperin.

Harald tuimasti nosti miekkansa, mutta vihainen myrinyä syntyi väki-joukossa, samassa tuokiossa olivat Poutun kumppanitkin nostaneet aseensa ja seisoivat jo päämiehensä ympäri. Yhdessä joukossa lähtivät kaikki Pohjan miehet hevostensa työ ja ajoivat tiehensä. Haraldin seura ei ollut kyllä väkevä heidän lähtönsä estämään, olletikkin koska kokoontunut kansa nähtävästi aikoi pitää Pohjalaisen puolta. Hämeenlinnalaiset ja Kurki jäivät siis keskenänsä neuvottelemaan, Kirkon-ovet avattiin ja kansa seurasi pappia kirkkoon.

Mutta Kurjen ukko ja Harald miehineen keskustelivat vielä vähän aikaa ystävyudessa kirkon-oven edessä. Sitten lähtivät kiireesti päivä-valon koittaessa hajalle, Harald seuranensa Hämeenlinnaan, Matti Kurki lainatulla hevosella kotiansa.

Auringon säteet löysivät kynttilät vielä palamassa Sastamalan kirkossa. Suitsutus nousi kivistä kattoa kohden, ja kokoontui siinä pilven näköiseksi, pyhän veden kasi pirskuiksi runsaasti, ja pappi messueli latinaksi, selittäen väliin muutamalla suomalaisella sanalla juhlan merkitystä ja kehoittaen uskovaisia uhrailemaan alttarille. Sanalla sanoen, katolilainen kirkonmeno, niin loistava kuin Suomen sydännaissa oli mahdollinen, pidettiin joulu-aamuna Sastamalassa.

Totkijärvi ja Lapinkaivo.

Haraldi ritarin ja Matti Kurjen sovinto oli pian ollut rakennettu, kun molempien erehdys oli ilmi tullut. Nyt oli heillä yhteinen vihollinen. Heidän keskustelumuksensa Sastamalassa oli saattanut heidät siihen päätökseen, että molemmat yhdessä vielä talvi kelillä tekisivät kosto-retken Pohjanmaalle. Tällä aikomuksella riensi Harald Hämeenlinnaan tekemään tarpeellisia valmistuksia ja väkeä kokoilemaan. Mutta Matti Kurki jo koti-matkallansa rupesi muuttamaan päätöstänsä. Ennenkuin Harald olisi valmiina, saattaisi jo pian kuukausi kulua. Tämä oli Kurjen mielestä aian-tuhlausta. Lapinkävijät jo muka ennettäisivät lähteä talvi-matkoillensa Lappiin, ja koska arvattavasti sekä vanha Pouttu että Pohjan-piltti ja Lyylikin sinne seuraisi, ei olisi Kurjen ukolla koko retkestänsä suurta hyötyä. Tätä miettiessään oli Kurki jo ennen kotiin-tul- tuansa päättänyt lähteä omin neuvoin matkalle, jollei Harald ritari viikon perästä olisi valmiiksi tullut.

Juhlasalin rauniot vielä suitsivat, kun Kurki lähestyi kartanoansa. Synkkä-mielisenä hän ajoi pihaan. Laukon palvelijat hääräsivät vielä sammuneen palon ympäri, jonka he olivat leviämistä estäneet. Heidän ilonsa oli silmin- nähtävä, kun isäntä, joka niin kummallisesti oli hävinnyt, taas tuli näkyviin. Mutta kauhu tuli ilon siaan, kun eivät Lyyliä muassa nähneet. Kuitenkaan ei uskaltanut kukaan kysymyksiä tehdä.

Kellarin oven edessä makasi Totki, ikäänkuin jatka- massa eilis-illallista virkaansa. Totkin isäntä ei kuiten- kaan tuosta leppynyt. Sanaakaan virkkamatta hän sitoi koiransa kahleilla kiinni kellarin-oveen, ja ryhtyi sitten kohta matka-toimiin.

Ja nyt Kurjen ukko ei levännyt yötä, ei päivää. Joului-

pyhät läpitsensä valmistettiin aseita, muonaa ja muita retken tarpeita. Muistakin Kurjen tiluksista ko'ottiin miehiä ja sana lähetettiin Hämeenlinnaan jouduttamaan ritari Haraldin lähtöä. Kurki itse oli väsymätön taikka oikeammin sanoen levoton ja rauhaton. Yön-aikana hän käveli palaneen juhlasalinsa ympäri, taikka istuskeli uuvuksissa sen raunioilla. Mutta jos sattui lähestymään kellarinsa ovea, hän äkisti säikähtyen tuosta takasin kääntyi. Oliko se Totkin hiljainen ulvona, joka ajoi hänen pakoon, vai oliko naistensa haahmot häntä peloittaneet? Sitä ei kukaan voinut sanoa. Mutta Laukon palvelijat pudistivat päitänsä, ja vanhat kamalat jutut Kurjen entisistä hirmutöistä kulkiivat taas kuiskumalla suusta suuhun.

Uuden-vuoden aattona olivat kaikki valmistukset suoritettuina. Hevoset päristivät valjaissansa, ja miehet kokoilivat kaikki tarve-kalut rekiinsä, joutset, keihäät ja miekat, muonat ja appeet, sukset ja sommat. Lähes sataluku miehiä, joista isompi osa jo vanhastaan oli tottunut seuraamaan Matti Kurkea palvelijoina hänen kaukaisilla retkillänsä, seisoi nytkin valmiina hänen käskyjensä totelemaan. Retken tarkoitus jo tettiin; sillä vaikk' ei kukaan uskaltanut ukolta kysyä, oli kuitenkin hänen katkonnaisista lauseistansa huomattu, että Lyyli oli varkain viety Pohjanmaalle ja että isän oli aikomus mennä ottamaan tyttärensä takasin. Tämä tieto oli Kurjen miehissä syyttänyt suuremman innon, kuin minkä yksistään isännän käsky olisi voinut. Se oli heille kunnian asia, että Pohjanmiehet eivät saisi saalistansa pitää, ja melkein yhtä paljon sekin heidän kunniaansa koski, ett'ei Harald ritari miehinensä ennettäisi jakailemaan tämän retken mainetta. Siitäpä Laukkolaisten uutteruus valmistus-toimissa, siitäpä heidän raikas riemunsa nyt, kun kaikki oli valmissa lähtöön.

Mutta vanhan Kurjen silmissä ei näkynyt muuta va-
loa, kuin synkän koston kamalaa loistoa. Tukevalla kou-
ralla hän nosti Totkin kahleinensa rekeen ja istui aja-
maan. Muut seurasivat. Ensimmäisen selän jäitä ajettuansa
kulkijat tulivat metsä-taipaleelle, josta pian keskellä jylyhää
saloa aukeni vähäisempi järvi. Se oli tuo pohjaton Hiisi-
järvi, johon Lappalaiset, asuessaan näillä mailla, olivat
uhranneet Manalan hirmu-valtiaille lepyttäjäisiä. Kurjen
ukko pysähtyi keskelle tätä kolkkaa selkää ja käski tehdä
avennon jäähän. Pöyristys hyyditti miesten vertä; kukaan
ei tiennyt mitä oli odotettavana, ainoastaan Totki ilmoitti
hiljaisella ulinalla pahoja aaveitansa. Ja oikein se aavis-
teli. Raskaat painot sitoi isäntä vanhan toverinsa kaulaan
ja päästi hänen aventoon.

— „Kaitse Kalman kartanoa!“ oli ukon viimeinen
hyvästi-jättö, rientäissään kuin vimmuttu pois surman pai-
kasta. Mutta Totkin surkea ulina seurasi häntä. Hän
katsoi taaksensa ja näki, että kaikki palvelijat seurasivat
häntä, — että Totki yksinensä taisteli avennossa kuole-
maa vastaan. Vielä silmänräpäys ja Totki raukka oli
vaipunut, vajonnut Hiisijärven pohjattomiin vesiin. Hiisi-
järvi oli muuttunut Totkijärveksi, joka nimi on tullut
melkein yhtä kuuluisaksi kuin nimet: Kurki ja Laukko. — —

Mutta Matti Kurjen korvissa soi lakkaamatta uskollisen
Totkin surkea ulina, milloin kaukaa, milloin ikään-
kuin likemmältä häntä ahdistaa. Tuskin uskalsi vanhus
enää kääntää silmänsä ta'appain.

Matka kulki maitten ja jättien yli Kyrösselälle, jonka
toisella puolella alkoi 12-peninkulmainen autio taipale,
tunnettu Kyrön-metsän eli Kyrön kankaan nimellä, täyn-
nänsä sora-harjuja, rämeitä ja keitaita. Matka-joukko
tätä korpi-maata myöden lähenei Kaura-harjua, kun yht'-
äkkiä sen kukkulalla leimahteli palo. Pari kolme Lappa-

lais-kotaa oli syttynyt tuleen ja samassa liekissä paloi kasonen tervaksia kirkaalla valolla. Kummastellen Kurjen ukko sinne ajoi ja näki keitaan aukealla useita ahkioita lentävän pohjaseen päin. Hänen silmänsä kohta tunsu ajajat samaksi Lappalais-perheeksi, joka joulu-yönä oli Laukossa käynyt. Arvellessaan, mitä tämä Lappalais-ten pako tiesi, hän antoi silmänsä heitä seurata pitkin lumista aukeata. Sitten tarkasteli taivaan ranteita. Tuolla luotehessa oli Lauhan kukkula, niinkuin mahtava pieli Kyrönkankaan kannasten raja-pylvääksi. Mutta mitä kummiä? Jo senkin huipussa kirkas valo leimahtelee. Ja kauempanakin kaukaisella Pyhävuorella kohta yhtäläinen loiste syttyy. Tuokiossa jo tämä kumma selveni Kurjelle. Se oli Pohjalaisten sanoma-tulet, jotka tällä tavoin kukkulasta kukkulaan lennättivät sanan vihollisten tulosta.

Kohta Kurjen ukko lähetti kolme suksi-miestä ottamaan Lappalaiset kiinni. Itse hän muun seuransa kanssa kulki hiljakseen Karvianjoen rannalle, jossa levähdettiin.

Tähän aikaan pitivät Pohjan Pirkkalaiset suuren kokouksen Pouttulassa. Wiljakka, joka aavisti Kurjen ukon kosto-tuumia, oli jo koti-matkallaan järjestänyt sananlennätyksen Kauraharjulla, Lauhassa ja Pyhävuorella ja tahtoi nyt Pohjan miesten kanssa neuvotella puollustuksesta sekä heille ilmoittaa, mitenkä asiat olivat etelässä ja kuinka matka oli menestynyt. Sitten piti juotaman Witjakan ja Lyylin häitä, ja Pouttulan emäntä askaroitsi Lyylin avulla valmistamassa näitten juhlien tarpeita. Raikas talvi-ilma matkalla ja virvoittavainen pohja-tuuli oli tuonut kaikki ruususet takasin Lyylin poskipäille ja jalompana entistänsä hän liikkui tätinsä, tulevan anoppinsa, käskyillä uuden kotinsa askareissa. Mutta kun Pohjanpiltti vei kokouskapulan ympäri, levisi samalla tieto, että Pohjan neiti oli Pohjanmaahan takasin tullut. Ja erittäinkin nuorissa tämä

sanoma riemun sytytti. Miehissä he Pouttulaan kokoontuivat viettämään ikäänkuin voiton-juhlaa.

Kuinka suloinen olisi minun kuvailla iloisia juhla-kemuja, vanhojen riemuja ja nuorten leikin-laskuja. Mutta minun täytyy seurata Pentti Poutun sanoja, niinkuin hän asiat selitteli ystävällensä Hannu Fordeelille, veneen perässä Kurkun laineilla.

Vanha Pouttu, joka täydellisesti ymmärsi mitä Pohjanmiesten nykyinen tila vaati, oli katsonut tarpeelliseksi, että häät tapahtuisivat uuden opin mukaan, jotta ei ainakaan kirkko ja pappeus, jonka valta nyt oli maassa mahtavin, menisi muitten vihollisten puolelle, Pohjalaisten perikadoksi.

Mutta tässä kohden oli äkki-arvaamaton este syntynyt. Pappi, joka Kyrössä toimitti uskon-levittäjän virkaa näillä pohjan-mailla kielsi antavansa kirkon siunausta avioliitolle, joka niin törkeästi rikkoisi kanonisen la'in. Jos olisi kaukaisempaa sukua ollut, hän ehkä olisi voinut muka saastaisuuden poistaa kirkon pyhyiden voimalla. Mutta orpanusten väliseen avioon hän ei luullut muun voivan lupaa antaa kuin itse pyhä isä Romassa.

Miehet Pouttulan käräjissä ottivat tämänkin asian keskusteltavaksi. Nuori Witjakka ja hänen kanssansa useat muut väittivät, että isät ja isän-isät olivat kirkon luvatta naineet ja että ei nytkään ollut papin pyhityksestä väliä. Toiset taas väittivät vastaan, mitkä peläten kirkon maalista valtaa, mitkä sen hengellistä mahtia varoen. Monelta pääsi ilmi hänen salaiset vihansa uuden opin valtaa vastaan ja moni nuoremista oli valmis nostamaan uskon-sotaa koko maan vapahtamiseksi. Mutta viisaammat, jotka tunsivat aian merkkiä, jähdyttivät heidän intoansa.

Riita, joka tästä asiasta syytyi, tyyntyi kohta kun Lyyli astui heidän keskeensä.

— „Minä en ole riidan syyttäjäksi tänne tullut, en myöskään naimista varten. Minä seuraan Pohjanpilttiä, minä elän täällä keskellänne; — mutta minä olen ja tahdon vasta olla „Pohjan neiti“. Huulensa hymyili ihmeellisellä tavalla, joka pani miesten sydämmet vavahtamaan. Hän lisäsi korkeammalla äänellä ja ikäänkuin käskemällä: „Pyhävuorella, Kyrön-kankaan puolella palaa jo sanoma-tuli. Viholliset ovat tulossa. Sinne, miehet, kankahalle, torjumaan heidät Pohjan rajoilta!“

Hän läksi itse pukeumaan sotaiseen pukuun, ja miehet yhdellä mielellä päättivät kiirehtiä Kankaalle.

Mutta Kyrönkankaalla syntyi tällä hetkellä myrsky. Kinokset kohosivat niinkuin meren aallot pitkin keitaitten avaruutta, ja sakea lumi-tuiski täytti ilman. Tämä rajuilma nousi Lappalaisten ahkioitten jäljistä ja tukehdutti pian palon liekit Kauraharjulla. Vanha Lappalainen oli vielä kerrankin tahtonut näyttää, että hänen vanha liittonsa luonnon voimain kanssa oli ehjänä. Hänen suvulensa olivat Pohjan päämiehet luvanneet Kyrönkankaan keitaat ja metsät verottomaksi omaisuudeksi, jos hän sanoma-tulella Kauraharjulta heille ilmoittaisi vaaran tuloa. Hän oli tehtävänsä tehnyt, mutta nyt surma läheni häntä ja koko hänen sukuaan; sillä Kurjen suksimiehet ajoivat kuin tuulispäät häntä takaa. Hän puhutteli myrskyn henkiä, mutta nämä vaativat uhrin. Silloin Lappalais-vanhus oli päättänyt pelastaa sikiönsä, mutta itse astua Tuonelan tupiin, Manalan majoihin. Hän oli käsenyt seuransa lähteä edelleen ja oli itse poikkenut kankaan harjulle.

Keskellä harjua istuu ukko ahkiossaan, pitäen vasemmalla kädellä peuran sarvet, sill'aikaa kuin oikea käsi ilmaa haperoitsee etelää kohden. Hänen silmänsä palavat ja suusta soipi voimalliset sanat, joita tuulet, vihurit ja

viuhut tottelevat. Se on vanhan Lappalaisen kuolema-virttä, ja tuulispäät tanssivat ilosta hänen ympärinsä. Hän viittailee etelään ja kirmaten myrskyn-henget lähtevät lentämällä päivän alle. Mutta loihtija on väsymätön; yhä uusia myrskyn henkiä hänen loichto-laulunsa käskää kokoon, ja uusia pyry-pilviä hän lähettää etelän-maille. Karvianjoen autiot varret ovat vajonneet lumi-tuoksun sekaan, Hämeen metsissä hongat taittavat, ja Hansalaisten kauppahaahdet Itämerellä ajetaan haaksirikkoon Liivin ja Preussin matalia rantoja vastaan.

Kaksi vuorokautta soivat loichto-runot Kyrönkankaalla ja kaksi vuorokautta viivytti lumi-tuisku Matti Kurjen ja hänen seuransa matkaa. Mutta vanhan Lappalaisen voimat riutuivat ja myrsky vähitellen helpoitti. Matkalaiset lähtivät liikkeelle Karvianjoen rannoilta ja löysivät pian vanhuksen, missä vielä istui, peuran sarvet kämmenissään. Hänen päänsä oli hervotonna vaipunut rintaa vastaan, silmien tuli oli sammunut ja ainoastaan tuskalliset vavahdukset ilmoittivat, että vanhus oli hengissä. Kaikki Kurjen seuraajat pysähtyivät kauhistuksella eivätkä uskaltaneet lähestyä tätä Kalman kuvaa. Mutta Matti Kurki meni ahkion luoksi ja nosti väkevällä kädellään vanhuksen ilmaan.

— „Matti Kurki!“ lausui Lappalainen riutuvalla äänellä, „anna peurani seurata Kalman maille. Jos sen te'et, tahdon sielläkin sinulle vuotisen veron maksaa, jähka itsekin olet maan alle muuttanut. Usko minua, Kurki, jo tämän päivän paistaessa lähdet sinäkin näiltä ilmoilta Tuonelaan“.

Kurki päästi uhrattavansa takasin ahkioon ja vaipui ajatuksiinsa.

— „Oikein sinä puhut, oikein“, hän vihdoin hiljaa puhui ikäänkuin itseksensä, „niin pitää Lappalaisen läh-

temän Kalman maille, peuransa seurassa, ahkiossa ajain“. Hän tarttui peuran ohjukseen ja alkoi sitä talutella.

Harjun syrjässä oli avara syvennys, jonka penkereet äkki-jyrkkinä kaatuivat mustaan pohjattomaan kitaan. Se oli tuttu paikka Kurjelle ja vakaisilla askeleilla hän astui sitä kohden. Äyräälle tultua, peura pysähtyi hämmästyneenä; mutta Kurki päästi ohjaksen ja viskasi, sarviin tarttuen, helpolla lykkäyksellä uhrin syvyyteen. Tuokion päästä nousi hiljainen loiske niinkuin huokaus ylös maanalaisesta kidasta, ja Kurjen ukko palasi Lapinkaivon reunalta.

Hän palasi matka-kumppaniensa työ; mutta kummallinen ulina hänen korvissansa soi. Oliko tuo Totkin ääntä Totkijärvestä? Vai oliko Tuonen hallit haukkumassa tuota äsken tullutta vierasta? Kauhu oli käsittänyt kaikkia ja ukon askeleet horjuivat. Kuitenkin hän tointui lujan tahtonsa voimalla. Jopa olikin tointuminen: metsän reunalta läheni Pohjanmiesten joukko, suksilla lentäen valkoisen lumi-hangen yli. Heidän sompansa välkkyivät, kuin virran laineet päivän-paisteessa. Niinkuin väkevä virta he lähenivät Kurkea. Heidän etupäässä hiihti kaksi miestä, joitten punaset lakit kohosivat muiden yli. Se oli vanha Wiljakka Pouttu ja Pohjanpiltti.

— „Matti Kurki“, lausui päämies kaikuvalla äänellä,
— „Pohjan Pirkkalaisten nimessä minä sinulta kysyn, mitä asioita sinä uskallat heidän rajoillansa käydä. Jos häävieraaksi tulet Pohjanpiltin häihin, niin miksikä ei? Mutta soveliaampi se minusta olisi, että Lyylin isä pitäisi tyttärensä häät Laukossa. Me olemme kaikki valmiit sinua sinne seuraamaan. Ja Lyylikin, Pohjan neiti, on kohta täällä; hän ainoastaan poikkesi Lauhan kukkulalle, katsomaan hää-valkeitansa“.

— „Sen hää-valkeat viritetään toisella puolen Tuonen

jokea“, ärjähti Matti Kurki vastaan. „Sinne tekin, kurjat, pääsette häitä juomaan. Minä olen sanansaattajanne sinne lähettänyt tuloanne ilmoittamaan“. — Hän veti rajusti miekkansa ja jatkoi: „Niinkuin veltot varkaat olette ryöstäneet tyttäreni. Sinua, Witjakka, pitäisi minun kurittaman, niinkuin lapsia kuritetaan. Mutta vitsani on teräksinen, ja viimeisen kerran sinä hyppäsit naisten teillä. — — Sitten sinun tulee vuorosi, Wiljakka Pouttu“.

Pohjanpiltti oli siepannut miekkansa vyöltä, mutta vanha Pouttu astui hänen eteensä.

— „Sinä olet nuoruuden voimissa, ja Matti Kurki on haudan reunalla. Jos hänen kaadat, kuinka tahdot hänen tyttärensä naida. Mutta minä olen Kurjen ikäinen, minä olen Pohjan päämies ja minä tahdon hänen askeleensa pidättää Pohjan rajoilta“.

Hän kääntyi Kurjen kumppanien puoleen, lausuen:

— „Näette, Hämeen veljet, että Pohjalaiset ovat varoillansa. Meidän joukkomme on paljo suurempi kuin teidän ja turha oli toivonne päästä äkki-luulematta päällemme. Mutta teidän ei tämä riita olekkaan, ja jos minä tasapäässä tappelussa Kurjen kaadan, saatte palata, kenenkään hätyyttämättä. Se mies on kaksi naistansa murhannut, se mies on tahtonut tyttärensä onnen murhata; hän murhaisi vielä tyttärenkin, jos se hänen valtoihinsa joutuisi. Mutta nyt on hänelle koston hetki tullut“.

Vanhat toverit astuivat miekka kädessä toisiansa vastaan ja heidän seuraajansa asettuivat äänettöminä heidän ympärinsä. Matti Kurjen suu oli vihan vaahdossa. Hänen korviinsa soi uudesta Totkin ulina ja kauhulla hän katsoi taaksensa.

— „Hornan haukkuja, enkö saa suutasi tukitukseksi“, hän jupisteli, „malta, malta!“ — — —

Miekan terät leimahtelivat ja rauta-renkaat sota-pai-doissa helisivät. Taistelu oli alkanut.

Mutta Lauhan kukkulassa syttyi äkkiä kirkas tuli, joka paistoi Kurjen ukon silmiin. Ja liekin loisteessa seisoi vaimoinen haahmo, miekka kädessä. Matti Kurjen silmät kiintyivät tähän kummalliseen näkyyn. Haahmo jakaantui hänen mielestensä kahtia ja muuttui hänen kahden surmatun naisensa muotoiseksi. Hänen käsivartensa puutuivat ja heikommin hän alkoi vivuttaa miekkansa.

— „Surma ja kuolema!“ hän ärjähti. „Kaikki Tuonen vallat minua kiusaavat“.

— „Niinpä kuole, sinä murhamies“, huusi Pouttu ja tapasi vihamiehensä vasempaan olkapäähän, jotta punainen veren-soilu parsui miekan jäljestä.

Haavan tuska tuntui Kurjen sydämmeen. Hän kokosi vimmittuna viimeiset voimansa ja haavoitti vihamiehen päätä. Mutta itse hän jo horjahti ja kaatui hervottomana. Hän käänsi silmät Lauhaa kohden; tulen liekki siinä vielä leimahti, mutta haahmo oli hävinnyt. Pian alkoivat kaikki Tuonen kauhut liikkua hänen himmentyneitten silmään edessä. Murhatut naiset astuivat likemmäksi ja pudistivat verisiä huntujansa. Hän luuli olevansa Laukon kellarissa näitten vainajien seurassa, kahleissa ja vaivattuna. Eikä aikaakaan, niin tunsu vajoovansa Lapinkaivon äärettömään syvyyteen. Katkonaiset sanat tunkeutuivat huulien raosta, ilmoittaen hänen tuskiaan. Hänen seurastansa muutamat kokivat tukkia veren-juoksun; mutta elämän hetheet heurivat taukoomatta.

Eikä kaukana tuosta istui Wiljakka Pouttu tainiossaan lumi-hangen päällä ja Pohjanniehet seisoiivat hänen ympärillensä. Hänen haavojansa korjattiin ja päämies kannettiin ystäväinsä toimesta paikalta.

Yö on tullut, tähdet tuikkivat ja pohjoisella taivaan

rannalla revon-tulet välkkyvät, soilehtivat. Lauhan tulet ovat sammuneet, mutta pohjoneen palaa ja valkoisella lumella hohtaa taivaan loiste.

Mikä varjo tuolla lentää aukealla keitaalla? Se läheee. — Se on Lyyli, Pohjan neiti, hirveä ajamassa. Hän tulee lennossa Lauhasta tappotanterelle, ja juoksijan sorakat tuskin koskevat maata. Kankaan harjulle päästyänsä hirvi kompastuu ja kaatuu; se on viimeisen juoksunsa juossut.

Pohjanpiltti menee morsiantansa kohtaan:

— „Matti Kurki on kaatunut, Wiljakka Ponttu pakoin haavoitettu“.

Hiiskumatta tyttö riensi kaatuneen luoksi. Hän lankesi polvilleen ja pani kätensä Kurjen otsalle, josta kylmä kuoleman-hiki vuoti. Lämpimät kyneleet neiden silmistä valuivat siaan ja ukko vielä kerran aukaisi silmiänsä.

— „Anteeksi, isä“, kuiskutti rukoilevalla äänellä tytär.

Ukkoa pöyristytti; hän ei oikein tiennyt, oliko tuo joku vainajista.

— „Minä olen Lyyli“, jatkoi tytär, „minä olen onneton tyttärenne“.

Kurjen silmät tarkastivat puhujaa, hänen katsantonsa muuttui julman julmaksi ja ainoa sana soi tuskallisesti hänen suustaan:

— „Kirottu!“

Lyyli lankesi selällensä pyörryksiin ja kannettiin pois sulhonsa käsivarsilla. — —

Kun aamu valkeni, oli taistelu-paikka tyhjä; ainoastaan veriset merkit lumessa osoittivat, että surma oli tässä töitänsä tehnyt. Pohjalaiset olivat palanneet kotihinsa, missä haavoitettu päämies pian henkensä heitti, — ja Kurjen ruumis kuljetettiin Laukkoon. Ennenkuin Hämeen

miehet perille pääsivät, tuli Harald ritari seuranensa vastaan. Hänen matkansa oli jo liian myöhäinen; ja kuul- tuansa, että Pohjanmiehet olivat varusteilla rajojansa var- jelemaan, hän päätti palata matkaltaan. Uusia keinoja oli hänen yrittäminen, joilla kosto muka vihdoinkin oli saatava. Koko Pirkkalais-vallan tahtoi Harald ritari ker- rallaan särkeä.

Salaisia juonia.

Muutamana kauniina kevät-yönä v. 1295 nähtiin kuu- taman valossa pienempi haaksi kulkevan Hirvisalon ja mannermaan välisessä salmessa Turusta tullen. Lauhkea luoteis-tuuli täytti purjeet, ja laineet kimaltelivat hopean karvalla. Purjehtijain matka kulki Kakskerran pohjoisia niemiä kohden, jotka tumman-viheriöinä uiskentelivat ve- den-kalvossa.

Haahden kannella oli kaikki hiljaista oloa. Perämies ja muu väki istui äänetönnä paikoillaan torkuksissa; ai- noastaan etukannella keulan partaalla seisojaksi kaksi miestä puhumassa vilkkaalla, vaikka alhaisella äänellä. Toinen näistä, joka avaran kappansa alla kantoi ritarillisen puvun ja puhuessansa innollisesti kouristeli miekkansa tuppea, on meille vanha tuttava, Hämeenlinnan isäntä, ritari Ha- rald. Hänen kumppaniensa emme ole ennen nähneet; mutta pitkä hiallinen kauhtanansa, jonka päähine oli ve- detty otsan yli, osoitti, että kauhtanan kantaja oli hen- gellinen mies, joka päinensä päivinensä pyrki piiloon tä- män maailman metelistä ja turhista menoista. Kuitenkin hänen silmänsä, jotka levottomina päässä paloivat, näytti- vät todistavan toista, kuin kirkollinen takki. Hänen ava- rat sieramensa ja ryppyyn vedetyt huulensa pubuivat ko- peutta ja vallan-himoa. Hän oli nähtävästi niitä miehiä,

jotka harniskan ja kypärin siasta olivat pukeuneet pyhän kirkon sota-asuun, koska toivoivat paremmin hengen miekalla hallitsevansa maailmaa kuin maallisilla aseilla. Hänen nimensä oli Ragvald, kanonikus eli kaniiki Turun tuomiokirkossa, ja syntyänsä Ruotsalainen Ahvenan saaristosta.

— „Minä en epäilekkään, että tuumamme vihdoin menestyvät; mutta sen saatte lukeakkin minun ansiokseni“, — lausui vähän pistävällä äänellä pappi ritarille.

— „Saattaa se niin olla, vaikk’ette sillä ansiolla vielä kauas lennä“, vastasi ritari närkästyneenä. „Sillä totta puhuen saapi se panna-kirous olla hyvin tulinen, joka ei jähtyisi, ennenkuin Kyrönkankaan yli on päässyt Pohjan nevoille. Mutta jos koko Pohjanmaa palaisikin helvetin liekeissä, ettepä te kuitenkaan ole tulleet Turun hiippaa lähemmäksi, ellen minä ole mies täyttämään lupaustani“. —

— „Se on totta“, Ragvald heti virkkoi, „me tarvitsemme toisiamme. Minä en muuta tahtonut kuin muistuttaa millä väsymättömällä nutteruudella olen tehtäväni tehnyt. Mutta jos luulette, että työni on helppo ollut, niin kuulkaatte itse. Niinkuin tiedätte, lähdin viime vuonna tätä aikaa Gottlantilaisella laivalla matkaan. Mutta tuskin olin Wisby’hyn tullut, ennenkuin sana levisi noista hirmuteoista, jotka Tanskan kuningas Eerikki oli Lundissa harjoitellut, ja jotka ovat kauhulla täyttäneet koko kristikunnan. Pohjoisten valtakuntaen pyhä „primas“ ja arkkipispa, Johannes Grand, sekä hänen tuomioprovastinsa olivat vangeiksi otetut omassa hiippa-kaupungissaan ja Lundin kirkon tavarat ja kalliit kirjoitukset olivat ryöstetyt ja hajoitetut. Minä en säikähtänyt tästä, vaan lähdin Lundiin. Mutta siellä ei kukaan vielä tiennyt, mihinkä arkkipispa oli vietykään. Teidän täytyy rohkeuttani tunnustaa, koska nyt uskalsin lähteä häntä hakemaan keskellä kirottua maata,

jota Jumala pian on etsiskelevä tuon jumalattoman kuninkaan rikosten tähden. Mutta minä tapasin hänen vihdoin. Söeporin linnassa luoteisella Seelannilla se marttira istui koyassa vankeudessa, mutta hyvässä luottamuksessa Pyhän Romalaisen isän apuun. Hän oli kohta taipuvainen pyyntööni, ja nyt on minulla muassa hänen vakainen manaus-kirjeensä Maunu pispalle, joka käsketään estämään kaikkia pakanallisia menoja ja tapoja Suomessa, eikä saltimaan mitään naimista, joka rikkoisi kanonisen la'in, vaan säästämättä rankaisemaan niitä, jotka semmoisiin synteihin ovat langenneet. Eikä siinä kyllä; kirje nimen-omaan käsknee pannaan laskea Pyhjanmaan asukkaat, jotka semmoisia syntiä harjoittavat ja suosittelevat“.

Ritari katseli ihmetellen toveriaan.

— „Se on hyvä, se on enemmän kuin olen voinut toivoa. Mutta, luvallanne sanottu, minä pelkään, että tuo pyhä marttira, tuo arvosa arkkipispa ja primas on oikea hirtehin.

— „Jumala armahtakoon! mitä uskallatte sanoa!“ katkaisi pappi.

— „No, no“, jatkoi Harald, „se on yleinen luulo hänestä Ruotsissa; eikä tuo olekkaan paljas luulo. Onpa hän ollut niiden joukossa, jotka murhasivat Eerikki Glippingin, tän-edellisen kuninkaan Tanskanmaassa, eiköpä suotta siis häntä kurittele murhatun poika, tämä nykyinen kuningas. Mutta tämäpä olisi yhtä-kaikki, jos ei siitä vain syntyisi esteitä tuumillemme. Tiedätte itse, että nuoren kuninkaamme nuori sisar, Ingeborg, on kihlattu Tanskan kninkaalle, ja samate Tanskan prinsessa Marketa meidän kuninkaalle. Tämän aiotun sukulaisuuden tähden ovat molemmat kuninkaalliset huoneet jo niinkuin yhtä perhe-kuntaa, ja Ruotsin hovissa on viha arkkipispa Grandia vastaan melkein yhtä suuri kuin Tanskassa. Minä

siis kovasti epäilen, että hänen kirjeensä kelpaavat mihinkään tässä valtakunnassa. Mutta jos saammekin Maunu pispamme tottelemaan arkkipispan käskyjä ja lausumaan omassa nimessään panna-kirouksen Pohjanmiesten yli, ei ole sillä paljo voitettu. Torkel Knutinpoika ei ole papiston ystävä, vaan pelkää ja varoo kirkon lükaa valtaa, ja tuskinpa hän siis taipunee käyttämään kirkon miekkaa, saati tällaisessa asiassa. Hän on itse rakennellut naimis-kauppoja, jotka ovat vastoin kanonista lakia; sillä molemmat kuninkaats ovat morsiamillensa sukua neljännessä polvessa“.

— „Minun ajatukseni“, sanoi Ragvald, „on päin-vastoin se, että hän juuri tästä syystä mieluisemmin palvelee kirkkoa. Kuningas Birgerin naimisiin on jo aikaa pyydetty ja saatu lupa Romasta. Mutta Ingeborgin naiminen on vielä paavin vallassa, ja marski on liian viisas, että hän tahtois tehdä asian vaikeaksi, niinkuin se epäilemättä tulisi, jos sanoma leviäisi Romaan saakkaa, että Ruotsin valtakunnassa orpanukset omin luvuin naivat ja yhdessä elävät. — Mutta mitenkä omat asianne muuten ovat Ruotsissa luonnistuneet“?

— „Minä en saata kehua enkä myös moittiakkaan“, vastasi Harald; „marski ei ollut taipuvainen kovuutta käyttämään Pohjanmiehiä vastaan, eikä hän sitä juuri minään pitänyt, että olivat tappaneet vanhan Kurjen. Kun ehdottelin, että tarvitsisi Ruotsalaisilla uutis-asutuksilla tukea Ruotsin valta näillä Pohjanperillä, hän vakuutti, että kaikki valtakunnan voima vaadittiin Karjalan puolelle ja että Pohjan Pirkkalaisille piti sallittaman heidän oma valtansa; heistä muka ei koskaan saattaisi vahinko tulla valtakunnalle. Kuitenkin hän käski minun tehdä mitä taitaisin, mutta rauhallisesti ja sovinnolla. Ja minäpä jo olen pannut asian alkuun, jotta ennen syksyä toivon Ruotsin mie-

hiä asuskelevan meren partaalla Kokemäenjoesta ylöspäin pohjaseen“. —

— „Mutta muut toimenne“? kysäili Ragvald levottomasti.

— „Niihin“, vastasi Harald, äänensä alentaen, „niihin tarvitaan aikaa ja kärsimystä. Se on totta, niitä on monta, jotka odottelevat marskin kaatumista. Mutta niin kauan kuin hän pystyssä on ja kuningas veljinensä ovat lapsia, täytyy jokaisen pysyä alallansa. Mutta annappas kuninkaan ja herttuain tulla la'illiseen ikään, silloin on aika käydä toimiin. Nuori kuningas on yksinkertainen, mutta Eerikki herttua vilkas, järkevä ja levoton. Usko minua, se poika ei tydy alamaisena elämään. Pahasti vain, että nuorin veljes, Waldemar, jolle isä vainaja on tämän Suomen määrännyt, näyttää kaikin puolin mitättömältä. Jos ei marski olisi pappeudelle mieltymätön, tulisi varmaankin tästä kalpeasta lapsesta kuori-pappi taikka arkki-teini, niinkuin hänen setä vainajansa, pispä Pentti Linköpingissä, oli, ja Suomi saisi vieläkin kerran kirkollisen herran herttuaksensa. — — Mutta eipä tiedä, miksi tämäkin vielä miehistyy. Niinkuin sanoin, meidän täytyy malttaa mieltämme“.

Molemmat keskustelijat vaipuivat ajatuksiinsa. Avarat tuumat ja tulevaisuuden hankkeet, joita vallan-himo ohjasi, tuimistelivat heidän mielissänsä. Kummallakin oli erityinen tarkoitus-peränsä, mutta keskinäisellä avulla toivoivat pikemmin siihen pääsevänsä. Jos Ragvald kerran olisi Suomen pispä ja Harald tämän maan mahtavin maallinen mies, olkoonpa millä virka-nimellä hyvänsä, niin heidän yhdistetty valtansa ei olisi muka halpa pohjoisen maailman asioissa. Haraldin silmä jo tarkasteli Wironmaata, jonka veron-saaliit nyt menivät Tanskan kuninkaan veljelle, tuolle kavala-mieliselle Kristopherille. Kuitenkin

hänen ajatuksensa purjehtelivat mahdollisuuden aavalla merellä, jossa lukemattomat sattumukset saattaisi ajaa hänen tuumansa haaksi-rikkoon, ellei äly ja tarkka varovaisuus perää pitäisi. Sen hän tiesi, ja päätti siis olla varoillansa.

Hänen kumppaninsa taas nosti puheen:

— „Tiedättekö viimeiset uutiset Karjalan puolelta“?

Ritari nosti silmänsä, mutta ei puhunut mitään. Kaniiki jatkoi: „Lyybekiläinen laiva palasi eilen Wiipurin uuden linnan paikoilta. Sen tuomat tiedot ovat luotettavat, jos mitkään. Taidatte jo entiseltä tietää että Nougorodilaiset, nyt vuosi sitten, tiistaina viidennellä viikolla paastossa karkasivat uutta linnaa vastaan, mutta lyötiin takasin. Suvella lähtivät linnan soturit syvemmälle Karjalaan ja valloittivat siellä Karjalaisilta linnoituksen, joka on suuren joen suussa ja kutsuttiin Käkisalmeksi. Mutta Karjalan miehet ovat pyytäneet Wenäjältä apua vanhoilta ystäviltänsä Nougorodissa, ja aikasin tänä keväänä ovat Nougorodilaiset tulleet. Sigge Lake, urhokas mies, on ollut Ruotsalaisten päämies, mutta nälkä ja puute ovat sotineet Wenäläisten apuna. Käkisalmi on valloitettu, ja — kaikki Ruotsalaiset ovat kaatuneet.

— „Ne uutiset“, ritari puhkesi, „eivät kenenkään mieltä ilahuta, saati minun. Karjala tarvitsee siis Ruotsin kaikki voimat. Marski ehkä tekee uuden retken sinne puolen ja — Pohjan asiat jäävät syrjälle. — —

— „En ole vielä“, katkaisi Ragvald, „kaikkia maininnut. Sigge Laken seurassa oli nuori Kurki. Hänkin siis on kaatunut. Ja kaikki Kurjen suvun tilukset — mihinkä ne joutuvat? Jos Kurjen ainoa tytär lankee pannakirouksen alle, niin ainoa perillinen — laillinen tai laiton — on Kurjen ukon aiottu vävy, se joka nykyäänkin jo nämä tilukset pitää hoidossansa, — Harald ritari, Hä-

meenlinnan haltia. Tämä Harald on tällä perinnöllä nousut maan rikkahimmaksi mieheksi. Hänen onnensa aurinko on ylenemässä. Kohtapa jo on hänessä miehenvastus itse Ruotsin valtakunnan valtikkailla. — Mutta yksi ehto on tässä asiassa tärkeä; panna on julistettava Pohjanmiesten yli, ennenkuin sana leviää nuoren Kurjen kaatumisesta. Muutoin vanhan Kurjen tytär sulhonensa tulee oikeudella Laukossa hallitsemaan.

Haraldin silmät iskivät tulta. Nostetulla nyrkällä hän puhui äkisti ja jyrkästi:

— „Jos ei Maunu pispa suosiolla taivu pyyntöömme, niin tämä käsi häntä neuvoo“.

— „Hiljaa, hiljaa!“ muistutti pappi, „jos ette mieltänne malta, niin pilaatte pian koko asian. Ette oikein tunne Maunu pispaa. Hän on hyvän-sävyinen ja supea, hän on helppo taivuttaa suosiolla; mutta jos väkinäisyyttä hänelle osoitetaan, silloin hänen suomen-sukuinen kiinteytensä herää, ja pelkoa se mies ei tunne laisinkaan, niin hiljainen kuin hän muutoin onkin. Ja erittäisin on tämä asia hänelle arka. Hänen koko huolensa ja rakkautensa on kääntynyt näiden Suomalaisten puolelle. Niitä hän suosittelee, niitä hän hyväilee, eikä siinä pidä suurta lukua Ruotsin vallasta, eikä pyhän kirkon eduista. Antoipa pari vuotta sitten Hämäläisillenkkin anteeksi neljännen nahan omista pispan-saatavistansa, siitpä ainoasta syystä että nämä puoli-pakanat olivat jotain kärsineet Wenäläisten hävityksestä. Hänen alinomainen lauseensa on, että tämä kansa tarvitsee leppeydellä ja hellyydellä johdattaa kristillisyyteen, ja että tässä maassa ei vielä sovi vaatia täydellistä katholicista vanhurskautta. Mutta erinomattain hän pelkää ja kammoo Ruotsin-väen muuttamista tähän maahan; siitä hän pelkää tämän kansan muka sortuvan. Hän on salaisesti Ruotsin vallan vihollinen, mutta paavillisen

istuimen läheisyydessä on hänellä puollustajia, jotka ajavat hänen asiansa. Hän on Romassa tehnyt muistutuksia Liivin papiston ja ritariston menetyksestä sen maan asukkaita kohtaan, ja Liivin herrat eivät kiitä hänen tointansa, vaikka hän ei vielä viittä vuotta ole Turun hiippaa kantanut. Jos hänelle näyttäisimme oikeat tarkoituksemme, hän tuosta vain tulisi entistensä vaikeammaksi taivuttaa. Uskokaa minua, ritari Harald, minä ymmärrän nämä seikat parahiten, ja lupaan teille kuin mies, että ajan asiat perille“.

Hetken aikaa molemmat olivat ääneti sitten Harald virkkoi:

— „Entä jos nuori Kuuki ei olekkaan kaatunut? jos vielä elävänä palaa“?

— „Tilukset“, vastasi pappi, „ovat kerran hallussanne“. Naurahtaen hän lisäsi: „harvoin härkä linnasta palaa“.

Näissä keskustelumuksissa matkustajat kulkivat Nummen ja Piikkiön rannikkoa myöden Kuusluodolle, missä pispä Maunu oli alkanut rakennuttaa Kuusiston linnan. Päivä oli nousemaisillaan, kun haaksi pysähtyi syvään salmi-paikkaan. Ritari ja kaniiki kahden palvelijan kanssa nousivat maalle ja menivät Kuusiston kartanon luoksi, missä pispä Maunu, ensimmäinen suomensukuinen pispä, tavallisesti loma-aikoina nautitsi lepoansa maanviljelyksen askareissa ja tieteellisissä harjoituksissa.

Kuusisto.

Vähän matkaa satama-paikasta sorjan kuusimetsän takana oli kunaan rinteelle rakennettu Kuusiston hovi, jonka Maunu pispä oli omilla varoillansa ostanut, mutta lahjaksi antanut Pyhälle Henrikille, s. t. s. Turun uudelle tuomio-

kirkolle ja Suomen pispän-istuimelle. Tämän hovin asuinhuoneet eivät tähän aikaan vielä olleet mitään loistavia, vaikka monessa kohden tarpeen mukaisia. Avara sali eli pirtti, joka pidettiin palvelijain olopaikkana sekä kokoussalina juhla-tiloissa, oli vahvoista honka-hirsistä salvattu eri kehänä, josta ovi vei korkeaan esikkoon eli porstuaan. Toisella puolella porstuata oli jotenkin yhtäläinen kehä, mutta sisu-seinillä jaettu neljään kammioon, joissa arvokkaammat vieraat saivat yö-siansa. Pispän omat huoneet olivat eri kehässä, jonka etu-seinä pisti vähän matkaa sisään muiden kehien väliseen porstuaan, jotta tämä salvos käänsi päätynsä porstuan perään ja siitä ulkoni rannan puolelle. Kaikki kolme kehää teki yhteensä ikäänkuin linnun muotoa, jonka vartalo olisi ollut tuo keskellä oleva porstua, johon pispän huoneet liittyivät nokkana ja muut salvokset siipinä. Porstuan-peräinen rakennus oli oikeastaan tehty kahteen kertaan, josta alinen ja matalampi oli hovin kellari, missä oluet ja viini-varat tallitettiin maan-alaisessa kalvessa. Ainoastaan ylinen kerta oli asuttavana ja muutamat parras-asteet veivät porstuasta pirtin-seinusta myöten ylös tämän yllisen kerran tasalle, missä vähäinen käsipuilla varustettu sola oli oven edustana. Ovesta sisään mentyä tultiin ensinnä isompaan huoneeseen, jonka perässä soukka kammio löytyi salvoksen ulommaisessa päädyssä. Nämä huoneet olivat varustetut pienillä lyijyn-liitteisillä lasi-akkunoilla. Mutta muissa asuin-huoneissa oli ainoastaan tavalliset ikkunat, jotka laudalla tai ohuella nahalla peitettiin.

Tämmöisessä asunnossa Maunu-pispa piti tyyssiansa, kun ei virka-toimet vaatineet häntä Rantämäellä tai Turussa olemaan; mutta jälki-pispoillensa hän oli alkanut rakennuttaa komeamman ja vahvemman kivisen asumuksen, jonka perustukset ja aliset kivikerrokset jo nähtiin

vähän matkan päässä, itse mäen kukkulassa. Tämän nousuvan linnan perusteilla nähtiin vanha-pispa usein istuvan yksin ajatuksissansa, hengissänsä arvelen isänmaansa ja kansansa tulevaisuutta ja sivistyksen voiton-toiveita tässä syrjäisessä maassa. Silloin hän tavallisesti äkkiä nousi pystyyn korkeamman muuri-kiven päälle, ikäänkuin avarampaa näkö-alaa etsien tulevaisuuden aavalla merellä, ja antoi silmänsä kulkea niemien nenitse salmien ja selkien yli. Mutta tulevaisuus makaa sumujen ja hämärien peitossa, joissa ainoastaan ihmisen omat toiveet kangastavat, ja pispa Maunu taas istuutui levolle, jättäen isänmaansa asiat Kaikkivaltiaan huomaan.

Tänä aamuna varhain näemme taaskin vanhan pispän kävelevän linnan asemilla, ei kuitenkaan yksinänsä, vaan nuoren nepansa, Lauri nimisen koululaisen eli „Scholarin“ seurassa. Pispa itse oli vanhakko harmaapäinen mies, jonka pienet siniset silmät leppeästi pilkistelivät siniharmaan pata-lakin alta. Musta kauhtana, jonka rintaan valkoinen risti oli ommeltu, löyhyeli hartioista alas hänen vartensa ympäri, ja hänen kädessään oli pitkä valkoiseksi maalattu sauva, jota hän piteli melkein keskeltä, nojaten sillä askeleitansa, jotka kuitenkin olivat jokseenkin vilkkaat ja voimalliset. Hänen nepansa oli 18-vuotinen nuorukainen, jonka keskeltä jaetut keltaiset hapsset käheerinä vierivät olkapäillen. Hänen pukunsa muutoin oli melkein yhtäläinen kuin sedälläkin ja ilmoitti kylläksi, että hengellinen sääty oli hänelle elämän-toimeksi aiottu.

— „Omatuntoni minua vaiyaa“, lausui pispa alakuloisesti, „kun olen tähän linna-rakennukseen ruvennut, ennenkuin Pyhän Henrikin temppeli Unikankaalla valmiina on. Antakoon Jumala ja Pyhä Henricki laupiaasti, ett'ei tämä tekoni luettaisi minulle kuoleman-synniksi“.

— „Isä“, arveli nuorukainen nöyrästi, „eikö Jumala ja kaikki Pyhät tunne sydämmenne puhdasta tarkoitusta?“

— „Siitäpä tarkoituksesta“, vastasi pispa, päätänsä pudistaen, „olen juuri itsekin väliin epäilyksissä. Tämän linnan olen tosin Pyhälle Henrikille aikonut, hänen seuraajoillensa ja maalliselle tavaralleen turva-paikaksi. Mutta tällä lahjallani on toinenkin salainen tarkoitus, jota sieluni vapisee ajatellakkin. Minä tahtoisin lepyttää P. Henrikin vihaa murhaajaansa kohtaan, — minä tahtoisin P. Henrickimme omilla esirukouksilla lunastaa Lallin sielun helvetistä. Minä olen aikonut — Jumala minua armahtakoon — asettaa tässä syrjäisessä paikassa jokapäiväiset messut Lallin sielua varten“. — —

— „Lallia varten sielun-messuja“? virkkoi säikähtyen nuorukainen; „Lalli oli murhamies, marttiran surmaaja“!

— „Hän oli syntinen, niinkuin me kaikki“, vastasi leppeällä vakavaisuudella vanhus. „Kaikki olemme synnillämme Kristuksen surmanneet ristin hirsipuussa. — Eikä Lallikaan ollut muuta kuin ihminen: hän oli omaa vertasi, — minun ja sinun sukuasi. — Hänen sydämensä tosin oli sokea, mutta juuri siitä syystä lienee syntinsä vähempi, ja mekin kaikki olisimme hänenä saattaneet saman tehdä. Vieras valta ja vieras usko oli kaksi asiaa, jota eivät esi-isämme silloin vielä eduksensa ymmärtäneet“.

Pispan puhuessa, olivat molemmat kääntäneet silmänsä rannalle päin, missä nyt äkkiä havaitsivat haahden makaavan päästetyillä purjeilla. Eivätkä kauan aikaa vielä tuota katselleet, niin kaksi miestä viidasta heitä lähestyi. Maunu pispan silmät kohta eroitti, keitä tulijat olivat, toinen kaniiki Ragvald, toinen Hämeenlinnan isäntä, ritari Harald. Joku mieli-pahan sumu ensin varjosteli vanhuk-

sen otsaa, johon kuitenkin pian taas entinen suopea valo palasi.

— „Se on oikein, arvosa isä“, lausui Ragvald tervehdykseksi, — „se on oikein, että rakennatte teille turvapaikan. Aiat ovat pahat; minä olen omin silmin nähnyt, kuinka pohjoisten valtakuntain Primasta rääkätään. Häneltä minä tuon teille hellimmät terveiset iankaikkisesti Jumalan kanssa. Ja itse puolestani toivotan, että Herran siunaus aina kanssanne olkoon“.

— „Suustanne Jumalan korviin“! vastasi ystävällisesti pispä. „Mutta Jumala varjelkoon, että mun tarvitsisi maallisissa linnoissa hakea suojaani omaa esivaltaani vastaan, taikka että mun käteni sekaantuisi semmoisiin asioihin kuin arkkipispä Grandin. Kun kirkon omat miehet vastoin Jumalan lakia ylentävät kätensä Herran voideltua vastaan, silloin ei ihmettä ole, jos koko maailma muuttuu ryövärien luolaksi, missä ainoastaan väkevämpi nyrkki valitsee“.

— „Sitä ei kukaan ole vielä voinut todistaa, että Lundin arkkipispä on kuningas Glippingin murhaaja“, lausui kiivaasti kaniiki. Mieltänsä maltaen hän lisäsi: „Jättäkäämme se siksensä, kutka ne olivat, jotka Vilkuttaja kuninkaan *) tappoivat. Hän on kuitenkin primas, vaikka vankeudessakin istuu, ja Pyhä isä Bonifacio VIII hänelle kyllä oikeutta toimittaa. Hellät silmänsä vielä Söeporin linnastakin huolen-pidolla tarkastavat pohjaisten hiippakuntain hengellistä oloa, ja minun hän käski viedä tämän kirjeen teille sydämmellisten terveisten kanssa“.

---

*) Tanskan kuningas Eerikki, jonka muutamat liittäytyneet Tanskalaiset v. 1286 murhasivat Finnerupin maja-ladossa, oli saanut „Glipping“ nimen siitä, että hänellä oli omituinen tapa silmiänsä vilkuttaa.

Näin sanoen Ragvald otti kirjeen kauhtanansa alta ja jätti sen pispalle. Mutta Maunu pispaa viittasi kädellensä:

— „Käykäämme sisälle edes levähtämään, niin siellä saamme rauhassa tutkia arvosan arkkipispan mietteet ja niistä keskustella“.

Kaikki neljä nyt astuivat kartanoa kohden ja pispaa vei vieraansa porstuan-peräisiin huoneisiinsa, mutta nuori koululainen lähti setänsä käskystä toimittamaan vieraille „suun-avausta“. Myös pidettiin huolta, että haahden väki ei tarvinnut nälkää eikä janoa nähdä, ja muutamat heistä tulivatkin ylös kartanolle, jossa heitä eri huoneissa hyväiltiin. Näiden joukossa näemme myöskin Hintsaa Suurpään, jonka ennen tapasimme Haraldin seurassa Sastamalassa. Hänen ja koululaisen välillä näytti olevan entiseltä tuttavuus ja pian he olivat joutuneet ystävällisiin juttuihin keskenänsä.

— „Tuo pappi, jonka olemme seuraamme saaneet, kantaa ketun-nahkaa kauhtanansa alla“, puhkesi Hintsaa, kun kahden istui Laurin kanssa oluen ääressä. „Tuli mieleeni, että oli itse ilmetty piru, nähdessäni silmänsä hiilinä palavan päässä. Mutta älä vielä, että se manaus-tani totteli, vaikka te'in ristinmerkit ja la'in „aave-marjat“ ja muut rukoukset, mitä muistin“.

— „Ohho!“ sanoi naurahtaen Lauri, joka sillä välin oli ihmetellen katsellut ystävänsä avarata kurkun-laskua, „sepä nyt oli turha vaiva, jollet oman sielusi hyödyksi tahdo rukoilla: ave Maria. Pappi ei ole mikään muu, kun Turun kaniiki Ragvald, kuulusa pyhydestä ja uskon innosta“.

— „Olkoon mikä hyvänsä“, vastasi Suurpää, „mutta lempo hänessä asuu ja sen minä sanon, pitäköön nyt pispaa ja joka mies silmänsä auki; sillä täällä on joku koiran-kuri tekeillä. Minä olen jo hetken aikaa jotain haistellut,

enkä ymmärrä, mitä tuo Harald herra liehuilee Ruotsinpuolella. Mutta sitten kuin tuo pappi seuraamme yhtyi, voin vaikka vanhoa, ettei oikeita asioita käydä“.

Näin Hintsa purkasi rebellisen sydämensä. Mutta Lauri viittasi hänelle vaikenemaan ja puikahti pispän etuhuoneeseen, joka olikin hänen oma olo-siansa, missä hän aina oli setänsä käsillä, kun kirjoittamista varten tai muussa toimessa tarvittiin. Sisämmäisen kammion ovi oli jäänyt raolle ja puhujain äänet selvästi kuuluivat.

— „Jumala sen nähköön“, lausui pispä Maunu juhllallisella äänellä, syvästi hucahdellen, — „Jumala sen nähköön, kuinka näitä Suomalaisia kansoja on käännytetty rakkauden uskoon. Liiviläiset ovat tässä kaupassa kaiken maallisen onnensa kadottaneet, Wirolaisien on melkein samoin käynyt ja täällä Suomessa ajettiin Hämeen miehet meren-syrjästä takamaihinsa. Onko tämä rakkauden töitä, tahdotaanko sillä tavoin perustaa rakkauden oppi sydämiin? Tämä kansa on harras ja sydämmellinen, siveä, vakava ja uskollinen; mutta hellästi sitä on kohtelemisen, muutoin se muuttuu julmaksi ja taipumattomaksi. Tätä pitäisi valtikasten muistaman. Mutta - - oi, milloinka on heikon hätä-huuto päässyt mahtavan sydämmelle!“

— „Oikein puhutte, arvosa isä“, keskeytti Ragvald, „tämä kansa on vääryyttä kärsinyt; minä olen ensimmäinen ja valmiin sitä tunnustamaan. Ja parhain minä senkin tiedän, että heikkoa vanhurskasta poljetaan tässä maailmassa; sillä uskokaa minua, meidän hurskas isämme Lundin arkkipispa, jolta kirjeen teillen toin, on totinen marttira jumalattoman pöyheän Akabin tähden. Mutta jos ette pahaksi ota nöyrää neuvoani, on se juuri teidän vallasanne, mikä onni ja olo tälle kansalle osaksi tulee. Jos annatte törkeiden syntien päästä vallalle tässä maassa, niin olette samalla antaneet aseet käteen niille, jotka ei-

vät tälle kansalle hyvää suo. Mutta jos isällisellä kädellä itse kuritatte, niin tämä kansanne pian voi kasvaa Jumalan pel'ossa ja kaikessa siunauksessa“.

— „Mutta“, arveli pispa, jonka taipuvainen mieli jo oli huomaamattansa ruvennut myöntymään, „eipä olekkaan tässä vielä syntiä tapahtunut; Pohjalainen Witjakka ja hänen orpanansa Lyyli eivät olekkaan naimisiin menneet ja jos heissä olisikin syytä, ei käy heidän tähtensä kaikkia Pohjanmielisiä rangaista“.

— „Suokaatte anteeksi“, vastasi Ragvald, „tämä asia on kaikkien Pohjalaisten; sillä Witjakka Pouttu on valittu heidän päämieheekseen ja hän, samatekkuin isänsä, joka Matti Kurjen tappoi ja itse kuoli saamista haavoistansa, ovat kaikkien Pohjalaisten avulla ruvenneet näihin turmio-työhön, jotka kyllä tunnette. Mutta mitä siihen tulee, ett'ei syntiä ole tapahtunut, että naiminen on siksensä jäänyt, niin se on totta, että kirkollinen siunaus ei ole tätä luonnotonta yhdistystä pyhittänyt, mutta — minä sanon: sen pahempi! Koko kristin-usko tässä onnettomassa maassa on kallistumaisillaan, jos jätätte asiat sillensä“.

— „Minun pelkoni“, sanoi Maunu pispa, „on suuri tässä asiassa. Ruotsin hallitus pian sekaantuu näihin toimiin ja asian viimeiset tulee pahemmiksi kuin ensimmäiset“.

— „Ruotsin hallituksella“, virkkoi tähän ritari Harald, „on tätä aikaa kylläksi tekemistä Karjalan puolella. Ette taida tietää että Wenäläiset siellä ovat suuren turmio-työn tehneet. Paljon Ruotsalaisia ritaria on kaatunut, niiden joukossa myöskin nuori Kurki. Minä suren hänen kuolemaansa niinkuin veljen, ja Laukon maalla tahdon hänen sielunsa pelastukseksi rakennuttaa kappelin“.

Pispa oli vaipunut ajatuksiinsa ja puhui niinkuin itsekselleen: „Vai onko Nougorodin valta taas paisumassa; se on toinen vaara, joka tätä onnetonta maata uhkailee“.

Pispa Maunu ei ollut se mies, joka olisi osannut viekkauden virittämiä pauloja karttaa. Hänen älynsä tosin oli tarkka ja terävä ja hän näki asiat selvästi, niinkuin olivat. Mutta jos alusta olikin epäluuloinen niinkuin kaikki Suomalaiset, hänen suojele sydämensä pian vietti häntä uskomaan hyvää kaikista ihmisistä, ja lopuksi hän aina lohdutteli epäileväistä mieltänsä sillä, että muka kuitenkin oli Jumalassa onnen ohjat. Niinkuin Ragvald oli toivonut, päätyi siis tämäkin keskusteleminen hänen ja Haraldin miehiin, jotta Maunu pispa, jos vastahakoisestikin, myöntyi langettamaan panna-tuomion Pohjanmiesten yli. Ragvald tarjousi tekemään tätä ikävää tointa, josta pispa sillä tavoin pääsi vapaaksi, ja nyt päätettiin, että juhlallinen pannaan-paneminen oli tapahtuva Pyhän Henrikin juhlanä, joka vuosittain Kesäkuun 18 p. vietettiin Turun kirkossa, kristin-uskon ensimmäisen saarnaamisen muistoksi. Ainoastaan sen varoituksen Maunu lisäsi, että kirous oli leppeässä muodossa lausuttava. Sillä tavoin heikkous koki viihdyttää omantunnon soimauksia.

Vieraat olivat valmiit lähtemään ja jättivät Maunu pispan hyvästi. Myöskin Ragvald ja ritari Harald erosivat toisistaan, sillä kaniikin piti lähtemän maa-matkaa Turkuun, mutta ritari astui haahteensa. Kun jättivät toisensa hyvästi, eivät sanaakaan vaihettaneet hankkeistansa, mutta heidän silmän-luontinsa puhui niin paljon kuin: „hyvin käy“.

Sill'aikaa seisovat Hintsä Suurpää ja hänen nuori ystävänsä sivulla-päin keskustelemassa. Kun ritari jo oli rannalle tullut, saavutti hänen asemies ja kysyi jyrkästi:

— „Onko lupa kysyä, mihinkä nyt matka pitää“?

— „Ruotsin puolelle, Hintsaseni“, vastasi Harald ystävällisesti.

— „Vai Ruotsin puolelle“! arveli Suurpää irveillään.

„Mutta minun on täällä Suomen puolella vähän asioimista ja jätän siis teidät hyvästi“.

Ennenkuin Harald ennetti vastaamaan, oli Hintsa hänelle selkänsä kääntänyt ja meni levollisilla askeleilla tiehensä polkua myöden. Ritarin silmät häntä seurasivat kummastellen. Viimein hän jupisteli itseksensä: „Yksipäinen kuin koko tämä kansa“! — ja lähti haahteensa, joka pian täytetyillä purjeilla kulki merelle päin.

Sampanlinnan-vuori.

Turun kaupunki! — kuinka syvälle tämä nimi on piirretty Suomen historiaan! Niinkuin „ikuinen Roma“ on tuhannen vuotta ja enemmän ollut koko sivistyneen maailman keskus, josta lähtien maallinen ja hengellinen järjestyks on levittänyt siunaustaan raaolle kansakunnille; samate vanha Turku on ollut Suomen Roma, — se paikka, jossa Suomenmaan historia on alkanut ja kasvanut, se paikka, jossa Suomen heimokunnat ensinnä ovat oppineet tuntemaan itsensä yhdeksi kansaksi, se paikka, mistä sivistyksen valo on monessa muodossa levinyt Suomen saaloille.

Mutta siihen aikaan, johon kertomuksemme kuuluu, oli Turun kaupunki vielä vasta tekeillensä. Tuomiokirkko Unikankahalla oli tosin jo aikaa aloitettu ja sen verran saatu valmiiksikin, että juhlamenoja siinä vuosittain vietettiin, varsinkin Pyhän Maarian ja muina juhlina. Mutta Suomen kirkon varat olivat vielä vähäiset ja vaikka useat paavit olivat luvanneet milloin 40-päiväisen synti-aneen milloin samat edut kokonaiseksi vuodeksi ja 40:ksi päiväksi kaikille niille, jotka neitsyt Maarian juhlina kävisivät Turussa ja silloin hurskailla lahjoillansa muistaisivat

kirjon varoja lisätä, ei ollut vielä tämä uusi komea rakennus saatu semmoiseen kuntoon, että Pyhän Henrikin luut olisi voitu tänne muuttaa Nousiaisista. Itse kaupunki taas oli vielä hajallansa tuolla täällä pitkin Aurajoen rannikoita Rantämäen ja linnan välillä. Kuitenkin oli isoin osa asumuksista vielä yli-puolella uutta tuomio-kirkkoa. Ainoastaan saarnaaja-munkkien huoneet, joita oli ruvettu rakentamaan Wartiavuoren ja joen välillä, sekä muutamien Hansalaisten kauppiasten asumukset ja tavara-aitat nähtiin nykyisen kaupungin asemilla. Vahvaa alku-peräistä hirsikköä kasvoi sekä Kerttulimäellä että Wartiavuoren eteläisellä rinteellä, ja ulottui siitä pitkin joen itäistä vartta merelle saakka. Samate itäinenkin joen-varsi oli paikot-tain melkein jylhää metsää; ainoastaan huono raitti kulki sillä puolella jokea meren-partaalle päin, missä Turunlinna Aniniemellä vartioitsi joen-suuta.

Monta sataa vuotta on siitä aiasta kulunut ja Turun kaupungin muoto on sillä välin useita kertoja muuttunut. Mutta vielä meidänkin aikoina on nykyisen kaupungin rajapiirissä paikkoja, jotka muistuttavat entistä jylhyyttä. Niinpä sen paikan kohdalla, missä höyrylaivat nykyänsä maalle laskevat, nousee Aurajoen itä-rannalla Sampanlinnan-vuori, jonka eriskummainen nimi ikäänkuin viittailee syvään muinaisuuteen. Salainen kammo on vuosisadat läpitsensä saanut yksinänsä tässä hallita, ja vaikka metsä on hävinnyt, ei ole mikään asutus eikä viljelys täyttänyt honkaen jättämää siaa.

Pispa Maunun aikana seisoi Sampanlinnan kukkulalla metsän keskellä yksinäinen pirtti, jonka ikivanha asujain oli ikäänkuin pakanuuden viimeisiä jäännöksiä näillä paikoin. Häntä nimitettiin Sampanlinnan tietäjäksi, ja hänen apuansa yleensä haettiin sekä taudeissa että muissa puutteissa; sillä kristillisyyden ohuen peiton alla asui vielä

yltä-ylitse vankka pakanuus ihmisten sydämissä. Tämä yleinen taika-usko elättikin vanhan tietäjän; muuhun elatus-keinoon hänen ikänsä ei enää kyennytäkään ja nuori 18-vuotinen tyttären-tytär, joka oli vanhuksen ainoa asuin-kumppali, ei olisi voinut kahta henkeä elättää, jos asuin-seutu olisikin ollut höystävämpi, kuin Sampanlinnan kalliot olivat.

Eräänä iltana kesäkuussa istui tietäjän tyttären-tytär vuoren läntisellä äyräällä katselemassa sitä vilkasta liikettä, joka hyöri jokea pitkin. Se oli kristillisyyden perustus-juhlan aatto ja väkeä oli joukottaisin kokoontunut osaksi juhlan tähden, osaksi niitä markkinoita varten, jotka jo aikasin olivat liittyneet isompiin kirkollisiin kokouksiin. Hansalaiset laivat ja Suomalaisten veneitä makasi sekasin pitkin rannikoita ja humina niiden keskinäisestä kaupanteosta nousi korkealle, vuorella istujan tytön korviin saakka. Hänen silmänsä eivät saattaneet luopua tästä viehättävästä näkö-alasta; uteliaisuus houkutteli häntä astumaan alas markkina-väen joukkoon, ja pari kertaa hän jo huomauttansa oli sialtaan noussut kulkien kepeillä askeleilla rantaa kohden. Mutta ujous ajoi hänen takasin, ja hän palasi vuohiensa ty'ö, jotka kivien kolosta hakivat syömistänsä. Pitkät keltaiset hapsset olivat, tytön näin kirmatessa, päässeet valloilleen ja varjostivat kaksi lapsellista sinisilmää, jotka vilkkuivat kuin lähteen-hetteitä ahon reunalla. Mutta niiden kantaja oli pian taas istunut alallensa ja päättänsä häilyttäen hän siirsi hiukset takasin sioilleensa.

Tytön tässä istuessa, kuului astunta rannan puolelta. Tuovi — se oli neidon nimi — nousi kuuntelemaan, eikä aikaakaan, niin tunsu askeleet ja riensi edellensä, hypäten notkeasti kivien ja kantojen yli ja siitä suoraa menoa tulijan kaulaan. Tämä tulija ei ollut mikään muu kuin tuttavamme Hintsu Suurpää, joka tukevilla käsivarsilla nosti

otuksen korkealle ilmaan, missä sen pienet jalat vallattomasti ponnistivat, kunnes vihdoin mokoma käsi pääsi ottamaan Hintsan parrasta kiinni ja pakoitti häntä päästämään saaliinsa maahan.

— „Puoleton“, torua leikitteli tyttö, „tahdotkos myydä minun Saksalle, koska näin nostelet mun kaikkien nähtäväksi. — — Ja sitten, kuka lupasi sun tulla niin pian takasin. Etkös sanonut viipyväsi vähintäkin kolmen kuu-kauden päivät pois. Kuules, Hintsa, sinä söit sanasi“.

Hintsa Suurpään ahvettuneet posket kävivät tuli-punaisiksi ja partakarvatkin nousivat pystyyn mielipahasta.

— „Älä piloillasi semmoista puhu. Nyt minä taas lähdän - - ehkä iäksi-päiväksi“.

— „Hui, kuinka näytät julmalta, suuttuessasi“, lausui Tuovi levottomana ja silitteli ystävänsä partaa. „Mutta totta puhuen, mihin olet sitten lähdössäkään“.

— „Se on pian sanottu“, vastasi Hintsa; „näetkös tuota punaista laivaa, jonka kokka hohtaa tuolla honkien välissä. Se on Gotlannista kotosin ja lähtee huomen aamuna Nougorodiin. Minä seuraan Karjalaan“.

— „Kauppaako tekemään“? kysyi tyttö, joka ei voinut heittää leikki-puheitansa.

— „Niin kauppa kyllä, miks'ei! kauppoja on monta lajia: naimis-kauppaa, - - Tuonen kauppa - -“.

— „No mutta, ethän toki sotaan lähde“? kysyi tyttö vielä levottomampana.

— „Sitä en itsekään vielä tiedä“, arveli Suurpää. „Miks'en sotaan lähtisi? Sehän juuri virkani on, sotia pakanoita ja uskottomia vastaan. Muutoin on nyt matkani toinen tarkoitus oikeastansa toinen; mutta tuota et sinä ymmärrä, Tuoviseni“.

— „Vai en ymmärrä“? matki tyttö narkästyneenä: „entä jos tietäisin kertoa sinun viimeistä retkeäsi alusta

loppuun. Ensiksi olet käynyt Kuusluodolla pappien parissa, sitten olet Ruotsissa ollut, tiesi millä asialla. — — Mutta kuules, mitä vasten sinä tuota Pohjanpilttiä väijyt. Älä vielä! minä annan hänelle sanan, niin hän vielä tänä yönä puikahtaa hyppysistäsi ja sinun hyvä Harald ritari saapi jäädä korvan-taustaansa kynsimään. — Mutta, mitä olette noita Ruotsalaisia tänne tuonut“?

Hintsa seisoi hämmästyksissensä.

— „Mitä kaikkia tämä nyt oli“, hän puhkesi, „mistä näitä juttuja olet kuullut“?

— „En ma huoli huudella“, häikisteli tyttö; „tuota et sinä, Hintsaseni, kuitenkaan ymmärrä“.

Hintsa kokosi ajatuksiaan ja kysyi viimein:

— „Tunnetkos Pohjanpiltin“?

— „Mikä tuntiessani! En ole niin sorjaa, pulskeata miestä ikinäni nähnyt“. — — —

— „No, no“, katkaisi Suurpää, joka huomasi, että tyttö tahtoi häntä ärsyttää; „onko siis Pohjanpiltti täällä, näillä seuduin“?

— „On kyllä; sen haaksi on tuolla rannassa, ja itse hän on pari kertaa käynyt tulevaisuuden tietoja isältäni. Minä olen häneen vallan ihastunut“.

— „Ja sinä tiedät, että Harald ritari on Ruotsinmiesten kanssa väijyksissä“? Hintsa kysyä jatkoi.

— „Tiedän niinkin; enhän suotta ole tietäjän tyttären-tytär“.

— „Hyvästi jää, Tuoviseni; minun täytyy rientää. Enhän kuitenkaan saa sinusta oikeutta, ja aika on kalhis“. Näin sanoen hän riensi ahdetta alas, katsomatta taaksensa.

Puoli-tiehensä hän kuitenkin pysähtyi, arvelleen mikä nyt oli tekemistä. Ylhäältä, mihin hän oli morsiamensa jättänyt, kuului melua ja äkkiä hän eroitti Tuovin ääntä:

„Hintsa hoi! apu hoi!“ — Niinkuin ilves **H**intsa samassa tuokiossa kapusi ahdetta ylös. Tuovista hän ei nähnyt kuin vilahduksen, kun tämä paeten katosi pimeään luolaan kallioiden väliin. Mutta luolan suussa seisoi vähän ällistyneenä mies, joka kohta, vaikka muuksi puettuna, oli helppo tuntea kaniiki Ragvaldiksi.

— „Tekisi mieleni koettaa“, virkki vihoissansa asemies, miekkaansa tarttuen, — „tekis' mieleni koettaa, eikä perkele käy ajaa ulos kylmällä raudalla“.

Kaniiki ei juuri näyttänyt pelästyneeltä, mutta hyvinkin kummastuneelta.

— „Kuka olette? Ettekö ole Ritari Haraldin miehiä? Mikä teillä mielessä on?“ — Nämä kysymykset pääsivät perätysten hänen suustaan.

— „Minun on mielessäni“, vastasi Hintsa jyrkästi, „pitää tutkinto teidän kanssanne, millä asialla te näillä seuduilla ja tuommoisessa pukuimessa kiertelette. — — Tuo tyttö parka, joka oli langeta pyhiin käsiinne, on minun morsiameni; se muistakaatte, jos useammin tulette tässä käymään“.

— „Nono“, arveli hymyellen pappi, joka nyt oli valan entisellensä tullut, „kyllä muistan, eikä ollutkaan asiani juuri muu, kuin kuulustella tuolta tyttö hattaralta, onko Sampanlinnan ukolla tieto-lakki päässä. Tosin hän jo kerran minulle lupasi, että toverit Ruotsin puolelta ehtisivät paikalle, ennen kuin nuo Pohjan veitikat ennettävät täältä luunsa korjata. Mutta ukon laulussa on monta säveltä, enkä ole saattanut olla oikein levollani asiasta. Olen lähettänyt teille sanan toisensa perästä jouduttamaan tuloanne, ja olin jo taas menossa tietoja onkimaan. Mutta nytpä teissä paras tietäjä on. — — Terve tuloanne! Onko Harald ritari valmis ja varusteilla?“

Kaniikin ääni, käytös ja puheen-parsi, tätä puhues-

sansa, oli niin mukaantunut asemiehen omaan luonteeseen, että tämä ihmetellen ei tiennyt mitä miehestä uskoa. Jos oli paha henki, olisi sen muka pitänyt paremmin tietämän, että Hintsan korvat eivät olleet ystävän korvat. Vai olisiko piru niin typerä. Sepä kummalta näytti Hintsan mielestä. Kuitenkin hän tahtoi vielä, miten mahdollista, „pettää perkelettä“.

— „Jos Harald ritari on valmis ja varusteillaan, — mitä sitten“? — —

Asemiehen suora-sukuiset kasvot, jotka eivät osanneet teeskennellä, osoittivat aivan selvästi, että jotakin onnekkaita mielessä oli. Mutta kaniiki, pahaksi onnekseen, ymmärsi väärin tämän viekastelemisen oikeata laatua. Hänen oma muotonsa muuttui saman-näköiseksi ja alhaisella varovalla äänellä hän lausui:

— „Sitten pitää pysymänne hiljassa, ett'ette karkoita otustamme. Meidän ei auta käydä häneen käsiksi, ennenkuin panna-kirous on julistettu; se olisi Ruotsin la'in rikkominen. Mutta kun tämä on tapahtunut, — kun hänen nimensä on pyhitty pois elämän kirjasta, — kun soitot maassa makaavat suitsemassa, silloin hän on rauhaton taivaissa ja maan päällä, ja jos tehtävänne oikein te'ette, hän ei kauas pääse Aurajoen vesiä edemmäksi. Sitten purjehditte yhtä suoraa Pohjanmaan rannoille. Kuinka Harald siellä toimittaa asiansa, hän itse paraiten ymmärtää. Mutta aluksi tarvitaan varovaisuutta. Jokos ymmärrätte“?

— „Jo ymmärrän“! vastasi Hintsu Suurpää lujasti ja käänsi papille selkensä, lähtien tiehensä alas vuoren kiveä.

Kaniiki jäi vähän aikaa tätä äkki menoa kummastelemaan. Hän ei kuitenkaan tullut käsittäneeksi, että Hintsu oli ruvennut omia teitänsä astumaan, vaan piti hänen eris-

kummaisena jörönä, joka ei ollut muka ihmisten tapoja oppinut. Jotenkin levollisena hän siis alkoi astua tiehensä kaupunkiin päin. Vähän matkaa tultuansa käänsi silmänsä takasin. Siinä istui entisellä paikallaan Tuovi laulamassa ja Ragvald selvästi eroitti sanat:

„Susi suotta kiertelevi,
Missä karhu kaartelevi“.

Se oli kaniikille häikistystä ja tämä kiirehti poies näkyviltä.

Mutta Hintsa oli suoraa tietä rientänyt rannalle, jossa hänen oli helppo löytää ketä haki. Kaikki tunsivat Pirkkalais-haahden, josta äskettäin niin paljon kalliita nahkoja oli myyty laiva-saksoille. Itse haaksi olikin helppo muista eroittaa punaisilla purjeillansa ja vasken-karvaisella keulallaan, joka ilta-auringon säteissä kimalteli. Asemiehen täytyi ihmetellä, ett'ei tuo jo ennen astunut hänen silmiinsä. Mutta markkina-tohinassa oli Hintsa ainoastaan omia asioitansa ajatellut. Nyt olivat markkinat melkein lopulla, kirkon ainoa kello alkoi pyhää soida ja väkijoukko vähitellen hajosi, valmistumaan huomenista juhlaa varten. Pirkkalais-haahden kannella näkyi ainoa mies, joka ajatuksiinsa vaipuneena katseli päivän laskua. Hänen uljaasta varresta ja muodostaan Hintsa kohta hänen arveli Pohjan Pirkkalaisten päämieheksi ja kiirehti hänen puheillensa. Mitä Pohjan mies lienee mielessänsä miettinyt, mennyttäkö aikaa, jolloin ei vielä päämiehyiden mureet häntä painaneet, vaiko kultaista tulevaisuutta, milloin nykyiset myrsky-pilvet olisivat ohitse menneet ja Lyyli olisi hänellä vakaana omaisuutena rauhallisessa kodissa? — — hän ei mietteistensä havahtanut, ennenkuin roteva ääni hänen takaansa soi:

— „Olette Pohjanpiltti“?

Pohjalainen kääntyi kummastuneena puhujan puoleen ja näki vieraan soturin lähellänsä haahden kannella.

— „Olen Witjakka Pouttu, Pohjan Pirkkalaisten päämies. Mitä minusta“?

— „Aiotteko tänne jäädä juhlan yli“? jatkoi asemies, joka ei ollenkaan hämmästynyt Pohjalaisen tylymäistä vastausta.

— „Aion kun aionkin“, vastasi Pohjanpiltti.

— „Minun neuvoni on, että vielä tänä iltana lähдете koti-matkalle“.

Pohjanmies ei tuohon muuta vastannut, kuin: „Ei neuvo väärään vie, oppi ei kaada kankahalle“. Se pilkallinen levollisuus, jolla nämä sanat lausuttiin, suututti Hintsa Suurpäättä, joka äkeissänsä „murti suuta, väänti päätä“. Mutta mieltänsä maltaen hän päätti puhua suunsa puhtaaksi.

— „Teidän päällemme ja koko Pohjanmaan yli laskeetaan huomispäivänä julkinen panna-kirous. Jos tahdotte tuon herkkupalan oikein kuumana suuhunne, niin jääkääte tänne“.

— „Panna-kirous“? matki Witjakka; „se ei ole mahdollista“. — „Ja mistä syystä“? hän jatkoi, ikäänkuin tutkiaksensa tämän sanoman oikeata perää.

— „Syynne itse tiedätte“, vastasi Hintsa; „luulen minä, että olette jollakin naimisellanne rikkoneet kirkon sääntöjä; ja muutoin taidatte tietää, että susi kyllä syitä saa.“

Pohjanpiltti seisoi äänetönnä, arvellen asiata. Viimein lausui rauhallisesti:

— „Luotan pispa Maunun vilpittömään suopeaan mielenlaatuun. Jään tänne ja menen vielä tänä iltana häntä hakemaan. Hänelle minun onkin asia. Hänen avullansa toivon kaikkien seikkain selvenevän. — — Mutta kiitos kuitenkin neuvostanne“.

— Ei kestäisi kiittää“, vastasi toinen, „jos antaisin teidän pysyä noissa tuumissanne. Pispaa ette täällä tappaa tänä eikä huomispäivänä. Hän on kunnan mies, mutta nyt hän päästi ohjakset käsistä. Jos lähdette Kuusluodolle, taidatte tosin pispan tavata. Mutta tärkeämpi teidän on päästä kotia; sillä ritari Harald haaksinensa on täällä saaristossa valmiina ja aikoo Ruotsin miesten kanssa tulla Pohjaan. Hän ainoastaan odottelee huomispäivää saadaksensa teidät onkeensa“.

Joka suoni Pohjalaisen kasvoissa oli paisunut ja silmät iskivät tulta. Hän antoi kätensä Hintsalle, lausuen:

— „Nyt tahdon seurata neuvoanne. Kuka olette“.

Asemies lyhyesti mainitsi nimensä ja olonsa sekä mitä hän tiesi Haraldin hankkeista, ja ilmoitti myöskin lähtevänsä Karjalan maille hakemaan nuorta Kurkea, jos tämä enää elävissä olisi. Sitten miehet kohta ystävyydellä erisivät ja Pohjanpiltti kokoili toverinsa valmistamaan lähtöä kotiin päin. Ennen kuin ilta-rusko vielä oli kokonansa himmentynyt, nähtiin heidän punaiset purjeensa Aurajoen suussa ja auringon noustessa heidän haahensa kynti Raumanmerta. Ritari Harald, joka ei tiennyt olla varoillansa, vaan oli levollansa pysynyt Rymättylän selällä, sai liian myöhään tiedon Pohjanmiesten lähdöstä. Vasta joku päivä myöhemmin nähtiin koko hänen laivastonsa purjehtivan Rauman mertä myöten Pohjan Kurkkua kohden.

Mutta Turun kirkossa oli juhla vietetty tavallisilla menoilla ja suuren väkijoukon läsnä-ollessa. Kesken juhlaa oli ylä-alttarille astunut kaniiki Ragvald ja muut papit, palava soitto kunkin kädessä. Kun panna-kirous oli lausuttu Pohjanpiltin ja koko Pohjanmaan yli, viskattiin soittot maahan sammumaan ja kunkin papin suusta soivat sanat: „Niin heidän sielunsa hukkukoon helvetissä“.

Pohjan vesillä.

Se oli äkki-arvaamatonta Pohjan miehille tämä kahdenkertainen isku, jolla nyt hengellinen ja maallinen valta yhdistettynä heitä tavoitteli. Jos olisi ritari Harald suoraa tietä vienyt laivastonsa Pohjanmaalle, hän arvattavasti olisi tullut niinkuin äkillinen raju-ilma Pohjanmiesten päälle, joista iso joukko tätä nykyä asui kalastus-paikoillaan Menerkurkun saarilla ja luodoilla. Mutta nyt oli Pohjanpiltti toverinensa päässyt häntä pakoon Turusta ja ryhtyi kohta suurella innolla puollustus-keinoihin. Kiireisellä sanalla käskettiin kaikki Pohjalaisten kala-veneet kokoon Mikkelin saaristoon, eikä monta päivää ollut ennenkuin tieto oli levinnyt mannermaalle ja isommat haahdet Kyrönsuun satamoista riensivät kokous-paikalle. Näitten joukossa oli Lyylikin pursi, joka niinkuin pääskynen kiiti meren pintaa myöden. Tuuli oli kääntynyt koilliseen, josta Ruotsalaisten tulijain matka vähän vitkastui. Kun vihdoin tuuli oli siirtynyt luoteiselle ja Haraldin haahdet Walassaarten niemiltä käänsivät kokkansa Mikkelin-saaristoa ja Suomen-puolista mannermaata kohden, niin Pohjalaistenkin laivasto oli valmis heitä kohtaamaan Mikkelin-saarten edustalla. Etupäässä hohti Pohjanpilffin oma haaksi, jonka vasinen rinta uhkasi painaa allensa ja musertaa jokaisen, joka sen tielle sattuisi. Sen kokassa seisoi Lyyli, joutsi kädessä, ja perää pitämässä oli Witjakka Pouttu itse tukyillä käsivarsilla. Kun Harald ritari näki Pohjanmiehet näin varusteilla, hän epäili ruveta heidän kanssansa kähäkkään ja lähetti ainoastaan kaksi haahda lähemmäksi tiedustelemaan. Niinkuin haukka syösty saaliinsa päälle, lasketteli Pohjanpiltti hahtensa näitä tulijoita vastaan. Äkkinäisellä käännöksellä hän ryntäsi toisen vihollisensa kylkeä kohden, jotta alus väkinensä päivinensä meni up-

posalle. Toinen alus, joka varosi samaa kohtaloa, kääntyi kohta pakomatkaansa Haraldin laivaston luoksi.

Tämä ensimmäinen onnettomuus katsottiin Ruotsinmiehillä pahaksi arveeksi ja hämmästys oli sitä suurempi, koska olivat toivoneet pääsevänsä ilman vaivatta voitolle. Nyt kun tämä toivo petti, luultiin Pohjalaisten olevan oikein ankarilla varusteilla, ja Haraldin laivasto, joka enemmän oli varusteltu uutis-asutusta vasten kuin sotaan, ei luultu kelpaavan tätä väkivoimaa vastaan rinnustelemaan. Näistäpä syistä se kumma tapahtui, että Pohjanmiehet, jotka Mikkelin-saarten edustalla yhä vartosivat vihollistensa tuloa, pian näkivät näiden katoavan täysillä purjeilla etelää kohden. Varovaisuus pidatti heidät lähtemästä niitä takaa ajamaan, ja Harald siis sai, vähäistä etelämpänä Merenkurkusta, täyttää rauhassa retkensä varsinaista aikomusta, asettaen uutis-asujaimia pitkin rannikkoa Närpiön ja Ulvilan välillä. Nämä ranta-maat olivat silloin enimmältään autiota erämaata; ainoastaan muutamat kalastus-kodat ja kesä-pirtit seisoivat tuolla täällä lahtien perissä ja näiden omistajat ajettiin väki-voimalla pakoon ylimaahan. Se on vanha pakina nykyisten Suomalaisten seassa Pohjanmaalla, että valloittajat Ruotsalaiset hurraa-huudoilla viettivät voittoansa ja että Hurrin-nimi, jolla Suomalaiset meidänkin aikana näitä Pohjan Ruotsalaisia mainitsevat, on siitä alkunsa saanut. Kuinka lieneekään, niin ensimmäiset Ruotsinmiehet nyt olivat Pohjan rannoille asettuneet Kokemäen-joen suusta pohjaseen päin Närpiön ja Maanlahden paikoille saakka. Heitä oli miehiä ja vaimoja, enimmältään nuorta urheata väkeä, eikä aikaakaan, niin olivat jo kodistuneet tässä uudessa maassa, jonka olivat väkevämman oikeudella tehneet omaksensa.

Mutta Suomalaiset taas eivät mielineet antaa näiden käskemättömäin vierasten tässä rauhollisesti siaantua. Tus-

kin oli talvi tullut, niin Suomalaisia parvi-kuntia tuli Teuvan takamaiden yli ranta-seudulle, missä hätyyttivät uutis-asukkaita, polttivat heiltä talot ja monesta paikasta tappoivat asujaimet suku-puuttoon. Eikä tämä kuitenkaan ollut kuin yksityisten kostoja. Itse Pirkkalais-seura oli käräjissään päättänyt rajoittaa puollustuksensa Merenkurkun saaristoon ja Kyröjoen laskupaikoille eikä olla lukevanansa noita etelämpiä rannikoita Pohjan piirikuntaan.

Sitä innokkaammin Pohjan Pirkkalaiset varustelivat tulevan kesän puollustusta ja Harald ritari puolestansa ei myöskään levännyt. Uuden väkevemmän voiman kanssa hän seuraavana keväänä ilmaantui Pohjan vesillä, mutta veristen taistelujen perästä hän ei muuta voittanut, kuin että eteläinen Kurkku ja lähin rannikko asutettiin Ruotsalaisilla. Missä ikinä nämä pyrkivät pohjoisemmaksi päästä lyötiin heitä voitollisesti takasin ja nimet: Riitakari ja Riita-luoto y. m. muistuttelevat vielä näistä taisteluista. Mutta Suomalaiset rupesivat väsymään näihin pitkällisiin sotiin ja eripuraisuus alkoi syttyä heidän keskenänsä. Kuitenkin vielä seuraavaksikin kesäksi tekivät vahvoja valmistuksia ja toiselta puolen ritari Harald oli päättänyt silloin käyttää isomman voiman kuin milloinkaan ennen. Siinä toimesta häntä vihdoinkin autteli itse marski Torkel Knuutinpoika, jonka mielestä tämä Pohjalaisten kiinteä uppiniskaisuus Ruotsin hallitusmiestä vastaan alkoi näyttää vaaralliselta. Eikä kaniiki Ragwald myöskään ollut joutilaana. Useissa Ruotsin maakunnissa hän saarnasi ristiretkeä näitä Pohjan pakanoita vastaan, luvaten maalliset ja iankaikkiset edut kaikille, jotka lähtisivät hätääntyneen kristin-uskon avuksi Pohjanmaalle.

Näin nyt molemmilla puolilla oli valmistettu ratkaiseva taistelu.

Pyhän Pietarin aattona kulkea risteili Pohjalaisten lai-

vasto aavalla merellä peninkulman päässä koillis-suuntaa Mikkelin saaristossa. Muiden aluksien seasta eroitettiin helposti Pohjanpiltin suikea haaksi, jonka vaski-kiskoinen keula hohi ilta-päivän valossa. Etu kannella seisoi täydessä sota-asussa Pohjan Pirkkalaisten nuori päämies ja hänen käsivartensa nojassa Lyyli, Pohjan neiti, sekin so-taisessa puvussa, kädessään teräksinen joutsu ja selässä viini täynnänsä nuolia. Raitis meren-tuuli oli poskille jälleen virittänyt punan ja silmissä paloi innon hohde; mutta tämä valo ei ollut enää kirkas kuin päivän paiste, vaan synkeä kuin talviset revon-tulet. Samate synkeä hänen mielensäkin oli ja synkeät ne sanatkin olivat, joilla hän sulhoansa puhutteli.

— „Meitä painaa taivaan viha, Witjakka. Perika-tomme on lähellä, — sen minä tunnen enkä säikähdä. Mutta voi minuani, joka olen tuottanut perikadon tälle rakkaalle syntymä-seudulleni! — — Yksi ajatus minua lohduttelee: kun meitä ei enää ole, silloin toivon rauhan uudesta koittavan näille Pohjanmaalle.“

Hetken aikaa jäi Pohjan päämies näitä surun-alaisia sanoja miettimään. Haikeat ajatukset taistelivat hänen sydämessään, mutta miehuullisesti hän hillitsi mielensä kuohuvia aaltoja.

— „Te'et vääryyttä itsellesi, Lyyli,“ hän hellästi lau-sui; „sinunko tähtesi tämä sota on syttynyt? ei vainen, se on ainoastaan ulkonainen asian muoto. Pohjanmaan vapaus, Pirkkalaisten oikeudet, se näiden taistelusten synty ja pe-rustus on. — Sinä ennustat perikatoamme, ja totta tuo saattaa olla. Mutta usko minua, jos hukummekin, ei ole tämä taisteluksemme turha ollut; sillä olemme Pohjan-maalle pelastaneet mitä pelastettavissa oli. — Ja miks'en sitten ilolla hukkuisi, — sinun kanssasi ikuisesti yh-distettyinä.“

— „Minä ennustan,“ vastasi Pohjan neiti juhlallisesti, — „minä tiedän, että on perikatomme lähellä. Vanhan Kurjen haahmo meitä takaa ajaa. Mutta riemulla tahdon mennä Tuonelaan sinun seurassasi, Pohjanpiltti. — Kerran meidän on vielä taistelus ja voitto. Katsos, Ruotsin laivasto lähenee.“

Ja niinpä lähenivät Haraldin haahdet Mikkelin saariston kohdalta. Etupäässä ritari itse purjehti laskien suoraa matkaa Pohjanpiltin alusta kohden. Hänen silmänsä, missä hän seiso i hahtensa kokassa, näyttivät ampuvan vihan nuolia kypärin alta. Kesäinen päivä oli laskeumaisillansa. Se ikäänkuin peitti kasvojansa näiltä vihan näyiltä.

Mutta Pohjanpiltti likisti morsiamensa rintaansa ja alkoi valmistella yöllistä tappelua. Lyylin asema oli nyt niinkuin aina kokassa ja hänen ympärinsä seisoivat Pohjan etevimmät urohot. Perää taas hallitsi Witjakka itse ja kaikki laivan-väki noudatti hänen käskyjensä.

Kirkas kesä-yö oli levittänyt hiilakan huntunsa Pohjan vesille. Saaret nukkuivat ja Wellamon väki nosti ujos-tellen päitensä aalloista, jotta ruohonpäiset hapsset liehuit- vat leudossa länsi-tuudessa. Koko luonto vietti juhlaa, — mutta ihmisten täytyi vihan töitä toimitella. Jo olivat laivastot lähellä toisiansa. Viuhuen nuolet lensivät jän-tehiltä. Keulojen edessä kohisi valkea vaahto ja haahdet törmäsivät yhteen jytinällä. Mutta Lyylin silmät sala-moitsivat. Hän jännitteli joutsensa, ensimmäinen joutsi lähti sirkuen Haraldin haahda kohden ja ritari itse putosi hermottomana partaan yli mereen.

Molempien päämiesten haahdet makasivat jo viere-tysten ja ankara taistelus alkoi, jonka loppu oli Suoma-laisten voitto ja Ruotsin haahden valloitus. Muiden alus-ten välillä kesti tappelu vaihtelevaisella onnella. Jalona

ja vapaana ainoastaan Pohjanpiltti morsiameneen laineilla kiikkui. Heidän miehensä olivat menneet valloitetun haahteen. Ainoastaan kahden seisoivat Lyyli ja Witjakka laivansa perässä, katsellen muiden veristä leikkiä, joka jo kaikin paikoin alkoi kallistua Suomen miesten eduksi.

Mutta mikä haahmo tuolla etelässä liikkuu veden kalvolla? — — — Se on alus, joka täysillä purjeilla kiihdyttää Pohjaa kohden. Se tulee lähemmäksi, aamu alkaa koillisessa ruskottaa, ja tulevan haahden kokassa eroitetaan rautapukuinen mies. Pohjanpiltti ja Pohjan neiti häntä kammolla tarkastavat; nousevan auringon valossa tuntevat — Kurjen ukon muotoa.

Ei ole raskaampaa maailmassa mitään kuin oman vanhemman kiros. Se saattaa aiaksi haihtua ja raukkeevanansa olla, mutta vihdoinkin se kokoilee musertavia ukon-pilviä syyllisen ja syyttömän pään yli.

Ikäänkuin suuri kallion kappale olisi laskeunut Pohjanpiltin laivanperään, niin tämä perä painui veteen, ja keula nousi pystyyn, välkkyen auringon säteissä. Vielä hetki, niin aallot löivät yhteen vajonneen haahden yli ja Pohjanpiltti morsiameneen oli kadonnut.

Mutta Ruotsin haahdet, jotka nyt yli-ympäri olivat pakosalla, riensivät vasta tulleen aluksen luo, jonka johdolla toivoivat voivansa uudistaa taistelua. Suomalaiset taas, kun havaitsivat päämiehensä hukkumista, tulivat alamielisiksi, eivätkä tienneet, mitenkä asiansa asetella. Tappelu oli hetkeksi seisahtunut.

Silloin kuului äsken tulleesta aluksesta rauhan sanoma. Se oli marskin, Torkel Knuutinpoian käsky, että sota lakkaisi ja kukin eläisi sovinnossa, pitäen mitä hänellä oli, unohtaen vihansa ja kärsimänsä vääryydet. Ruotsalaisten niinkuin Suomalaistenkin piti muka yhdistämän

voimansa Venäjätä vastaan; sillä marski oli päättänyt ensi tilassa tehdä suuren risti-retken Inkeriin.

Tämän rauha-sanoman tuoja oli — nuori Kurki Laukon herra, joka päästyänsä Venäjän vankeudesta oli rientänyt Ruotsiin hakemaan oikeutta Harald ritaria vastaan sekä marskin armoa sisarellensa. Hänen muassaan seurasi ystävänsä Hintsa Suurpää, joka monien vaivojen ja vastusten perästä oli löytänyt haettavansa vihollisten maasta ja Hansalaisten kauppiasten avulla saanut hänen lunastetuksi. Molemmat olivat Ruotsista rientäneet Pohjaan, missä Kurki toivoi tapaavansa sekä ritari Haraldin että Lyysin, Pohjan neiden, — toisen mieli-haikeaksi, toisen sydämmen suosioksi. Mutta edellinen oli kaatunut, ja jälkimäinen sulhonensa oli Ahtolaan uupunut, paeten isän haahmoa, joka tulijassa veljessä häntä kauhistutti.

Siis ei muuta jälillä ollut kuin sovittaa rauha eläväisten välillä. Tästä sovinnosta päätettiin lähteä Mikkelin-saarille keskustelemaan ja paikalle tultua valittiin kahden puolen uskotuita miehiä, jotka ehdoista sopisivat. Ruotsalaiset vaativat itsellensä asunto-paikkoja pitkin rannikkoa Merenkurkusta pohjaseen, mutta Suomalaiset eivät tahtoneet luopua meren-partaasta ja saaristosta. Vihdoin taipuivat Suurpään ja Kurjen kehoituksiin ja varoituksiin, antaen siirtolaisille muutamia määrättyitä ranta-seutuja, joista Höyrin ja Pietarsaaren pitäjät syntyivät. Myöskin niille Ruotsalaisille, jotka etelämpänä olivat edellisinä vuosina asettuneet, vakuutettiin rauha. Sitä vastoin Suomalaiset pysyttivät itsellensä Kyröjoen lasku-paikat sekä kalastus-oikeuden muutamissa Merenkurkun saarissa. Mitä olivat kadottaneet toivoivat runsaassa mitassa takasin-saavansa Perä-pohjassa, johon nyt iso joukko päätti siirtyä ja jossa Pirkkalais-seura sittemmin virkeni uuteen eloon. Tälle seuralle nuori Kurki vakuutti mars-

kin nimessä vanhat oikeudet, joihin lisäksi nyt tuli selvä oikeus asettaa seuran sisällinen hallitus oman edun ja mielen mukaan.

Tämä oli Pietarin päivän sovinnot. Muutamat Pohjan Pirkkalaisista lähtivät Kurjen kanssa Ruotsiin, saamaan täyttää vahvistusta näihin ehtoihin. Muut hajosivat omille toimilleen ja rauha oli taas Pohjan vesillä ja Pohjan mailla. Mutta koston-halu vielä salaisesti paloi monen sydämessä. Sovinnon ehdot usein rikottiin kahden puolen ja monta kähäkkää syntyi, jotka ensi aikoina vetivät hallituksenkin silmät puoleensa. Vuosisatoja piti tämän rauhattomuuden jälkiä kestäjän. — —

Yksi oli, joka ei alustakaan suostunut Pietarin päivän sovintoihin. Se oli Pohjanpiltti. — Kun osa Ruotsinväestä seuraavana päivänä purjehti Pietarsaarta kohden, asettaaksensa siellä asumuksiaan, niin paikalla, missä äskettäin tappelu oli seisonut, iso joukko heidän aluksiaan törmäsi veden-alaista karia vastaan ja hukkuivat. Se oli Pohjanpiltti, joka yksinään pitkitti sodan, ja vaskisella keulallaan halkaisi vihollistensa haaksia.

Kuudennentoista sata-luvun alku.

Pentti Pouttu, Kyröläinen, ei ollut se mies, joka paljaaksi huviksensa olisi muinaisia tapauksia muistossaan säilyttänyt. Päin-vastoin hän ne sovitteli oman aikansa oloihin ja tapauksiin. Tiedämme kaikki mitä suuria melskeitä näinä seuraavina vuosina jälkeen Söderköpingin valtiopäiväin tapahtui, yleensä Suomessa mutta erittäisin Pohjanmaalla. Tiedämme myöskin kuinka Pentti Poutun kävi, kuinka hän jouluna 1594 seurasi sitä nuija-joukkoa, joka ranta-tietä myöden kulki Ulvilaan päin, kuinka Aksel Kurki tämän joukon hajoitti, ja kuinka Pouttu vankeudessa kuoli.

Se on tuttu asia, että nuijamiehet toivoivat saavansa Aksel Kurjesta hyvää toveria kapina-tuumiinsa, ja Pentti Pouttu oli tämän luulon levittäjä. Eiköhän tämä Aksel Kurki muka ollut sukua kaikille Pohjanmiehille ja erittäisin Pouttulaisille? Eikö hän muutoinkin ollut kunnan mies ja saattaisiko semmoisena sotia omaa sukuansa vastaan? — Aksel Kurki oli kunnan mies, mutta Pentti Pouttu oli tehnyt väärät päätökset muinaisten muistojensa johdosta. Tämä ei ollut näiden muistojen vika. — — —

Keväällä 1600 olivat asiat monien vaihteen perästä asettuneet. Linköpingin valtiopäivät olivat langettaneet verisen tuomion „herrojen“ yli, joiden joukossa nyt Aksel Kurkikin oli seisonut, — ja tuomio-kunnassa oli istunut kaksi miestä Pohjanmaaltakin, toinen Hannu Hannunpoika Fordeel, nuijamiesten uskollinen ystävä ja kostaja, — toinen Pekka Pietarinpoika, jalkaväen päällikkö, joka milloin oli avullinen ollut Pohjan Suomalaisia mestaamassa, milloin oli ollut vainottu, Pohjan Suomalaisen muka ystävä ja suosittelijana. Muutamana keväisenä yönä kohta jäiden lähdettyä kulkivat nämä molemmat, kukin eri haahdessaan, Merenkurkun vesiä kotia päin. Hannu Hannunpoika istui äänetönnä perässä, ajatellen viime kuluneiden vuosien kummallisia tapauksia. Hänen mieleensä selvästi muistui, mitä Pentti Pouttu kerran näillä vesillä oli jutellut, ja kamoksuen hän katsoi ympärinsä pitkin veden pintaa. Äkisti välkkyi outo valo keulan edestä ja Fordeel kohta käänsi aluksensa toiselle suunnalle. Seuraavana aamuna, kun taas uskalsi entiselle urallensa palata, hän tapasi jäänökset Pekka Pietarinpoian hajonneesta haahdesta aaltojen ajona. — Pohjanpiltti oli aloittanut kuudennentoista sata-luvun.

Kettu Repolainen.

Arvataksemme tuntee moni lukijoistamme ennaltaan ainakin nimeksi vanhan saksalaisen sadun: Reineke Fuchs, jolle olemme tässä antaneet suomalaisen nimen: Kettu Repolainen. Emme voi tässä laveammin selittää tämän sadun syntyä, kun tällöinen asia on kirjallisuus-historian oma. Tässä tahdomme vaan jutella sen, samalla tavalla kuin sen Göthe kertoilee, sillä eroituksella kuitenkin, että seuraten englantilaista mukailemista, teemme pitkän saksalaisen runoelman lyhykäiseksi suorakieliseksi jutuksi, ottaen kertomukseemme ainoastaan sadun pää-asialliset tapaukset.

Ensimmäinen Luku.

Oli Heluntai, tuo ihana kevät-juhla. Vuoret, metsät ja niitut olivat kukkien ja viheriäisten lehtien peitossa; linnut pitivät iloa puitten latvoissa ja aurinkoinen vietti juhlaa maan päällä.

Kuningas Jalo kutsutti läänitys-miehensä kokoon ja nämät nyt tulla heijahtelivat joka haaralta. Sinne tuli Kurki Kurerikko ja Ruis-rääkkä Tapinvääntäjä ja kaikki mitä isoista ja suurisukuista löytyi. Sillä Kuninkaan oli aikomus, läänitys-miestensä kanssa pitää juhlallinen hovikokous, ja sinne nyt oli kaikkien tuleminen, suurten sekä pienten. Mutta kuitenkin oli yksi, joka ei tullut, se oli tuo petturi Kettu Repolainen. Ketulla oli, näet, paha omatunto ja sentähden vältti hän kokoontuneita ylimyksiä. Kaikilla oli kanteita häntä vastaan, kaikki olivat häneltä vääryyttä kärsineet. Ei hän ollut säästänyt muita, kuin veljensä poikaa, Mäyrä Metsäsikaa.

Susi Jolkka aloitti kanteet. Heimolaisensa ja ystävänsä ympärillään hän astuskeli kuninkaan eteen ja piti pitkän puheen, jonka lopetti näin: „Hyvä kuninkaani, jospa kaikki liinakangas, joka Gentin kaupungissa valmistetaan, tehtäisiin paperiksi, niin tulisi kuitenkin paperista paha puute, jos tekisin luettelon niistä konnantöistä, joita tämä riiviö on minulle tehnyt“.

Ta'empana seisoj pienen koiran, nimeltä Silkki, joka ranskaksi selitti kuninkaalle, kuinka oli köyhä ja vähävarainen, ollen hänellä ainoastaan palanen lihamakkaraa omaisuutenansa. Tämän vähän omansa oli nyt Kettu häneltä ryöstänyt. — Mutta kissa Mirri nyt astua hiivuteli eteen. „Joutavia kiljusi hän“, Silkillä ei ole mitään valitettavaa. Asia on jo kolmen vuoden vanha jo oikeastaan olikin tuo makkara minun, sillä minä sen varastin eräältä mylläritä“.

Pantteri sitä vastoin lausui: „me menetämme aikaa turhiin valituksiin; kuninkaallinen valta on antava meille kosta. Annappas minä juttelen, kuinka tuo hävitön junkkari eilen kohteli Jänes Wääräsäärtä, tuota hyvän-suopeat miestä, jota ei kukaan meistä tahtoisi loukata. Kettu oli olevanansa pyhä ja rupesi Wääräsäärelle papiksi. He istuivat nyt yhdessä levolla ruvetaksensa uskontunnustusta lukemaan; mutta kettu ei voinut hillitä pahaa luonnettansa, vaan karkasi jäneksen niskaan ja rupesi häntä kynsillensä repimään. Minä tulini paikalle ja tunsin kohta ketun ja myöskin Wääräsääri paran, jota hän piti kurkusta kiinni. Tuloni pelasti hurskaan miehen; katsokaat haavojansa, kuinka niistä on vuotanut syytön veri. Ohoh, Jänes parkaa, jota ei kukaan raskitsisi sormella koskea. Saltivatko kuningas ja hänen korkeasukuiset ylimyksensä semmoisen konnan pilkata lakia ja oikeutta?“ „Oh, jos olisi tuo ilkeä jo Manalan majoissa?“ arveli susi vihoissaan.

Mutta Ketun veljen-poika, Mäyrä Metsäsika, rupesi poissa-olevan ystävänsä asiaa ajamaan. „Harvoin, sanoi hän, „toivovat viholliset toisillensa hyvää; ja niin on teidänkin laita, Susi Jolkkaseni. Me tiedämme kyllä, mitä arvelette sedästani. Ah, jos olisi setäni täällä itse asiansa ajamassa, kylläpä myrkyllinen kielenne vähän kangistuisi suussanne. Mitä taas tuohon Jänestä koskevaan juoru-juttuun tulee, ettekö voi ymmärtää, että opettajan välistä täytyy rangaista oppilaistaan, kun hän kangertaa lukemisessa? Mitä tulisi nuorisosta nousevasta, jos jäisi erhetyksensä rankaisematta? Ja entäs tuo Silkki sitten, joka aidan takana kadotti lihamakkaransa. Mitä helposti saadaan, se helposti menetetään. Olisi senkin ollut paras hillitä liebakoitseva kielensä! Kuka voi moittia setääni siitä että hän ottaa varkailta heidän varastami-ansa? Korkea-sukuisten miesten pitää ainakin kohteleman varkaita kovuudella. Mutta vähänpä näkyy sedälleni vilpittömyydestä ja hurskaudesta kiitoksia tulevan. Sitten kuin kuninkaan yleinen rauha on julistettu, ei ole kukaan itseänsä käyttänyt niin siivosti kuin hän. Hän on ruvennut vallan toiseen elämän-laatuun; syö ainoastaan kerran päiväänsä, elää niinkuin erokas, käy rötti-kankaisissa vaatteissa ja on kokonaan luopunut liha-ruuasta, niinkuin eilen sain kuulla eräältä tykönänsä käyneeltä. Hän on jättänyt Veitikkälä nimisen linnansa ja ottanut luostari-kammion asumasiaksi. Kuinka hän on käynyt ohueksi ja vaaleaksi paastomisesta ja ruumiin kurituksesta, joita hän kärsii lihansa kuolettamiseksi, sen voitte itsekin havaita, jos menette häntä katsomaan. Jos olisi täällä vaan, niin kylläpä hän saattaisi päälle-kantajansa häpeään.

Kun Mäyrä Metsäsika oli lopettanut puheensa, tulla pöyhistelä Kukko Kotkottajaa ynnä koko hänen sukunsa.

Mustalla murhe-paarilla kannettiin kananen, nimeltä Kuopukenkä, etevin munivien sisarten joukossa. Tämä nyt makasi kuoliaana, pää ja niska pois-katkaistuna. Oh, verensä juoksi vielä juoksemistaan ja Kettu Repolainen oli sen vuodattanut! Kaikki pitää kuninkaalle kerrottaman. Kukko isännän segrassa kävi kaksi muuta kukkoa, nimeltä, Kukkuluurus ja Kekkalaarus, jotka nyt murheesen vaipuneina painoivat silmänsä maata kohden. Molemmat olivat murhatun naisen veljekset ja huusivat yhtä ääntä kosta murhaajalle. Kumpikin kantoi kynttilää. Kaksi nuorempaa kukkoa kantoi paaria; haikeat valituksensa kuuluivat yli ympärin. Sitten kukko isäntä otti näin puhuaksensa: „Armollisin Herra ja kuningas, ole laupias minulle ja lapsilleni. — Katso Repolaisen tekoa! Kun kevät kukoisti, niin minäkin raukka iloitsin, nähdessäni onnellista ja rakasta perhettäni, kymmenen nuorta poikaa ja neljätoista tytärtä. Emäntäni, joka on kanoista paras, oli synnyttänyt ne minulle yhtenä kesänä. Me olla eleskelimme rauhassa ja rakkaudessa; kartanomme oli rikasten munkkien hallussa, vahva muuri suojeli meidät vaaroista ja kuusi rotevaa koiraa vartioitsi lasteni turvaa. Repolainen kadehti hyvää rauhaamme, oli ehtimiseen väijyksissä ovementä takana, jossa koirat hänen kerran taivoittivat ja ryöpyttivät niin että luut kolisi. Nyt jätti hän meidät rauhaan vähäksi aikaa. Vaan mitä tästä, hän palasi jälleen — kuulkaa semmoista ilkeyttä — erokkaan vaatteissa kantaen kirjeen sinettinensä, jonka tunsin teidän omaksenne. Tässä lu'ın kirjoitettuna, että olitte julistaneet rauhaa kaikkien petojen ja lintuin välille. Hän ilmoitti minulle ruvenneensa munkiksi ja tehneensä tarkat lupaukset hyvillä töillä palkitsemaan muinaisia syntiänsä. No, siis ei ollut minulla mitään hänestä pelättävää. Hän oli muka ikipäiviksi hyljännyt li-

haruaan. Päälliseksi näytti hän minulle papillisen pukuksensa ynnä luostarin esimieheltä saamansa todistuksen uudesta arvostaan, jopa repi vaatteensakin auki, näyttääksensä jouhipaidan, jonka piti vasten ihoa. Tähän oli hän pukeunut, kurittaaksensa muka kaikki maalliset ja lihalliset himot. Sitten jätti hän minun, lausuen muutamia hurskaita sanoja; hänen oli muka vielä sinä päivänä monta rukousta ja esirukousta pitäminen jopa kiitosvirsiäkin veisaaminen. Mennessänsäkin hän rukousta lukea jupisteli. Minä läksin ilomielin lapsilleni ilmoittamaan Repolaisen hyvät sanomat ja heidän kanssa iloitsemaan tästä merkillisestä mielen muutoksesta. Nyt kun oli Kettu munkki, ei ollut meillä maailmassa enään mitään pelättävää. Me hääräsimme suruttomina muurien toisella puolella. Mutta eipä aikaakaan, niin seurasi pahinta pahempi. Kettu, kavaluutta täynnänsä, oli asettainnut pensasten alle piiloon. Täältä hän nyt yht'akkiä ryöpsähti ylös ja saavutti meitä portin suussa. Nyt seurasi surman töitä. Kauniimman pojistani ryösti hän minulta ja kun kerran oli maistanut vertamme, niin tästäpä hänessä pysyväinen himo siihen. Varasti, näet, kunakin päivänä pojistani jonkun, jotta kahdestakolmatta ei ole jäljellä muuta kuin viisi. Nämätkin joutuvat kohdakkoon surman suuhun. Oh, Kuninkaiseni, ole armollinen meille! Eilen tuo julma löi tyttäreni, mutta koirat pelastivat kuolleen ruumiinsa. Täällä se nyt makaa! Repolainen on ilkeän työn tekijä.“

Sitten Kuningas lausui: — „Tule tänne Mäyrä Metsäsika; katseleppas, miten tuo erokas paastoo ja ruumis-tansa kurittaa. Mutta sen minä sanon, jos vielä elän tulevana vuonna, pitää hänen oikein toden-teolla katumman syntiänsä. Luota minuun, armas Kukkoseni, sinulle on oikeus tapahtuva. Haudata nyt vaan tyttäresi juhallisesti, niin kuin korkeasukuinen ainakin. Anna soit-

taa sanoma-kellot ja kätke kaikella kunnioituksella kuollut maan povehen. Minä tahdon sen jälkeen neuvotella näitten ylimysteni kanssa, kuinka kuninkaallinen oikeutemme on pahantekijätä rankaiseva.“

Näin Kuningas määräsi juhlallista hautausta pidettäväksi. Kansa alkoi veisata juhlallisella nuotilla hautausvirttä: Domine placebo, kaikki värsyet järjestänsä. Voisin mainita kuka piti ruumissaarnanki, mutta vähäpä tuosta. Ruumis laskettiin hautaan ja haudan suulle pantiin paksu kiilloitettu marmorikivi johon hakattiin seuraavat sanat:

Tässä lepää Kuoppukenkä, Kukko Kotkottajan tytär. Se oli eläessään kanoista kaikista etevin, koko suuren sukunsa kunnia; munimisessa ei sille kukaan vertoja vetänyt eikä ollut sitä kanaa, joka olisi voinut niin tarkasti kuin tämä vaipunut vainajamme jyviä maasta kuoputella. Ehkä Luoja oli hyvillä avuilla hänen kaunistanut, ei ollut sille pitkä ikä sallittu. Kettu Repolainen hurja, pahantekijöistä pahin, kaunokaisen kauheest tappoi, piian pikkaraisen surmas.

Tämmöinen päällekirjoitus oli kiveen hakattu. — Nyt kuningas kutsui viisaimmat neuvottelijat kokoon, jotta keskusteltaisiin tästä lakien ja asetusten julkisesta häväistyksestä. Nämät esittelivät, että kuninkaan piti lähettämän sanansaattaja käskemään Repolaisen hengen uhalla tulla kuninkaan eteen. Karhu Mesikämmen valittiin lähettilääksi. Kuningas puhutellen Mesikämmettä, muistutti häntä olemaan tarkka ja varova. „Kettu,“ lausui hän, „on viekas ja täynnänsä kavaluutta; hän varmaankin koettaa silmäsi lumoa valheilla ja liehakoitsemisilla ja viettelee sinun pauloihinsa, jos vaan suinkin voipi.“ — „Älkää millännekään olko, hyvä kuningas,“ vastasi Mesikämmen; „onpa minussa mies häntä kurissa pitämään“.

Toinen Luku.

Nyt Karhu lähti matkoille. Ensin hän käydä katkutteli kankaisen korven läpitse, josta tuli vuoriloille, joissa Ketun oli tapa metsästä ja muutakin vilpitöntä elatuskeinoa viljellä, kuten vaan sopi. Tänne matkamiehemme ei pysähtynyt, vaan pyrki utterasti Ketun linnaan, Veitikkälään. Tämä oli linnoistansa paras ja vahvin, jonkatähden siellä myöskin oleskeli, kun pelkäsi jonkun vaaran uhkaavan. Mesikämmen, matkansa perille tultuaan, tapasi linnan portit tarkasti suljettuna, vieläpä erinomaisen hyvissä lukuissakin. Nyt kun ei voinut kuin kaan omin neuvoin sisälle päästä, rupesi huutamaan ulkopuolelta: „Kettu orpanani, oletko kotona? Minä, Karhu Mesikämmen, tulen kuninkaan lähettiläänä tänne. Kuningas on valalla vannonut, että sinun on tuleminen oikeuteen ja on nyt lähettänyt minun tuomaan sinun sinne. Jos et tule, on sinulla hirsipuu ja kiristyspenkki edessä. Valitse nyt parempi puoli ja seuraa minua.“

Repolainen, kun kuuli vieraan äänen puhuvan, oli ensin juosta linnansa piilopaikkoihin. Oli, näet, asumuksensa täynnä luolia, rotkoja ja käytäviä, sekä auastavia että suljettavia sen mukaan, kuten kulloinkin tarvittaisiin. Moni elävä raiska oli tietämättänsä tullut näihin sokkeleihin, joista ei enään voinut ulos päästä, vaan oli jäänyt ketulle saaliiksi. Näihin turvapaikkoihin ei hän kuitenkaan nähnyt tarpeelliseksi paeta, kun huomasi Karhun olevan yksin, vaan läksi ulos sanoen: „tervetultuanne, arvoisa setäni; suokaa anteeksi, jos olen antanut teidän odottaa ylimäärin, mutta olin par'aikaa lukemassa ehtoorukoustani. Kiitoksia tulemastanne tänne; minun on oikein hauska nähdä teitä hyvässä terveydessä. Huomenna tahdon lähteä kanssanne kuninkaan hoviin,

jossa toivon teidän parhaasta päästä auttavanne asiatani. Tahtoisin vielä tänäänkin matkaan ruveta, päästäksemme pikemmin perille, vaan olen ruumiiltani kovin raskas. Olen syönyt liiaksi yhtä ruokaa, joka ei ole minulle oikein terveellinen.“

— „Mitä ruokaa se oli?“ keskeytti Mesikämmen.

Repolainen vastasi: „mitä mä aikaanne kulutan juttelemalla semmoisia turhanpäiväisiä. Niinkuin kyllä tiedätte, hyvä setäni, on elämäni aivan vaivaloinen ja hankala. Semmoisen köyhän raukan, kuin minä, täytyy usein syödä mitä vaan sattuu olemaan, olkoon sitten terveellistä tai terveydelle vahingollista. En milloinkaan syö mettä, paitsi kun ei minulla ole muuta syötävää. Köyhyteni nytkin pakotti minun tuohon ruokaan.“

— „Ho! mitä mä kuulen, ystäväni?“ huusi Mesikämmen kummastellen. „Vai sinä halveksit mettä! Sepä nyt oikein on mieliruokani. Jos minusta tahdot hyvän ystävän, niin tuo minulle vähän sitä lajia.“

— „Oh, laskette leikkiä, armas setäni“, sanoi Repolainen,

„En totisesti,“ vastasi Mesikämmen.

„No, sitten voin toimittaa teille hyvän atrian. Tuolla vuoren juurella on Simalan talo; siellä on mettä ko'ossa enemmän, kuin milloinkaan ennen olette nähneet“.

Mesikämmenen tuli nyt suu veden valtaan; „saata minua sinne“, huusi hän, „jos olisi vaikka kuinka vähän, niin tahdon ruveta sinulle ikuiseksi ystäväksi, kun vaan toimitat minun siihen herkkupaikkaan“.

— „Tulkaa sitten“, sanoi Repolainen, „ehkä olen kovin kipeä ja raskas, en tahdo kuitenkaan voimiani sääliä, kun on minulla tilaisuutta palvella teitä, kunnianarvoisa setäni“. Kettu veitikällä ei ollut muuta mielessä, kuin toimittaa vieraallensa hyvä selkäsauna.

Repolainen juoksi edellä ja Mesikämmen tulla lotkotteli perässä, kunnes päästiin Simalan puutarhaan. Oli jo ilta lähestynyt. Repolainen tiesi hyvin että isäntä tähän aikaan otti unta kammiossaan. — Oli pihalla vahva tammi, jonka isäntä oli ottanut halaistaksensa. Tähän oli hakattu kaksi paksua vaajaa, jotka tekivät puussa leveän aukon.

„Tuossa puussa“, sanoi Repolainen, „on enemmän mettä, kuin voitte aavistaakaan. Pistäkää kuononne tuosta ankosta sisälle, mutta älkää olko aivan perso, sillä tiedätte hyvin, kuinka vaikeasti mesi sulaa vatsassa“.

„Oh, en minä mikään ahmaja ole,“ vastasi Karhu, tungelen päänsä ja etujalkansa puun-aukkoon. Mutta Repolainen repi vaajat pois ja Mesikämmen oli vangittu. Siinä hän nyt parkua möyrysi potkien takajaloillansa, kunnes talon-isäntä juoksi ulos nuija kädessä katsomaan, mikä nyt olisi.

„Miltä maistuu mesi, hyvä setäni?“, huusi nyt Repolainen. „Syökää kohtuullisesti, ett’ei tulisi kalliille terveydellenne mikään vamma. Katsokaa isäntä hyväkin tulee teille seuraa pitämään. Hän ehkä antaa teille vähän jälkiruokaa atriinne päätteeksi“. — Ja näin sanottua, kettu juosta ketkutteli kotia linnaansa. Mutta isäntä, kun huomasi, miten oli asiain laita, pani koko naapurikunnan liikkeelle. „Tulkaa,“ huusi hän, „totta-tosiaan on puutarhassani karhu, se on puussa kiinni, se ei pääse sieltä mihinkään. Pappi, kokki, haudankaivaja ja muut kaikki tunkeusivat ulos tätä ihmettä katsomaan. Yhdellä oli heinäbanko, toisella lapio ja kaikki rupesivat aseillansa, mikä kullakin sattui olemaan, karhu raukkaa ahdistamaan. Tämä nyt joutui huutavaan hätään. Tuskassansa repi hän verestävän päänsä puusta, jotta nahka ja molemmat korvat reväistiin pois; mutta vieläkin oli hän jaloistansa

kiinni. Päästäksensä niistä irti, menetti hän molemmat kyntensä. Nyt hän juosta nilkutti vainoojiansa pakoon. Seppä koetti saayuttaa häntä suurella vasarallansa, toiset taas lapiolla; Jusu renkimies ahdisti häntä pitkällä varstallansa; Jusu ja Kyösti olivatkin vainoojista ilkeimmät. Leena emäntä juoksi hiilihanko kädessä vaimoväen päilikkönä. Naiset olivat tässä takaa-ajossa erinomaisen innolliset. He riensivät hapsat hajalla huutaen ja parkien oijen ja aitojen yli, itsiänsä vähintäkään säästämättä. Leena emäntä oli aina etunenässä. Mutta yht'akkiä kääntyi Mesikämmen ja syöksi viisi naista jokeen. Niitten joukossa oli myöskin urhea emäntämme. Tästäpä melske ja huuhu vielä pahempi. „Katsokaa,“ huusi kylänpappi, „siellä uppoo Leena emäntä veden alle, hyvä palkinto sille, joka hänen pelastaa.“ No, miehet oieti karkasivat veteen, josta Karhulle vähän hengen-vuoroa.

Vilvoitellaksensa saamia haavojansa, karkasi myös Mesikämmen raukka jokeen. Nyt kulki hän virran viemänä jokea alaspäin, voivotellen korvia ja jalkoja ja kiroten Repolaista.

Repolainen, joka tällä aikaa oli ollut kanain pyynnössä, tuli nyt jokeen saalistansa viruttamaan. Täällä hän näki Karhun hervotonna kulkevan virtaa alaspäin. Repolainen ensin vähän hämmästyi nähdessänsä karhun vielä olevan hengissä. Mutta kun näki hänen olevan korvia paitsi, tuli hän tästä hyvälle mielin, jotta huusi: „hoi, setäseni, minkä tähden olette jättäneet korvanne Simalaan“? Karhu, päästäksensä Ketun irvistelemisistä, sukelsi veden alle. Nyt ajoi virta hänen rantaan, jossa makasi odottaen kuoleman lähestymistä. Vihdoin, kun ei kuolemaa kuulunut, rupesi hän jälleen matkalle ja pääsi, vaellettuansa neljä päivää suuressa tuskassa, vihdoin viimeinkin kuninkaan hoviin.

Kuningas kun näki, mimmoisena Mesikämmen palasi matkastaan, huusi: „Jumala näkköön, Karhuseni, kuka on sinun tuohon kurjuuteen saattanut.

„Repolainen heittiö“, vastata murisi Karhu. Sitten Kuningas vannoi juhlallisen valan, että semmoinen kunnan mies kuin Karhu ei olisi suotta semmoista solvausta kärsinyt. Kunniansa ja vieläpä kruununsakin pani hän pantiksi siitä, että olisi Repolainen ilkeyttänsä katuva; muutoin hän ei tahtoisi muka ikinä miekkaa kantaa. Tämöisen valan teki kuningas.

Kuningas kutsutti sitten neuvoskuntaa kokoon. He päättivät taasen kutsuttaa Repolaista töistänsä tiliä tekemään. Kissa Mirri piti lähettilääksi rupeemaan. „Sano sille roistolle“, lausui kuningas, „että hänen on kuolema edessä, jos hän jää kolmannen kerran kutsuttavaksi“.

„Mitä minä vaivainen voin tehdä“, arveli Kissa alla päin, pahoilla mielin. „Minä olen ainoastaan pieni kissa. Kuinka voin minä siinä toimeen tulla, mihin ei karhukaan kyennyt? Älkää pahaksi panko, ett'en voi ottaa tuota tehtäväkseni“.

„No, vähämpä tuosta“, vastasi kuningas; „moni pikkui-nen mies on käytöksistensä sukkela, ymmärryksestänsä terävä. Sinä, Kissaseni, et ole suuren suuri, etkä myöskään pienen pieni, vaan sinä olet tarkka ja varova“.

„Minä noudatan Teidän korkeata tahtianne“, sanoi Mirri aivan hyvillänsä kuninkaan ylistyssanoista. Jos matkallani näen jonkun aaveen tien oikealla puolella, siitä tiedän onnistuvani.

Kolmas Luku.

No, Kissa oli astuskellut vähän matkaa, niin näki pääs-kyisen lentävän. „Tule, kultalintuni“ huusi hän, „tule,

istu oikealle puolelleni“. Vaan lintu lensi vasemmalla puolella olevaan puuhun ja rupesi laulamaan. Tästä joutuivat Kissa pahoille mielin, kun nyt tiesi yrityksensä menevän mitättömäksi. Mutta mitäs tästä? Hän astui vaan yhä eteenpäin, kunnes pääsi Weitikkälään, jossa tapasi Ketun istuvan linnausa edustalla. Kissa nyt sanoi asiansa, miten oli tullut kuninkaan lähettiläänä.

„Terve-tultuanne, armas orpanani!“ vastasi Repolainen. „Toivon teille Jumalan siunausta“. — Minkä siunauksen Repolainen mielessänsä toivoi, sen lukija helposti arvaa. „Orpanani, mitä tahdotte ruuaksi? Uni tuntuu aina makeammalta, kun vatsa on hyvin täynnä. Täksi yöksi olette vieraani; huomenna tahdomme yhdessä lähteä matkoille. Minun on erinomaisen hauska, kun saan teitä kumppanikseni. Sillä kaikista sukulaisistani ei ole ketään, johonka semmoisella uskalluksella luottaisin kuin teihin. Tuo Karhu on kovasti siistitön ja ahnas. Hän kohteli minua törkeästi ja säädyttömästi. Minä en kuninkaan uskaltanut lähteä matkoille kanssansa. Mutta teidän kanssanne on minun oikein hupainen matkustella. Huomenna tahdomme oieti auringon nousulla lähteä liikkeelle“.

Mirri vastasi: „Mikäpä on kohta lähtiessämme? Nummella matkustaessamme tulee meille kaunis kuunvalo“.

„Äläs vielä“, arveli Repolainen, „yö-matkustamiset ovat kovin vaaralliset ja vaivaloiset. On, näethän, niitä, jotka päivänpaisteessa ovat hyvinkin kohteliaat, vaan kuunvalossa pahimmat viholliset“.

„Jos niin on“, vastasi Mirri, „tahtoisin kernaasti tietää, mitä voin saada ruuaksi, jos yöksi jään“.

„Minulla on hyvää mettä“, sanoi Repolainen.

„En syö semmoista“, ärjäsi Kissa melkein sylkäisten. „Mutta eikö teillä olisi hiiriä syötäväksi tarjota“?

„Mitä ma kuulen! syöttekö mieluisesti hiiriä,?“ sanoi

Kettu. „Onko se vaan todella sanottu? Oh, jos niin on, onpa naapuri-papilla aitta, jossa on hiiriä niin että ki-hisee. Pappi on hyvin halukas pääsemään niistä vapaaksi. Minä saan joka päivä kuulla hänen marrittavan niistä“.

„Viekkää minä sinne“, huusi varomaton Kissa.

„No, kyllä minä teille sitten toimitan oivaa ruokaa“.

Mirri otti uskoaksensa Ketun sanoja ja seurasi jälkiänsä. Näin tulivat papin aittaan. Repolainen oli entispäivänä kaaputtanut rei'an seinän alle, josta sitten yön pimeydessä oli varastanut kanan. Martti, papin vanhin poika, kohosi kanan kostajaksi. Hän asetti paulan Ketun tekemän rei'an eteen, jotta kanan-varas siihen puuttuisi. — Tätä Repolainen hyvin tiesi.

„Pistäytykää nyt tuosta lävestä sisälle, armas orpanani“, sanoi pahan-ilkeä Kettu. „Minä tahdon tässä vartioida, niin kauan kuin te atrioitsette. Kuulkaa vaan kuinka hiiret vinkuvat siellä sisäpuolella. Palatkaa sitten kun olette syöneet tarpeen“.

„Eihän täällä vaan mitään vaaraa lie“? kyseli Kissa tirkistellen Repolaista. „Nuot papit ovat usein hyvin liukkaat, jos lihavatkin“.

„Oh, jos olette pelkuri“, vastasi Repolainen, „niin menkäämme kotio, kyllä minä sielläkin voin tarjota teille jommoisinkin atrian, ehk'ei hiiriä siellä ole saatavana“.

Mutta Mirri riensi reikään ja tarttui paulaan. Tämöisen kohteliaisuuden osoitti Kettu Repolainen vieraalensa.

Mirri, kun tuskissansa pyrki irti päästä, joutui yhä ahtaampaan kiinni. Repolainen kysyi: „Mirriseni, mimmiset ovat hiiret syödä? hyvät, luullakseni. Jos pikku Martti tietäisi sinun atrioitsevan täällä, niin kylläpä hän tulisi tuomaan sinulle sinappia; hän on hyvin kohtelias nuorukainen. Oh, onko hovissa otettu tavaksi veisata

noin pitkiä ruokavirsiä, kuin sinä, veli pyhä, vetelet“? Näin sanottua, Repolainen läksi tiehensä, miettien jotakin toista konnantyötä.

Mutta Mirri vaikeroitsi surkeasti, niinkuin hädän-alainen kissa ainakin, kunnes Martti heräsi unestansa ja hypäsi ilomielin vuoteeltansa. Hän herätti isänsä ja äitinsä ynnä koko perheen, huutaen: „me olemme saaneet Ketun kiinni“. Pappikin hät'hätää pistäytyi pieneen yönuttuun. Kaikki juoksivat nuijia ja soittoja käsissä, tappaaksensa varkaan. Mirri, joka luuli kuoleman lähestyvän, rupesi nyt teiskumaan entistä pahemmin. Toisen silmän kadotti hän nuijan-lyönnistä. Nyt kun oli melkein pääsemättömissä, kävi hän papin reiteen kiinni ja rupesi hirmuisesti kostamaan. Pappi kävi pyörryksiin ja tästä kaikki niin hämmästyivät, että Kissasta huolimatta menivät viemään pappia vuoteelle. Kissa raukka jäi vielä elämään.

Haavoitettuna ja melkein puoli-kuolleena rupesi Mirri vielä henkensä edestä taistelemaan, kunnes hänen viimein onnistui hampaillansa leikata paksu köysi poikki. Nyt riensi rei'ästä ulos ja läksi aika vauhtia hoviin juoksemaan. Koko matkan valitti hän itseksensä kadotettua silmäänsä ja haavojansa sekä Ketun häpeällistä petosta.

Mutta nyt kuninkaan viha virisi ilmi-tuleen. Hän uhkasi surmaa ja kuolemaa petturille. Taas kutsutti neuvokunnan kokoon ja kysyi kokoontuneilta ylimyksiltä, mitä oli tehtävää.

Mäyrä Metsäsika vastasi: „Kutsuta häntä kolmas kerta, jos hän silloinkaan ei tule, anna hänen mennä kuolemaan“.

„Kuka tahtoo mennä kutsumaan häntä“? kysyi kuningas. „Kenellä on semmoinen into minua palvelemaan“?

„Armollisin Kuningas“, vastasi Mäyrä, „kyllä minä mieluisesti lähden tälle kutsumustoimelle, jos niin hyväksi näette“.

„Mene ystäväni“, lausui kuningas, „mutta ole varoilasi, ett'et tule tuhoon“.

No, Mäyrä läksi astumaan tietä, joka vei Weitikkälään. Perille päästyänsä tapasi hän Repolaisen kotona vaimonsa ja lastensa seurassa.

„Hyvää päivää, Kettu setä“ huusi Mäyrä. „Kuinka te, jonka aina olen luullut ymmärtäväksi mieheksi, olette voineet noin pahoin pilkata kuninkaan lähettiläitä? Ettekö jo ole malttaneet mieltänne ja päättäneet tulla kuninkaan oikeuteen? Kanteita teitä vastaan karttuu päivä päivältä. Jos ette nyt tule hoviin, ankara tuomio lankee teidän päällenne. Kuningas miehinensä voiminensa on varmaankin piirtävä linnaanne. Silloin ette voi hävitystä paeta. Te olette perheenenne päivinenne joutuva surman suuhun. Tulkaa siis minun kanssani hoviin. Sukkeluutenne on ennenkin pelastanut teidät hädistä“.

„Kiitoksia neuvoistasi, hyvä nepaseni“ lausui Repolainen. „Minun on aina ollut sinusta iloa. Tahdon lähteä kanssasi matkoille. Kuninkaan toivon osoittavan minulle hyvää suosiota. Hän tietää minun tarpeelliseksi itsellensä. Minutta ei hän voi toimeen tulla, vaikka olisin tehnyt vielä kymmenen vertaa enemmän paha. Ylimykset katsovat karsain silmin älyäni ja toimellisuuttani ja ovat sentähden salaisissa hankkeissa minua vastaan. Meidän täytyy ottaa tarkasteltavaksi mitä on tehtävää“.

Sitten lausui Repolainen rakastetulle rouvallensa, Revottarelle, näin: „pidä, herttaseni, tarkka huoli lapsistamme, erittäinkin Mikko pojasta. Hänellä on terävät hampaat, niinkuin isälläkin. Minä toivon siitä pojasta paljon. Vie myöskin Ruso poika pieniin harjoitusretkiin, jotta luonnonlahjansa paremmin eteiyisivät. — Älä myöskään tuhlaa talon varoja“.

Näin sanottua, meni Repolainen tiehensä, jättäen perheensä, erittäinkin Revottaren suureen kaipaukseen.

Eipä kauaksi päästykään, ennenkuin Repolainen lausui: „armas nepaseni, pelkään pahoin kuolevani tällä matkallani; syntini kauhistavat minua kovasti. Ei ole pappia toista saatavana. Anna minä tunnustan sinulle rikokseni“.

„Katuvaisuutenne ilahuttaa minua; tehkää tunnustuksenne ilman pelotta ja varoisuutta“.

Repolainen sitten kertoeli muutamia petoksia, joita oli tehnyt Susi Jolkalle. Sen jälkeen lausui hän katuvaisella katsannolla: „semmoinen on tunnustukseni, määrää mitä minun on tehtävää, saadakseni syntini anteeksi. Sen vaan rukoulen nöyrimmästi, määrää nämät tehtäväni mitä suuremmiksi, jotta tulisi sydämmelleni lepoa.“

Mäyrä Metsäsika, kun oli tämmöisiin hyvin tottunut, otti vitsan ja sanoi Ketulle: „lyökää tällä kolme kertaa selkäänne, laskekaa se sitten maahan ja juoskaa kolmasti sen ylitse; kun tämän olette tehneet, suudelkaa sitä siivosti, näyttääksenne katuvaista mieltänne. Tehkää mitä olen käsenyt ja minä julistan teidän kaikista synnistänne vapaaksi“.

Kun oli Kettu tehtävänsä tehnyt, sanoi Mäyrä: „nyt pitää teidän myöskin elämässä osoittaman, että teidän on aikomus vastapäin astua parempaa polkua. Teidän pitää veisaaman virsiä, käymän kirkossa, antaman almuja ja oletikkin ikäpäiviksi luopuman kaikesta ryöstämisestä ja petollisuudesta“.

Kettu nyt lausui juhlallisesti: „minä vannon täyttääkseni kaikkia, mitä minulta vaatinut olet“.

Mentiin siitä sitten eteenpäin. Kun tultiin hovin likelle, meni tie erään luostarin sivutse, jonka ympäristöllä oli paljon kanoja, hyvin puhlakat ja lihavat kaikki. Kettu, kun näki näin paljon herkkua, huusi kiiltävin silmin:

„suorin tie menee juuri muurin sivutse, kulkekaamme sitä“! — Kun tulivat kanoja likelle, Kettu veitikkä rupesi salaa niitä tirkistelemään. Mutta yksi kana, joka näytti hyvin tuoreelta ja nuorenmaiselta, astui hänelle erittäinkin silmiin. Muistamatta valansa riensi hän nyt takaa ja oli kohta höyhenissä kynsin kiinni.

Mutta Mäyrä tästä kovin pelästyen, huusi: „niinkö käytätte itseänne, saatuanne synnit anteeksi“?

Repolainen luopui yrityksestensä ja sanoi hyvin siivosti: „minä olen niin kovasti hajamielinen, Jumala armahtakoon, jos minä välistä epähuomiosta harhailen“!

Sitten kuljettiin kaidan sillan ylitse. Mutta Kettu parka käänsi aina silmänsä ta'appäin kanain puoleen. Sitä eihän kuinkaan voinut olla tekemättä. Vaikka olisi päänsä leikattu vartalosta pois, olisi se kuitenkin juossut kananpoikien perässä. Näin vallaton oli hänessä tuo paha halu.

Mäyrä Metsäsika, kun tätä huomasi, lausui varoittaen, kuin rippi-isä ainakin: „setäni, minkätähden kiertää silmänne aina ta'appäin? Minä pelkään teissä pahoja himoja syntyneen. Katsokaa vaan, ett'ei ahmustamisen halu vie teitä kadotukseen“.

Repolainen vastasi: „ole minusta huoleton; varoituksillasi häiritset minua rukouksissani. Minä luen nyt juuri muutamia Pater-nosteria niitten kanain hyväksi, jotka tapoin tuolta kanan-perheeltä“.

Tästä Mäyrä vaikenä ja Repolainen katseli ta'appäin kanoja, niin kauan kuin silmä sinne kannatti.

Neljäs Luku.

Kun hovissa kuultiin, että Repolainen nyt vihdoin viimeinkin oli tulossa, kokoontuivat kaikki häntä katse-

lemaan. Kaikki odottivat ilomielin Ketun tutkistelemusta. Repolainen tästä huolimatta tuli hyvin reippaasti hoviin. Niin astui hän vakailta askeleilla kuninkaan eteen ja otti näin puhuaksensa: „Armollisin ja kuuluisin kuningas! Ottakaatte kuullaksenne mitä minä teille esittelen. Te tunnette uskollisuuteni — hovilaisenne tuntevat sen myös ja sentähden he vainoovat minua.“

„Suus' kiinni!“ ärjähti kuningas, „se on vallan turhaa, että sinä nyt koetat lorutella ja liehakoitella. Katsele tuota kukkoa, — ehk'et tunnekkaan sitä? — mihinkä sinä olet hävittänyt hänen lapsiansa? selitä minulle se. — Katsele Kissaa ja Karhua. Kysynet ehkä, mitä vasten minä sinua soimaan. Katsele ympärillesi. Koko maakunta on täynnänsä valituksia sinua vastaan. Nyt et ole täältä niin pian pääsevä.“

„Armollisin herra,“ vastasi Kettu, „jos tuo Mesikämmen hurja on joutunut korvattomaksi siitä että kävi ryöstämässä mettä toisen puutarhasta, olenko minä siitä edesvastaukseen vedettävä. Ja olenko minä rangaistuksen alainen sitä vasten että Kissa, jonka minä otin kaikella kunnioituksella vastaan, ei voinut hillitä kynsiänsä vaan meni huolimatta varoituksistani pappilaan varkaksiin? Tehkääte kuitenkin, mitä tahdotte. Polttakaa minua, korventakaa taikka hirttäkää, jos mielenne laatii. Minä olen Teidän valloissanne. Te olette väkevä ja mahtava, minä olen heikko ja vähäpätöinen. Mutta tapahtukoon, mitä tahansa, minä vaan pysyn oikeuden tiellä.“

Sitten lausui Oinas Ollikka: „ah, nyt on meidän aikamme tullut; esitelkäämme nyt kanteemme.“

Nyt astuikin sitten Susi Jolkka kanteinensa eteen, vieläpä Kissa Mirri ja Karhu Mesikämmenkin, kaikki tulivat nyt oikein miehissä kuninkaan eteen. Ei kaikkia niitä voi mainitakaan, jotka nyt tulivat Kettu riiviöstä valit-

tamaan. Kanne seurasi kannetta. Kertomukset heittiön ilkitöistä olivat lukemattomat. Vaan Kettu tästä ei ollut minänsäkään, hän seisoj siellä niinkuin totuuden marttira. Kun vaan sopi, pisti hän jonkun sanan väliin ja välistä tulvasi puolustus-puheensa niinkuin kirkas virtavesi. Kaikki kuulijat ihmettelivät. Sillä hän ei ainoastaan väittänyt itsensä syyttömäksi, vaan ajoi asiansa niin hartaasti, että usein näytti siltä, kuin olisi hän ollut päälle-kantaja eikä kanteen-alainen. Mutta todistuksia häntä vastaan karttui yhä uusia vaan. Kanteetkin jo rupesivat käydä yhä selvemmiksi. Yksimielisesti julistettiin Repolainen syynalaiseksi ja päätettiin kuoleman-rangaistukseen velkapääksi. Hän olisi muka kahleisin pantava ja hirsipuuhun nostettava.

Repolainen itsekin luuli nyt tuhon tulevan. Hänen sukkela puheensa oli rau'ennut tyhjiin. Kuningas itse julisti tuomion. Nyt pahantekijä pantiin kahleisin ja kuolema kauhistavaisessa muodossansa kuvastui silmänsä edessä.

Kettu Repolaisen ystävät nyt tulivat kovin murheelliseksi. Erittäinkin oli Martti Apinja ja Mäyrä Metsäsika suruissansa. He surivat enemmän kuin olisi voitu uskoakkaan, sillä Repolainen oli mahtava ylimys, jonka kamala onnettomuus kovin pelästytti kumppaniansa. Niin pyysivät kuninkaalta lupaa lähteäksensä hovista ja menivät tiehensä.

Mutta Susi, Karhu ja Kissa olivat hyvin mielistyneet näihin mestaus-askareisiin.

„Muistattekko, Susi orpana,“ lausui Kissa, irvistellen ilosta, „kuinka Kettu oli apumiehenä veljeänne hirtettäessä. Ja te, Mesikämmen, helposti muistatte käymistänne Simalan puutarhassa. Jos tuon heittiön kavaluus taas vapahtaa hänen, ei tule meille enään ikinä koston aika“.

„Älä semmoisia puhukkaan, että hän täältä pääsisi“ jyrisi Susi. „Anna tänne köysi vaan“.

Ja nyt tuli kuningas koko hovinensa katselemaan, miten tuomion täyttäminen olisi tapahtuva. Myöskin tuli kuninkaan puoliso kaikkine hovi-naisinensa. Vieläpä tuli suuri joukko katsojaisväkeä, sekä köyhiä että rikkaita, kaikki toivoen Repolaisen kuolemaa ja halukkaat omin silmin näkemään sitä. Susi varoitti ystävänsä eritäinkin vaimonsa pitämään Repolaisesta tarkkaa vaaria. Karhua käski hän muistamaan kärsimisiänsä. Koetteli, näet, saada tuon vakaa-luonteisen miehen hyvään intoon.

„Mirri on sukkela kiipeemään“, sanoi hän, „hänen pitää kiinnittämän köysi hirsipuuhun. Pidä sinä Kettu kiinni niin kauan kuin minä asetan tikapuut“.

„Oh, pane vaan tikapuut paikallensa“, vastasi Karhu, „kyllä minä pidän tästä heittiöstä huolta.“

„Oh, kuinka nyt olette toimeliaat“, lausui Kettu alakuloisena. „Mikä into teissä on murhata minua, vaikka minä aina olen ollut teille hyvän-suopeat!“ Mutta itsensä arveli hän vaan, millä olisi tästä pahasta pakeneminen. „Jos nyt vaan saisin kuninkaan armon, kyllä minä näille kolmelle toverille toimistansa hyvän palkkaran toimittaisin. Olisin valmis myöntymään kaikkiin, päästäkseni eheänä täältä“. Näin miettien täytyi Kettu raukan astua tikapuita ylöspäin ja tässä viimeisessä tuskassansa rupesi hän päätänsä vääntämään yli ympäriin ja surkealla äänellä huutamaan: „kuolema jo vilajaa silmäini edessä. Suokaa, että minä ensin te'en tunnustukseni, jott'en kuolemani jälkeen tulisi vielä pahemman rangais- tuksen alaiseksi jostakin salassa pidetystä synnistä“.

Säälien häntä, sanoivat muutamat: „tämä on aivan kohtuullinen pyyntö“. Kuningaskin, kuultuansa Ketun sielun-ahdistusta, myöntyi hänen anomukseensa. Nyt Re-

polainen tunsu mielensä keveämmäksi ja alkoi kohta hartaalla äänellä: „Spiritus Domine, auta minua! Ei ole koko tämän avaruuden alla olentoa semmoista, jolle en olisi minä poloinen vääryyttä tehnyt. Olen ollut viattomain lammasten murhaaja. Olen ilomielin soaissut kynteni rauhallisten vuohten vereen. En ole minä murha-vimmassani säästänyt lintuja, en kanoja, en ankoja enkä hanhia ensinkään. Missä vaan tapasin surmasin niitä, ja monta, jota en voinut syödä, kaivoin sanaan. Eräänä talvena ollessani Reinin tienoilla pääsin suden tuttavuuteen. Me rupesimme osamiehiksi. Kaikki saalis, mitä saisimme, olisi keskenämme jaettava. Mutta aina varasti hän petoksella minulta osani. Jos yhdessä olimme tavoittaneet härän taikka lehmän, toi hän vaimonsa ja seitsemän lapsensa atrieen, jotta minulle jäi ainoastaan luut nuuskittaviksi. Kuitenkaan en Jumalan kiitos! kuollut nälkään. Sillä minä elin salaisesta aarteestani, joka oli tarpeitani paljoa suurempi. Ei ole semmoisia vaunuja, joilla voisi tätä seitsemään päivään pois-vedettää“.

Kuningas, kun kuuli aarteesta puhuttavan, astui Kettua likemmäksi ja kysyi utterasti: „millä olet sinä arteen käsiisi saanut“?

Repolainen vastasi: “en tahdo nyt kuoleman hetkellä mitään salana pitää; tahdon kaikki Teille tunnustaa. Tämä aarre, josta puhuin — sydäntäni puree sitä sanoa — on varastettua omaisuutta. Oli, näette, suuri joukko yhtynyt liittoon tappaaksensa Teitä. Tähän olivat he valalla sitouneet ja olisivatkin ilkeän aikomuksensa täyttäneet, ell'en olisi minä heiltä kaikki rahansa varastanut. Voimakas kuningas! kallis henkenne rippui tästä arteesta ja vaikka tiesin tällä varkaudella saattavani isäni haudan, en voinut Teidän tähtenne olla sitä tekemättä“.

Kuninkaan puoliso kuuli hämmästyksellä näitä salai-

suuksia. „Minä käsken sinun, Repolainen“, huusi hän, „johdata kaikki tämän asian kohdat mieleesi. Tunnusta nyt kuoleman hetkellä uskollisesti kaikki seikat“.

Kuningas lausui: „kukin pitäköön suunsa kiinni. Tämä asia on tärkeä. Selitä sinä Repolainen se minulle perin pohjin. Astu likemmäksi ja puhu suusi puhtaaksi“.

No Repolainen, näistä kuninkaan sanoista hyvin virkistynyt, astui tikapuita alaspäin vihollisillensa suureksi suuttumukseksi ja lähestyi kuningasta ja kuninkaan puolisoa, jotka rupesivat häntä tarkasti tutkistelemaan. Kettu nyt valmistaise oikein ankariin valheisin. „Jos nyt voin uudestaan voittaa kuninkaan mielisuosion, olen jo voitolla“, arveli hän. „Mutta minun täytyy nyt voimieni mukaan valheita laskea“.

Kuninkaan puoliso, kun oli kovin hädillensä, viskasi kysymyksiä yhden toisensa perästä. Repolainen vaan vastasi: „minä tahdon teille kaikki jutella. Kuolema on edessäni; minä en tahdo sieluani kärsimään tunnustuksen laimin-lyömisestä. Parempi on tunnustaa, vaikka tämä tunnustus on esiin tuova hirmuisia kanteita rakastetuita ystäviä ja sukulaisia vastaan, kuin heittää sielunsa ijan-kaikkiseen kadotukseen“.

Kuningas, kun kuuli nämät Ketun sanat, kävi oikein yksitotiseksi ja lausui: „puhutkos totta, Repolaiseni“?

Kettu vastasi tirkistellen maata: „ah! armollisin kuningas, vaikka olen köyhä syntinen raukka, on totuus kuitenkin aina ollut minulle kallis, ja mitä minä nyt enään valheista hyötyisinkään? Te tiedätte itse, että minun pitää kuoleman“. —

„Oh poloinen raukka“, sanoi kuninkaan puoliso, „minä surkuttelen tuskitustansa“.

Kuninkaan käskystä vaikenä nyt koko kokous. „Ar-

mollisin kuningas! sanoi Repolainen, „Teidän luvallanne tahdon minä puhua. Jos puhunkin pikaisesti enkä joudu sanojani oikein sovittaa, olen kuitenkin oleva kokonaan todenperäinen. Koko sala-liiton tahdon juuriltansa Teille selitellä“.

Viides Luku.

Repolainen nyt alkoi puhua näin: „minun isä vainajani sattui löytämään erään muinaisen kuninkaan kätkemää aarretta. Tästä tuli hän kovin ylpeäksi, rupesi ylenkatseella kohtelemaan kumppaniensa ja koki päästäksensä ylhäisempiin yhteyksiin ja seuroihin. Hän lähetti Kissa Mirrin Ardenni-vuorten jylhiin metsiin hakemaan Karhu Mesikämmenen. Oli, näet, isäni aikomus tehdä Karhu kuninkaaksi ja vanna hänelle uskollisuuden-vala.

„Kun Karhu sai tämän sanoman, lähti hän kohdakoon isäni luoksi. Isäni tuli tästä varsin iloiseksi. Hän lähetti noutamaan Susi Jolkan ja viisaan Mäyrä Metsäsian. Nämät neljä nyt aprikoitsivat asiaa, vieläpä Kissan viidentenä miehenä. He päättivät kuninkaan tapettavaksi ja tekivät keskenänsä ikuisiksi päiviksi kestävän liiton, jonka vahvistivat vahvalla valalla. — Mutta eräänä aamuna tapahtui että Mäyrä suurusta syödessänsä vähän juopui oluesta, jotta tuli tavallista puheliaammaksi. Nyt tuo tyhmä ei enään voinut suutansa tukkia, vaan jutella lörpötteli vaimollensa koko salaisuuden. Vaimonsa kyllä sitoutui rikkomattomaan äänettömyyteen, vaan mitäs vielä! Ei aikaakaan niin tapasi vaimoani, jonka käski juhlallisesti vanna sielunsa, kunniansa ja kalliin autuutensa uhalla, ett'ei tahtoisi hiiskua sanaakaan siitä, mitä nyt muka tahtoi sille jutella. Tämä oli, niinkuin kyllä arvaatte,

tähän valaan kohta valmis. Nyt kertoeli hän sille koko asian. Vaimoni taas, kielevä niinkuin naiset ainakin, ei voinut olla tätä kummaa minulle juttelematta. Näin sain minä asiasta tiedon. Jopa nyt peräti! arvelin minä itsekseni, mikä hurjuus on nyt päihinsä puuttunut! Kuninkaamme on korkeasukuinen, mahtava ja armollinen, se olisi meille aivan huono muutos, jos ylentäisimme kuninkaan-istuimelle semmoisen tyhmän hölmön, kuin tuo Karhu on. Näin ajattelin minä monta viikkoa tuota salaliittoa, miettien mielessäni, millä voisin sitä estää.

„Minä sen hyvin ymmärsin, että niinkauan kuin isäni hallussa oli tuo aarre, olisi hänen helppo milloinkaa hyvänsä kokoilla sotajoukkoa. Sentähden oli ensiksi tarkka huoleni löytää se paikka, johon oli aarre kätketty, ja salaa viedä tämä pois. Jos joskus isäni lähti kotoa pois, seurasin minä kohta jälkiänsä, nähdäkseni, menisikö aarre-paikalle.

„Kerran havaitsin hänen pistäytyvän erääsen rotkoon. Täällä hän luuli olevansa yksin. Ensinnä katseli tarkasti ympärillensä, mutta kun ei nähnyt mitään ei likellä eikä kaukana, tukki hän rotkon läven sannalla ja poisti hännellänsä jalkainsa tekemät jäljet. Sitten meni hän muille toimille, mutta minä heti aarretta katsomaan. Kohta jälkeensä läksin vaimoni kanssa sitä noutamaan. Monet yöt päivät läpitsensä kanniskelimme ja laahasimme tuota, ollen meillä suuri vastus siitä, kun ei ollut meillä rat-taita eikä vankkuria, millä olisimme voineet saaliimme pois vetää. Sillä aikaa piti isäni joka päivä kokouksia salaliittolaisten kanssa. Mesikämmen ja Susi Jolkka lähettivät avoimen kirjeen pitkin maakuntaa, houkutellak-sensa itselleen lahkolaisia. Tämöisiä olisi muka joukottain karttuminen. Karhu lupasi maksaa hyvän palkan kaikille, joitten oli halu mennä hänelle sotapalvelukseen.

Luottaen aarteensa, jonka luuli olevan vallankin hyvässä säilyssä, matkusti isäni maakunnan läpitse, näyttäen tätä kirjettä.

„Uudestaan oli kesä tulossa. Nyt palasi isäni kumpaniensa luoksi. Ilmielin näytteli hän heille pitkän luettelon niistä, jotka rahan viettelyksestä olivat sitouneet valtakumouksen tekemiseen. Kävipä Mesikämmen tästä kovin iloiseksi. Nuot viisi toveria lukivat nyt yhdessä tuota ilahuttavaa luetteloa. Ei paremmista lupauksista apuakaan, kuin mitkä siinä oli; kaksitoista sataa Suden sukulaista olisi tuleva pitkällä kynsillään ja terevillä hampaillansa; myöskin olivat kaikki kissat ja karhut ilmoittaneet itsensä Mesikämmenen liittolaisiksi; kukin metsäsika oli valmis kohta marssimaan sotaan. Mutta yksi ehto oli tässä kuitenkin; oli, näet, kuukauden palkkaraha edeltäkäsinkin maksettava kullekin soturille. Jumalan kiitos! olen minä saattanut pahat aikomuksensa häpeään.

„No, isäni lähti nyt aarrettansa katsomaan. Mutta tässä oli kummaa kummempaa. Hän haki kaikki paikat, kaappi kaikki luolan seinukset ja haisteli joka nurkassa, vaan aarteesta ei voinut löytää äyriäkään. Sitten riensi hän tuskan ja häpeän alaisena luolasta ulos ja — oh, kuinka tuo muisto kauhistuttaa minua, — hirtti itsensä.

„Tämä hirvoinen tapaus oli vaikuttamani. Minun täytyykin kärsiä siitä, mutta en kuitenkaan kadu tekoani. Susi Jolkka ja Mesikämmen, ehkä ovat valtion petturia, istuvat neuvoskunnassa kuningasta likinnä. Mutta Kettu poloinen, mitä kiitollisuutta hänelle osoitetaan? Hän on antanut oman isänsä hengen alttiiksi kuninkaansa edestä“.

Nyt tuli kuninkaalle ja puolisolonsa suuri halu saada tuo aarre käsiinsä. No, kutsuivat Repolaisen erillensä, jotta saisivat muitten kuulematta asiasta keskustella. Kun muista erille oli päästy, sanoivat kohdakkoon: „kertoee

meille missä tuo aarre on, sillä meidän tekisi mieli tietää se“.

Repolainen vastasi: „miksi minä antaisin tuon rikkaiden kuninkaalle, joka on minun kuolemaan tuominnut? Te olette luottaneet vihollisten puheisiin, vaikka he ovat murhaajia ja varkaita“.

„Älä ole milläskään,“ sanoi kuninkaan puoliso armollisesti, „puolisoni tahtoo heittää kaikki entiset unohduksiin. Hän on leppynyt sinua kohtaan ja lupaa sinulle armonsa. Mutta käytä itsesi siivommin toisten, muista se“.

Kettu nyt lausui: „Armollisin kuninkaatar! jos kuningas Teidän läsnä ollessa tahtoo luvata minulle armonsa, olen minä tekevä hänen niin rikkaaksi, jott’ei maalla mointa“.

„Älä usko häntä,“ ärjäsi kuningas vieläkin vihoisiansa. „Häneen ei ole luottamista. Hänestä ei ole lähtenyt muuta, kuin valheita ja konnankoukkuja“.

Kuninkaatar vastasi: „se on kyllä totta, että elämänsä tähän saakka ei ole voinut antaa hänelle meidän luottamustamme, mutta minä luulen nämät rikoksensa paremmin vallattomuuden kuin minkään pahan luonteen vaikuttamiksi. Arvele vaan kuinka jalosti hän on parastamme valvonut ja kuinka hän nyt meidän parhaaksi kantaa sukulaisiensa päälle. Luultava on myöskin että huikenteleva mielensä on kuoleman likeisyydestä muuttunut jäykkemmäksi“.

„No, jos sinä uskot häntä“, sanoi kuningas, „tahdon minä antaa hänelle rikoksensa anteeksi. Mutta tämä on viimeinen armon aika. Olkoon tästä lähin käytöksensä varova“.

Repolainen sitten lausui: „nyt tahdon teille jutella, missä tuo aarre on, enkä tahdo teiltä salata mitään“.

„Flanderin itäpuolella on, näette, autio erämaa, jossa on pieni metsikkö nimeltä Hysterlo, — pankaa nimi muistoonne. Siellä on Krekelborn niminen lähde, jossa ei oleskele muita eläviä kuin pöllöjä. Sinne minä kätkin aarteen. Menkää sinne itse puolisonne kanssa ja älkää milleggään lähettilälälle uskoko semmoisen suuren saaliin tuomista. Kyllä minä tien neuvon. Kun tulette Krekelborniin, näette kaksi nuorta koivua; yksi niistä on juuri lähteen reunalla. Menkää suorastaan koivun juurelle, sinne koivuin alle kätkin minä aarteen“.

Mutta kuningas vastasi: „sinun täytyy tulla kanssamme. Kuinka minä yksin neuvoin sinne löytäisin? Olen eläessäni kuullut puhuttavan Lybeckistä ja Kölnistä jopa Pariisistakin, mutta Hysterlostakaan en ole sinä ilmoisna ikinä kuullut hiiskuttavankaan. Yhtä outo, ystäväni, on mulle tuo Krekelborn“.

Repolainen vastasi tähän: „jos epäilette sanomiani, kysykää keltä hyvänsä. — Hysterlo ja Krekelborn ovat mainittuin paikkain oikeat nimet“.

Sitten hän kutsutti Jänes Wääräsäären ja sanoi hänelle: selitä kuninkaalle, niin hyvin kuin tiedät, missä ovat Hysterlo ja Krekelborn. Pane juttusi alkuun“.

„Siitä voin tarkat tiedot antaa“, vastasi Wääräsääri. „Hysterlo on tuo metsikkö, jonka likellä Simo kyttyräselkä toverinensa oleskeli, kun tekivät väärää rahaa. Tämän paikan likitienoilla olen usein kärsinyt paljon vainoa Musti koirastansa“.

Kuningas nyt sanoi Repolaiselle: „anna anteeksi että minä ensin vähän epäilin sanojesi totuutta. Katso nyt vaan, miten paraiten voisit viedä minun tuohon aarrepaikkaan“.

Kettu nyt lausui kiiltävin silmin: minä katsosin itseni oikein onnelliseksi, kun pääsisin kuninkaan seura-

laisena kulkemaan Flanderiin. Minä olisin tuosta kunniansta vähän ylpeäkin. Mutta nyt on asian laita semmoinen, — en tahdo Teiltä mitään salata — Te tekisitte syntiä, jos ottaisitte minun mukaanne. Vaikka olen tästä asiasta kovin häpeilläni, tahdon sen Teille tunnustaa. Susi Jolkka, näette, rupesi muutamia viikkoja sitten munkiksi, jotta pääsisi vapaasti kulkemaan luostarin viinikellarissa, sillä hän ei mennyt Herraa palvelemaan, vaan omaa vatsaansa. Täällä hän nyt syödä ahmi yksin yhtä paljon kun kuusi muuta ja kuitenkin valitti minulle kuolevansa nälkään. Tästä minun tuli häntä sääli. Viimein autoin häntä pakoon, erittäinkin kun oli minulle läheinen sukulainen. Mutta kun tuli asia ilmi, Paavi pani minun pannaan. Teidän luvallanne täytyy minun sieluni hyväksi kiiruhtaa huomenna auringon nousulla hakemaan synnistäni päästön. Minun täytyy tehdä pyhissä-vaellus Romaan ja sittemmin pyhään hautaan, ennenkuin kunnialla voin olla seurassanne. Ja muutoinkin, jos nyt lähtisin Teidän kanssanne, ruvettaisiin kohta sanomaan: „oh! kuinka ystävällinen kuningas nyt on tuolle Kettu veitikälle, jonka nykyään oli tuominnut kuolemaan ja joka muutoinkin on pannaan pantu kulkuri“. Itse sen näette, herraseni, että tuo olisi kovin sopimatonta“.

„Oikein puhuttu“, vastasi kuningas. „Kun olet pannaan pantu, en voi ottaa sinua mukaani. Wääräsääri tahi joku muu tulkoon minulle seuralaiseksi. Mutta sinä, Repolainen et saa viivyttää menemistäsi päästöä pyytämään. Sinun on jo huomenna lähteminen. Mene, ystävänä, Jumalan nimeen“!

Kuudes Luku.

Näin Kettu Repolainen uudestaan sai kuninkaan suosion. Toisena päivänä lähti hän matkalle, ottaen päälensä hurskaan muodon. Käyttöksensä olivat vakaat ja koko olonsa näytti harras-mieliseltä, niinkuin pyhissä-matkustajan ainakin. Kuningas ja ko'ossa olevat eläimet palasivat hoviin. Moni helläsydämmellinen eläin oli säälinyt Ketun tekemurheita. Mutta Jänes Wääräsääri surkutteli häntä enimmäten.

„Armas Wääräsääreni“, sanoi Kettu, „täytyykö meidän nyt toisistamme eritä? Jos sinä ja Oinas Ollikka, te jotka molemmat olette hyvänsuopeat ja hurskaat, tahtoisitte saat-
taa minua vähän matkaa, olisi se aivan otollista särjetylle mielelleni“.

No, nämät, kun juuri jäähyväisissä oltiin, eivät raskinnet tuota ystävyys osoitusta häneltä kieltää. Kun aikaa vähäisen oli kuljettu, näkivät Weitikkälä linnaansa. Kun sinne oli päästy, sanoi Repolainen Ollikalle: „jää tänne ulkopuolelle vähäksi aikaa odottamaan. Maista sillä aikaa näitä tuoreita ruohoja. Minä otan Jänes ystävämme mukaani sisälle. Pyydän hänen lohdutella vaimoani matkastani“. Näin meni hän sisälle Wääräsäären kanssa. Täällä hän näki Revotar rouvan makaavan murheellisena lastensa vieressä. Sillä hän epäili jo miehensä palaavan kuninkaan hovista. Nyt kun näki Repolaisen astuvan sisälle, laukku selässä ja sauva kynnessä, hyppäsi hän ylös ja huusi ilomielin: „Kettu, omenani ainoiseni, missä olet sinä näin kauan viipynyt? kuinka sinun nyt on laita“?

Kettu sanoi: „minä olin juuri Manalan majoihin menemäisilläni, mutta kuningas osoitti minulle laupeutta ja minä jätin hänen, lähteäkseni pyhissä-vaellukseen. Susi Jolkka ja Karhu Mesikämmen jäivät hoviin takausmiehik-

seni. Kuningas antoi minulle tuon Jäneksen sovintojaisiksi. Me saamme tehdä sen kanssa mitä tahdomme. Sillä kuningas sanoi eritessämme: „se oli Jänes, joka petti sinun, Repolaiseni“.

Nämät sanat kuultuansa, pelästyi Jänes kovin ja koetti paeta. Mutta Repolainen astui oven eteen ja tarttui häntä niskaan kiinni, jotta hän rupesi kauheasti kiljumaan: „Ollikka ystäväni, tule auttamaan! minua surmataan! pyhissä-vaeltaja murhaa minun“! — Mutta Jänes raukka ei ennättänyt pitkälle parkua, ennenkuin Kettu puri kurkunsä poikki. Näin kohteli Kettu Repolainen vieraitansa.

„Tule nyt ruualle“, sanoi hän vaimollensa. „Harvoin näin lihavaa paistia saadaan. Ensi kerran maailmaan tultuansa, on tuo Jänes huono johonkin kelpaava. Repolainen istui nyt ruualle vaimonsa ja lastensa kanssa. Nahan nyljettyänsä, rupesivat he kaikki hyvillä mielin syömään.

Nyt sanoi rouva Revotar: „kuinka pääsit tuosta pulasta vapaaksi“?

„Oh, se on pitkä juttu“, lausui Kettu irvistellen. „Mutta minun täytyy myöntää, että minun ja Hänen Majesteettinsa välisellä ystävyydellä ei ole juuri monta päivää varttuaksensa. Kun hän saa totuuden tietää, ei ole minulla armoa toivottavanakaan“.

Oinas, jolle kävi pitkäksi näin kauan kumppaniansa odottaa, huusi levottomasti oven suussa; „Wääräsääri hoi! etkö tule jo? Meidän on jo aika lähteä“.

Repolainen, kun tämän kuuli, meni ulos ja lausui hyvin kohteliaasti: „armas ystäväni, Wääräsääri pyytää sinulta anteeksi, että on viivyttänyt sinun näin kauan. Mutta katso, asia on semmoinen, että on joutunut puheisiin vaimoni kanssa, joka on hyvin suulas. Ja arvaathan itse, miten paljon sukulaisilla on puhumisia, toistansa ta-

vatessa. Hän pyytää siis sinun yksin mennä hiljalleen kotiapäin.

Sitten sanoi Oinas: „minä kuulin pahan parkumisen. Korviini kuului melkein siltä, kuin olisi Wääräsääri huutanut apua. Te'ittekö vaan sille mitään pahaa?“

Kettu vastasi: „Minä puhuin pyhissä-vaelluksestani, josta vaimoni tuli semmoiseen pelästykseen ja tuskaan että pyörtyi. Se vaivanen on, näet, murheista poissa-olostani käynät kovin heikoksi. Wääräsääri, kun näki tämän, joutui kovaan hätään, jotta huusi: „Ollikka, Ollikka! tule pian auttamaan, taikka hyvä tätini kuolee“.

„Minä pelkään vaan“, jupisi Ollikka, „että sille on jotakin pahaa tapahtunut“.

Kettu nyt vannoi oikein juhlallisesti, ett'ei Jänekseen ollut kukaan sormellakaan koskenut. „Kuule mitä minä sanon“, lausui hän. „Kuningas on käsenyt minun kirjallisesti selittää muutamia tärkeitä asioita. Tämä nyt on valmiiksi kirjoitettu. Ehkä sinä, hyvä orpanani, tahtoisit ottaa paperit mukaasi. Niissä on kuninkaalle hyviä neuvoja“.

„Ystäväni“, sanoi Ollikka, „teidän pitää paneman ne hyvään kääreesen, sillä minulla ei ole lakkaria. Jos sinetti rikkoisi, tulisi minulle siitä ehkä harmia“.

„Oh“, vastasi Repolainen, „kyllä minä käärimisestä muretta pidän. Täällä on karhunnahkainen laukku, joka on hyvin paksu ja mukava. Sinne sopii pistää tuo paperi-tukku. Kuningas on varmaankin antava sinulle hyvän palkinnon ja sinä olet kolme kertaa enemmän tervetultu“.

Tämän kaiken uskoi Oinas Ollikka.

Mutta Kettu Repolainen juoksi sisälle huoneeseen ja pisti Jänekseen pään laukkuun. Kun tuli ulos, sanoi Ollikalle: „ripusta nyt, orpanaseni, laukku kaulaan, mutta älä

vaan millään muotoa tirkistele paperiin. Älä aukaise edes laukkaa, sillä minä olen sen sisäpuolelta sitonut semmoisella solmulla, jota kuningas ja minä käytämme, kun lähetämme tärkeitä kaluja toisillemme. — Mutta jos sinä tahdot voittaa kuninkaan erinomaista suosiota, niin sano ilosella katsannolla, kun tulet hänen saapuvillensa, että tuot hänelle suuri-arvoiset paperit ja että sinä olet auttanut minua kirjoittamaan niitä. Siitä olet saava suuren kunnian“.

No, Ollikka tästä kävi varsin ilomieliseksi, jotta kiireesti lähti matkalle ja pääsi puolipäivän-aikana hoviin.

Kuningas, kun näki hänen laukunensa astuvan sisälle, huusi: „mitä tuo on merkitsevänänsä? missä on Repolainen? — Oinas Ollikka vastasi simasuin ja varsin ilosella katsannolla: „armollisin kuningas! hän käski minun tuoda teille tämän laukun, jossa tulee teille arvoisia kirjoituksia. Niistä olette löytävä hyvin tärkeitä asioita erinomaisen älykkäästi selitettynä. Minäkin olen ollut Repolaiselle avullinen näitten kirjoittamisessa. Tässä laukussa ovat. Repolainen itse sitoi solmun“.

No, mitäs tästä? Kuningas kävi hyvin uuteliaaksi tietää, mitä nuo tärkeät paperit sisältäisivät. Laukku avattiin ja solmu revittiin poikki. Mutta kun murhatun Jäneksen pää otettiin ulos laukusta, julmistui hän ja huusi: „oh sinä Repolainen konna, jos vielä olisit käsissäni!“

Mutta sitten kävi kuningas puolisonensa hyvin alakuloiseksi ja sanoi: „se vala-patturi on pettänyt minun. Oh, jos en olisi uskonut valheitansa!“ Kuningas muuttui melkein riivatuksi ja kaikki eläimet hänen kanssansa jouduit vihan vimmoihin.

Mutta Leoparti, kuninkaan likeinen sukulainen, lausui: „mitä varten tuosta otatte näin kovin suuttuaksenne? Ettekö ole herra? Eikö kaikkien ole teitä totteleminen?“

„Se on juuri se seikka“, vastasi kuningas, „joka minussa murheen vaikuttaa. Minä olen väärin käyttänyt valtaani. Olen, näet, tuon heittiön tähden heittänyt suosiotomuuteen Susi Jolkan ja Karhu Mesikämmenen, hoviini parhaat ylimykset. Minä seurasin aivan pikaisesti puolisoni neuvoja. Katumus tulee nyt liian myöhään“.

Leoparti sanoi: „Älä ota tuota surraksesi, vaan uhraa tuo Oinas Ollikka synty-uhrina Sudelle ja Karhulle lepyttäjäisiksi. Sillä hän julkisesti tunnusti kehoittaneensa Repolaista Wääräsäären tappamiseen. Rankaise häntä tästä. Sitten tahdomme kaikki miehissä marssia Repolaista vastaan ottamaan hänen kiinni ja sitten kohta paikalla hirttää hänen. Sillä jos hän taas pääsee puhetta pitämään, sekoittaa hän niin kaikkien päät, että pääsee taas vaapaaksi“.

Kuningas vastasi Leopardille: „minä hyväksyn neuvojasi. Tuo takasin nuo suosiotomuuteen heitettyt ylimykset. Heidän on jällensä asettaminen istuimensa minun viereeni. Kutsu kaikki eläimet hoviin. Kaikkien pitää osoittaman kunnioitusta Jolkalle ja Mesikämmenelle. Näille herroille sovintojaisiksi tahdon antaa valtaansa Oinas Ollikan ja kaikki hänen jälkeisensä ikuisiksi aioiksi.“

Näin nyt tapahtuikin. Oinas Ollikka rangaistiin kuolemalla ja kaikki hänen sukulaisensa ja jälkeisensä tulevissa polvissa laskettiin ikuisiksi päiviksi suden vainon alaisiksi. Mutta Suden ja Karhun kunniaksi kuningas pitkitti hovinsa istunnot kaksitoista päivää yli määrättyä aikaa, että muka koko maailma näkisi, mikä täydellinen oikeus heille tehtiin.

Seitsemäs Luku.

Nyt seurasi loistavia pitoja toinen toisensa perästä. Näihin kokoontuivat kaikki eläimet, mutta Kettu Repolainen yksin ei tullut tätä loistoa katsomaan; hän vaan pysyi linnassansa. Jo oli syöty ja juotu, laulettu ja tanssittu kahdeksan päivää yhtä päätä eikä vielä hetkeen aiottu tästä ilosta loppua tehdä, kun taas tuli Repolaisesta pahoja sanomia.

Oli, näet, puolipäivän aika. Kuningas istui puolisonensa hovinensa ruualla, kun tuli Kaniini eteensä kokonansa veren ja tuskan omana.

„Armollisin Majesteetti“ ja kaikki te arvoiset herat!“ huusi hän, „armahtakaa minua!“ Harvoin olette kuulleet semmoisesta ilkeydestä puhuttavan, kuin minä Kettu Repolaiselta olen kärsinyt. Eilen aamulla kävin minä, matkustellessani tänne hoviin, linnansa sivutse. Siellä istui hän pyhissä-matkustajan puvussa, näyttäen minulle ikäänkuin hartaisin rukouksiin uupuneelta. Hän, kun näki minun, nousi hyvin kohteliaasti ylös ja lähestyi minua tervehtimään. Mutta yht’äkkiä kävi hän kynsillensä minuun kiinni ja rupesi repimään minua korvien ta’a niin pahoin, että pelkäsin pääni katkeevan. Jumalan kiitos! pääsin kuitenkin kynsistänsä irti ja lähdin nyt kaikin voimin pakoon pötkimään. Mutta tässä kamalassa taisteluksessa oli minulta toinen korva katkennut. Katsokaa kuinka pääni on veressä. Katsokaa näitä neljää läpeä kaulassani. Tästä voitte itsekin päättää kuinka likellä olin kuolemaa. Kuka nyt enään uskaltaa matkustaa hoviinnekaan, kun rosvot näin saavat väijyä alamaisianne“?

Ennenkuin vielä oli joutunut oikein puhua kaikki sa-nottavansa, Wares Waakkujainen tulla räpisteli ja otti näin puhuaksensa: „Mahtava kuningas! Minun on teille

kamala tapaus kerrottava, jos paljaasta kauhistuksesta ja tuskistuksesta voin sen Teille selitellä. En voi minä la-
vealta puhua, sillä sydämeni on murtunut. Kohtalo ko-
vinta kovempi on tapahtunut minulle tänään. — Minä ja
vaimoni Teränokka lähdimme aamulla varhain yhdessä
ulos. Vähän matkaa käveltyämme tapasimme Repolaisen
makaavan ikäänkuin kuolleena kedolla. Silmät olivat um-
mella ja kieli roikkui suusta. Tätä outoa näköä kamok-
suen, rupesin hämmästyksestä huutamaan. Mutta hän ei
tuosta tointunut, vaan makasi yhä hengetönnä vaan. Sää-
lien häntä rupesin parkumaan: „„Jumala armahtakoon
häntä! Mikä häneen on tullut! Hän on oikein todestakin
kuollut! Kuinka minä olen suruissani! Ei tiedä kukaan
milloinkaan se kuoleman hetki tulee!““ — Tämöisiä lau-
seita vieräsi suustani toinen toisensa perästä. Myöskin vai-
moni suri Kettu katalan kohtaloa; molemmat surkutte-
limme häntä haikealla äänellä. Minä koettelini vatsaa ja
päättä ja vaimoni lähestyi suutansa tutkistellaksensa, eikö
kuuluisi enään vähintäkään hengitystä. Mutta ei mitään
kuulunut. Me olisimme molemmat voineet vanhoa, että
hän oli hengen-pisaraton. Mutta nyt seurasi onnettomuus.
Teränokka, kun seisoj siellä suruissansa, sattui huomaa-
matta nokallansa koskea Repolaisen suuta. Tämä hirviö,
tunnettuansa vaimoni koskemusta, aukasi kohta suunsa ja
sieppasi kultaiseni pään poikki. En tarvitse mainitak-
kaan, miten tästä jouduin kauhistuksiin. Kieli kangistui
suussani, en voinut huutaa muuta kuin: „„Teränokkaseni!
Teränokkaseni!““ — Mutta tuo julma ei pysähtynyt tä-
hän, vaan koetti myöskin saavuttaa minua hirvittäväillä
hampaillansa. Mutta pääsin kuitenkin likellä olevaiseen
puuhun häntä pakoan. Ah, mitä vasten lähdin minä sur-
man suusta? — Minä näin rakkaan vaimoni tuon heittiön
julmissa kynsissä. Pian oli hän syönyt sen kokonaan suu-

hansa. Hän näytti sitten katselevan enempää vaan, eikä jättänyt kultasestani ainoata luutakaan minulle korjattavaksi. — Kun tuo syöpäläinen, ilkityön tehtyään, oli mennyt pois, lensin minä surmapaikalle, mutta sieltä en löytänyt muuta kuin verta ja muutamia höyheniä, jotka tuon Teille todistukseksi sanomastani. — Oh, Suuri Kuningas! osoita minulle laupentta! Jos päästät murhaajan rankaisematta, niin sanottaisiin: „ei ole enään lakia, kun ei ole rikoksista rangaistusta“.

Tämän kuultua, kuningas Jalo kiivastui ja sanoi: „Vaimoni houkutteli minua sääliväisyyteen, mutta en ole minä ensimmäisiä enkä viimeisiä, joka on katunut seuranneensa naisten neuvoja. Päättäkää te nyt, korkea-sukuiset Paroonit, miten tuo konna on rangaistettava“.

Tämä kuninkaan puhe oli varsinkin Suden ja Karhun mieliin, mutta he eivät uskaltaneet mitään sanoa, kun näkivät kuninkaan olevan kovin kiivastuneena. Mutta viimein kuninkaan puoliso lausui: „Älkää, ystäväni, näin vallattomasti antauko vihan vimmoihin, jos tahdotte sanojani tärkeinä pidettäviksi. Älkää ruvetko näin pikaisiin kostohuutoihin. Eipä ole Repolaista itseäkään vielä kuultu. Minä tiedän sen varmaan, että moni päällekkantaja vaikeinisi, jos Repolainen olisi itse täällä asiatansa ajamassa. Minä luulen hänen ymmärtäväiseksi ja nerokkaaksi, mutta hän vaikuttaa pahennusta elatuskeinollansa. Minä olen ollut väärässä luulossa hänestä, — minä tunnustan sen julkisesti, mutta kuitenkin en voi olla muistuttamatta, että hän on viisas neuvon-antaja ja että hänellä on paljon tärkeitä tuttavuuksia. Asiat eivät kiirehtien parane. Te olette valtikas. Miettikää tarkasti asiata, ennenkuin te'ette päätöksen. Sillä Teidän pitää vakaasti tekemän, mitä kerran olette päättäneet tehtäväksi“.

Kuningas sitten lausui: „pitäisikö minun istua täällä

hüntä odottamassa? Minä käsken teidät kaikki, korkeasukuiset Paroonit, valmistamaan teitänne sotaan, jotta kuuden päivän perästä voitte minua seurata. Minä tahdon jo tästä leikistä loppua. Se on miekan ratkaistava. Tuokaa kaikki mukaanne harniskoja, joutsia ja keihäitä ynnä muita aseita. Meidän täytyy piirittää tuota Weitikkälä linnaa ja hävittää se juuriltansa“.

Tähän huusivat kaikki yksimielisesti: „me olemme valmiit noudattamaan käskyjäsi, Suuri Kuningas!“

Mutta Mäyrä Metsäsika, kun kuuli tämän, riensi heti Repolaiselle tästä sanaa viemään. „Se on kyllä totta“, arveli hän, „että tuo heittiö panetteli minua kuninkaan edessä. Mutta hän on kuitenkin sukumme päämies ja vielä päälliseksi hyvin älykäs, jotta on pelättävä että koko sukumme vaipuu vähäpätöiseksi, jos se jää tätä tukeansa vaille“.

Näissä mielteissensä joutui hän Weitikkälään, missä tapasi Repolaisen istuvan linnan edustalla. Tämä oli juuri äsken saavuttanut kaksi kyyhkyisen-poikaa, jotka puolihöyhenissä olivat ottaneet lentääksensä ulos pesästä, mutta pudonneet maahan, missä olivat joutuneet Repolaisen saaliiksi. Tästä olikin tämä nyt erinomaisen hyvällä tuulella ja otti hyvin leppeästi Mäyrää vastaan, sanoen: „no, tervetultuasi! veli hopea, ei olisi voinut minulle tulla sinua rakkaampi vieras. Mutta mitä vasten sinä olet näin juossut? Sinä olet vallan hengestynyt! Mitä uutta nyt tiedät?“

Mäyrä vastasi: „hyvin pahoja uutisia nyt tiedän sinulle jutella. Kuningas on vannonut tappaaksensa teidän. Minä kuulin itse omin korvin kuinka hänen julma vihansa puhkesi kostosanoihin. Kuuden päivän päästä on hän tuleva koko sotavoimansa kanssa piirittämään tätä linnaa. Susi Jolkka ja Karhu Mesikämmen ovat tähän aikaan parhaat mielitehtoisensa. Jolkka on nyt tehty sotamarsalkiksi. Kaniini ja Wares Waakkujainen kävivät syyttä-

mässä teitä petollisista juoneistanne. Jos kuningas taas saa teidän vangiksensa, kyllä sitten on teiltä armon aika ohitse“.

„Siihenkö nyt juteltavasi loppui“? kysyi Kettu. „En tuosta huoli hituistakaan. Jos kuninkaan parlamentti olisi vaikka kolme tuntia yhtä mittaa vannonut kuolettaaksensa minua, en ottaisi tuosta ollenkaan kamoksuakseni, sillä pääsisinhän kuitenkin vastoin kaikkia uhkauksia kuolemaa pakoon pujahtamaan. He keskustelevat ja keskustelevat ja vieläkin keskustelevat, — eikä siitä tule sen enempää. — Älä siis, nepaseni, noista tuhmista toimista enään huoli, vaan käy sisälle vähän suun-avauksia saamaan. Minä satuin juuri ennen tuloasi saamaan kaksi aivan nuorta ja lihavaa kyyhkyistä. Ne ovat oikein mieliruokaani. Sulaa-
vat, näet, vatsassa hyvin helposti eikä niihin tarvitse puremisella hampaitansa tärvennellä; ja nuot pienokaiset luut sitten! he ovat niin herttasen makeat, että jo suussa sulavat; ovat puoleksi verta, puoleksi maitoa. Herkat ruokalajit ovat minulle sopivat ja vaimonikin on semmoisiin mieltynyt. Käy nyt sisälle vaan. Se on sinua ystävyydellä vastaan-ottava. Mutta älä juttele sille, minkä tähden tulit tänne. Se on aina vähäpätöisistäkin hyvin levoton. Vähätkin asiat käyvät hänen niin sydämmelle. Huomenna minä lähden hoviin kanssasi; ja sitten toivon, nepaseni, sinun parhaasta päästä auttavan minua, niinkuin sukulaisen sopiikin“.

„Tavarani ja henkeni panen teidän avuksenne“, vastasi Mäyrä.

„Jos Jumala suo minulle ikää, olen varmaankin uskollisuuttasi palkitseva“, lausui hartaasti Kettu.

Näin menivät molemmat sisälle linnaan, missä heitä rouva Revotar hyvin ystävällisesti kohteli. Se pani heille syötäväksi mitä vaan oli parahinta talossa. Kyyhkyisistä

ottivat kumpikin osansa. Näihin he hyvin mielistyivät ja olisivat syöneet enemmänkin, jos vaan olisi ollut saatavana.

Ruokailtuansa sanoi Kettu Mäyrälle: „etkö oikein ihastu lapsiani? Mitäs arvelet Rusosta ja pikku Mikosta? He tekevät minulle iloa auringon noususta aina laskuun saakka. Niin sukkelat kanojen perässä! ja jos näkisit niitten ajavan nuoria ankoja takaa! se on jotakin katseltavaa. Minä lähettäisin niitä useimminkin semmoisiin pieniin yrityserkkiin, mutta en saa laiminlyödä heidän kasvatustansa perheessä. He ovat taivutettavat älyyn ja varovaisuuteen ja erittäinkin opetettavat, miten paraiten pääsisivät pauloista, metsästäjistä ja koirista. Kun kasvatuksensa on lopetettu, heidän on lähteminen ulos maailmaan omin neuvoin työskentelemään ja tuomaan kotiin jotakin vanhemmillensa eläkkeeksi. Heidän hampaansa ovat jo varsin hyvissä voimissa ja karkauksensa on erinomaisen tarkka.

„Se on suurin ilo vanhemmille“, sanoi Mäyrä, „kun heille kasvaa kelvollisia lapsia ja erittäinkin semmoisia, jotka oppivat elatuskeinon, jolla voivat heitä auttaa tomissansa. Minä olen iloinen siitä, että nämät kuuluvat minun sukuuni, jolle toivon heistä kunniaa“.

„Ehkä nyt menemme levolle“, sanoi Repolainen, „koska kaikki näkyvät olevan väsyksissä ja sinä erittäinkin, veikoseni, näin pitkän matkan kuljettuasi.

Kaikki panivat maata linnan salin lattialle, joka oli peitetty heinillä ja lehdillä.

Mutta Repolainen ei saanut unta silmiinsä, kun oli kovin murheissansa. Asiansa olikin semmoinen, ett'ei ollut hyvä neuvo liikana. Kun aamu valkeni, oli hän vielä syvissä mietteissä, miten pääsisi tästä pulasta. Nyt nousi hän vuoteeltansa ja sanoi vaimollensa: „Älä nyt ole levoton, mutta asia on semmoinen, että minun on Mäyrän kanssa meneminen hoviin. Pysy sinä täällä kotona vaan

alallasi. Jos joku hakee minua, sano olevani jossakin muualla. Pidä nyt huolta talon toimista, niinkauan kuin olen poissa“.

Mutta rouva Revotar sanoi: „oudolta se kuuluu, että sinä taas lähdet siihen hoviin, missä vähä aikaa sitten olit hengen vaarassa. Onko sinun välttämätön pakko lähteä sinne? Muista entistä käymistäsi siellä.“ —

„Se ei ole todestakaan mikään hauska muisto“, sanoi Repolainen. „En muista milloinkaan olleeni semmoisessa tuskassa, sillä mulla oli vihollisia ko'olta eikä ystäviä ensinkään. Mutta paljon tapahtuu tässä maailmassa; ei ole mitään uutta auringon alla. Näinpä tulivat viholliseni häpeään, vaikka luulivat minun jo joutuneen auttamattomiin. — Älä nyt siis, muijaseni, koeta estää minua menemästä. Kyllä minä katson eteeni, missä varovaisuus on tarpeella. Ole siis levollasi vaan; ei ole nyt mikään syy tuskitellaksesi. Jos suinkin mahdollista on, tulen jo viiden tahi kuuden päivän päästä luoksesi. Siksi, kultaseni, jää Jumalan haltuun!“

Näin sanottua, lähti Kettu Mäyrä Metsäsian kanssa hoviin matkaamaan.

Kahdeksas Luku.

Mäyrä ja Repolainen kulkivat suorinta tietä kuninkaalliseen hoviin. Matkalla lausui Repolainen: „Tulkoon nyt mikä hyvänsä, sen minä vaan tunnen, että menen hyvällä onnella. — Mutta minun täytyy tunnustaa sinulle, koska kerran olet ruvennut rippi-isäkseni, että olen viimeisen tunnustukseni jälkeen tehnyt vielä muutamia syntiä lisäksi. Kuule tunnustukseni.“

Nyt kertoeli hän ilolla katsannolla, miten taas oli ehnnyt Sudelle uutta koiruutta.

— „Armas rippi-isäni, minä olen taas tehnyt sinulle tunnustuksen; neuvo nyt, millä saisin tästä synnistäni päästön.“

Mäyrä lausui vakaalla äänellä: „haikealla mielellä näen teidän taas uudestaan syntien vallassa. Te ette näy ymmärtävän mitä rauhaanne tulee. Mutta kun pelkään teidän nyt olevan likellä kuolemaa, tahdon teitä synnistänne päästää, jott'ette niihin hukkuisi. — Mutta pelkään pahoin, että olette saattaneet kuninkaan lepytömyyteen. Sillä hän ei varmaankaan anna teille anteeksi, mitä olette tehneet Wääräsäärelle ja Waakkujaiselle. Minua ihmettää, kuinka käytitte itsenne niin varottomasti ja hurjamielisesti.“

„Mitä joutavia!“ huusi Kettu, „kunkin pitää raivaaman tiensä tässä maailmassa. Emme täällä taida elää niinkuin luostarissa. Se joka simaa myy, nuolee silloin tällöin sormiansa. Mielen-kuvittelukseni kiihtyi tuon Jänekseen kauniista vartalosta. Yöt päivät näen minä hänen mielessäni juosta harppaavan silmäini edessä. Pieni lihava ruumiinsa kutkutti ruoka-haluani. Ja tuo Oinas sitten, kuinka usein olen ollut suutuksissa tyhmyydestänsä! No, kuollut on kuollut, ei sitä enään voi mikään auttaa. Ottakaamme jotakin toista puheeksi.“

Repolainen sitten rupesi laveasti osoittamaan, kuinka oli kuningas itse rosvo, vieläpä ylimyksensäkin rosvoja. „No, olenko minä näitä valtikkaita pahempi“, lausui hän. „En suinkaan, mutta katso, ystäväni, minä olen ryöstämisen etu-oikeutta vailla, ja sitä varten saan minä vainoa kärsiä. — Ja nuot papit sitten, kyllä he yöt päivät saarnaavat meille korvat täyteen tämän maailman turhuudesta, mutta ovat kuitenkin valinneet lihavamman osan sen hyvydestä.“

Tästä närkästyi Mäyrä ja sanoi: „minusta se on hyvin

sopimatonta; setäseni, että otatte jaaritellaksenne muitten syntiä, kun teillä on kylläksi omia ajateltavia.“

Kun pääsivät hovin likitienoille, tuli heitä vastaan Martti Apinja, joka kulki pyhissä-matkustajana. He seisautuivat tervehtimään häntä ja Repolainen rupesi kansansa juttelemaan. Kertoeli, näet, kuinka oli joutunut vihollistensa vainon alaiseksi ja vielä lisäksi pannaan pannuksi. Hän olisi muka tahtonut lähteä Roomaan päästöä hakemaan, mutta ei tohtinut jättää perhettänsä, peläten sen joutuvan Mesikämmenen mielivaltaan.

Martti Apinja selitti nyt hänelle kaikenlaisen Rooman Kirkon asioita ja kun oli muka paljon voiva Paavin tykönä, lupasi toimittaa hänelle pannasta päästön, jopa niinkin ajaa asiansa, että Paavi julistaisi kirkon-kirouksen kuninkaan ja koko kansansa päälle, elleivät nämät lakaisi muka syyttömästi vainoomasta Kettu ystävänsä. Ketut ja Apinjat olivat muka aina olleet hyvät ystävät, jonka tähden olisi hänelle mieluihin velvollisuus auttaa vanhaa veikkoansa, semminkin kun oli syntien anteeksi-antamus ja semmoiset asiat paremmin ajettavat luotettavan välimiehen avulla.

Kettu Repolainen kiitti Martti ystävänsä hänen lupamasta avustansa ja lähti Mäyrän kanssa hoviin astumaan, missä par'aikaa sotaa tuumailtiin häntä vastaan.

Yhdeksäs Luku.

Perille päästyänsä, lankesi Repolainen polvillensa valtaistuimen edessä, tervehtien kuningasta tavallisella kunnioituksella ja liehakoiten parhaasta päästä kuninkaattaren edessä. Kaikki hovilaiset, jotka tunkeusivat katsomaan valtiokiroukseen heitettyä, ihmettelivät surutonta käytös-

tänsä. Mutta kuninkaassa paloi ankara viha eikä ollut hän niin helposti lepyttävä.

„Orpanani, Martti Apinja“, lausui Kettu, „otti toimittaaksensa Paavilta minulle pannasta-päästön, jott'en itse tarvinnut lähteä sille pitkälle matkalle“. —

Sitten koki hän sukkelilla valheilla kumota Kaniinin ja Vareksen kanteita. Viimein lupasi hän heittää oikean asiansa Jumalan-tuomion ratkaistavaksi, vaatién päälle-kantajansa kahden-taistelukseen. Kaniini ja Wares Waak-kujainen, kun tämän kuulivat, lähtivät heti matkoihinsa. Mutta kuningas huusi: „missä ovat päällekantajat?“ Vaan kaikki pelkäsivät kovin suu-taistelusta Repolaisen kanssa ja tästäpä oli Kettu hyvillä mielin. Kuningas nyt nousi kovin vihoissansa valta-istuimelta ja puhui ankaria sanoja Jänes Wääräsäären murhasta ja Oinas Ollikan kuoleman-rangaistuksesta.

Repolainen sitten huusi: „mitä mä kuulen? onko Jänes jo kuollut ja tuo Ollikka kadonnut näiltä ilmoilta? No, sitten on minulta suuri aarre hukkunut; kaikki nuo kalliit tavarat, jotka heidän oli määrä viedä kuninkaalle ja puolisolensa, ovat kaikei menneet palaamattomiin. Kuka olisi voinut uskoa että tuo Ollikka olisi tahtonut murhata Wääräsäärtä, ryöstääksensä kuninkaalle aiottua omaisuutta. Oh, tämä maailma on täynnänsä ilkeyttä ja petollisuutta!“

Mutta Kuningas ei ottanut kuullaksensa Repolaisen valituksia maailman pahudesta, vaan lähti vihastuneena kammioonsa, missä puolisonsa piti keskustelemuksen Apinjan vaimon, rouva Ryppynaaman kanssa. Rouva Ryppynaama puolusteli kaikin voimin Repolaista, muistuttaen Heidän Majesteettiänsä hänen ky'ystänsä monenmoisiin toimiin, mainiten esimerkiksi, kuinka hän eräässä taisteluksessa käärmeen ja talonpoian välillä oli näyttänyt erinomaista

viisauttansa. Kuningas tästä vähän leppynyt palasi oikeushuoneeseen, vieläkin uhaten Ketulle kuolemaa. Mutta tämä valitti haikeasti aarteen hukuttamista, ollen muka vakaa päätöksensä, elää ainoastaan sen löytämiseksi, jos pääsisi vapaaksi.

Kymmenes Luku.

Repolainen rupesi nyt semmoisella tarkkuudella, jotta sanansa kuuluivat hyvinkin todenmukaisilta, luetelemaan kaikkia, mitä tuo kuninkaalle lähetettävä aarre sisälsi. Siellä oli muka sormus, johon oli kirjoitettu taikakirjaimia, joita ei voinut kukaan muu kuin Juutalainen Abryon Trevesistä selitellä. Joka tämän sormuksen kantoi, se ei muka ikinä voinut nälkää eikä janoa nähdä; ei missään taisteluksessa joutua ahdinkoon, ei koskaan joutua sen vihoihin, jonka näkyvillä oli, eikä milloinkaan vahingoittua vedestä tai tulesta. Vielä monta muuta taikalista ansiota oli tällä sormuksella. — Siellä oli myöskin kuninkaan puolisolle yksi erinomainen kampa ynnä merkilinen pitkä-silmä. Nämät olivat Repolaisen kertomuksen mukaan vielä kummallisemmat kuin tuo sormus. Vielä lisäksi oli kummankin päälle kuvia piirretty, joista Repolainen jutteli aivan merkittäviä satuja. Näin puheensa venyi kovin pitkäksi. — Viimein muistutti hän kuningasta isä vainajansa tekemistä ansiotöistä, hovilääkärinä ollessaan. —

„Mitä isä vainajasi ansiotöihin tulee,“ vastasi Hänen Majesteettinsa, „ovat he jo muistostani kadonneet. Mutta mitä hyötyä on minulla ollut sinusta?“

Repolaisella oli kohta vastaus valmiina. Hän jutteli toisen kertomuksen, missä parhaasta päästä koetti sortaa Susi Jolkan kunniaa. Tässä puheessansa keskeytti häntä

kuningas, sanoen: „Oikeuden-tutkinto on aljettava; päälle-kantajat astukoot eteen.“

Mutta nämät eivät uskaltaneet kanteeitansa esitellä, kun tiesivät selvän totuuden ei voivan paljon Repolaisen kavaluutta vastaan. Jo olisi Repolainen päästetty vapaaksi, aarretta muka hakemaan, ellei samassa Susi olisi tulla astunut esiin Ketun taistelus-vaatimusta vastaan-ottamaan.

Yhdestoista Luku.

Susi Jolikka antoi nyt lavean ja surkean kertomuksen siitä, mitä hän ja rakas vaimonsa Hukatar oli kärsinyt Repolaiselta. Ketun vastaukset olivat heti valmiit; hän väänäsi taas kaikki Suden kertomat ilkityönsä omaksi ansioksensa. — Hukatar jutteli vielä toisen kertomuksen; Repolainen teki tästä vallan toisenmoisen selityksen.

Nyt huusi Susi Jolikka: „emme täällä voita sanoilla mitään. Oikeus on aina oikeus ja on aina vakaana pysyvä. Sinä, Kettu, olet valhettelija, sinä olet murhaaja, petturi ja varas. Minä vaadin sinua mies miestä vastaan taistelemaan. Heitän asiani Jumalan ratkaistavaksi.“

Kuningas otti nyt takaus-miehet molempain saapumisesta oikeus-taistelukseen, joka oli tulevana päivänä pidettävä, ja määräsi laipioita asetettavaksi tappelupaikalle.

Yöllä kokoontuivat kaikki Repolaisen ystävät hänen ympärillensä ja rouva Ryppynaama puhui lohduttavaisia sanoja ja antoi hyviä neuvoja. Sitten ajeli hän Ketulta kaikki karvat pois ja voiteli ruumistansa öljyllä ja rasvalla. Aamulla tuli Saukko ja Mäyrä kiihoittamaan sukulaistansa, tuoden hänelle kyyhkyisen-poikaa eine-ruuaksi. Repolainen suurusti suruttomasti ja lähti sitten laipioille, sukulaisensa ja ystävänsä ympärillään.

Kahdestoista Luku.

Kuningas nauroi ylimäärin, kun näki Repolaisen voideltua ruumista. Nyt tuli Susi Jolkka ystävinensä, jotka uhkauksilla ja herjaus-sanoilla toivottivat Ketulle kuolemaa. Sitten lähestyi pappi ottamaan valan taistelusemiehiltä. Kukin vannoi että hänellä oli oikeus kaikissa ja että vastustajansa oli väärässä. Sitten jätettiin molemmat laipioin sisäpuolelle, johonka nyt kaikkien silmät kääntyivät.

Susi ahdisti ankarasti. Repolainen asetti itsensä niin, että oli hänellä myötä-tuuli, ja rupesi maasta kaaputtamaan santaa Suden silmiin. Kaikin neuvoin koetti hän vimmata vastustajaansa. Niinpä hätyytti hän sitä pahimmasti, kun sen silmät olivat täynnänsä santaa ja tomua. Viimein onnistui Repolaiselle kuokaista Suden toinen silmä pois. Mutta nyt kallistui taas onni Suden puolelle. Repolainen rupesi sitten huutamaan ja vanhan-aikaisten urosten tavan mukaan herjäämään vihollistansa, jotta tämä vihan vimmoissa heittäisi kaiken varovaisuuden. Mutta Susi pani hurjistuneena kaiken voimansa liikkeelle ja sai viimein Ketun toisen etu-jalan hampainsa väliin. — „Tunnusta itsesi voitetuksi, konna!“ kiljui nyt Jolkka. —

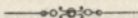
No, Repolainen, kun ei tiennyt, miten tästä pulasta olisi pääseminen, lupasi hiljaa tunnustaa Suden voittajaksi, ruveta orjaksensa ja tuoda perheensä Sudelle kunnioitusta osoittamaan, jos vaan tästä pääsisi. Kaikki kyyhkyset, hanhet ja kalat, mitä tästä lähin saisi valtoihinsa, tahtoisi muka tuoda Sudelle. Paljon muuta vielä lupasi; mutta ei tahtonut Susi enään ruveta hänen pilkattavaksi, vaan olisi tehnyt koko taisteluksesta lopun, ellei Repolainen juuri samassa silmän-räpäyksessä olisi kiinnittänyt toisen kyntensä arkaan paikkaan Suden nahassa.

Tästä Susi kauheasti huutamaan, jotta Kettu sai jalkansa vastustajansa suusta. Kettu, joka nyt oli saanut toisen jalkansa irti, rupesi molemmin kynsin repimään sitä Suden arkaa paikkaa. Molemmat vierivät maahan ja veri purskahti Suden päästä. Nyt nostivat Jolkan ystävät valitushuudon ja pysyivät kuningasta lopettamaan taisteluksen. Näin loppui kahden-taistelu ja Kettu jäi voittajaksi.

Kaikki Repolaisen ystävät riensivät nyt tykönsä onnen toivotuksia sanomaan ja eiliset päällekkantajatkin soittivat nyt huiluilla ja torveilla hänen kunniaksensa. Kuningas julisti, että Repolainen oli kaikkiin syytöksiin viaton ja teki hänen paikalla Korkea-kansleriksensa.

Suuressa kunniaassa palasi Repolainen nyt Weitikkälään ja suuri joukko suosion-hakijoita tuli mukaansa Rouva Revottarelle kunnioitustaan osoittamaan. Mutta pimeään huoneeseen jäi Hukatar voitelemaan unohduksiin joutuneen Suden haavoja.

Näin pääsi Kettu Repolainen suureen kunniaan. Ja ompi moni hänen vertaisensa samaa tietä kulkenut kunnian kukkuloille.

Sukeltaja.

(Schiller'in mukaan.)

„Ken tohtisi knaappinen tai ritari
 Sukeltaa tähän pyörteeseen?
 Kädestäin putos kultainen pikari —
 Kita musta jo niellyt on sen. —
 Pikarin ken mulle sen saattavi jälleen
 Pitäköön omanaan, mä sen lahjotan hällen!“

Kuningas näin lausuen vuorelta,
 Joka jyrkkänä longottaa
 Meren uhkaten aaltoja valkeita,
 Pikarinsa Karybdihin langettaa,
 Ja virkkavi taas: „ken tohtivi teistä
 Mullen pikarin tämän noutoa veistä?“

Ritarit sen kuulevat knaappinehen,
 Sen ääneti kuuntelevat,
 Ja katsovat hurjahan pyörteesen
 Ja päättään kaikki he puistelevat;
 Kuningaspa nyt mielessänsä jo suuttuu:
 „Vai niinkös miehiä joukkoni puuttuu?“

He ääneti kuuntelit moitetta.
 Vaan poikapa miehuinen
 Edes astuvi pelkurijoukosta;
 Vyön päästää, riisuvi nuttuisen —

Ja miehet kaikki ja neitokset poikaa
 Nyt ihmehin katsovat nuorta ja hoikkaa.

Hän kallion reunahan astuvi
 Ja katsovi pyörteesen:
 Karybdi nyt kaikki min nielaisi
 Ulos syöksevi jällehen mylväillen —
 Kuni ukkonen paukkoava etähällä
 Veet vaahdoten kumpuavat jyrinällä.

Kas kuohuen nyt kohisee kihisee,
 — Tuli kuin sekauu vetehen —
 Yhä aaltonen aaltoa toist' ajelee
 Ja höyrynä roiskuvi taivahasen.
 Vesist' ei näy yhtään loppua noista,
 Kuni siittää pitäis meren mertä nyt toista.

Vaan hyöky jo viihtyvi vihdoinkin —
 Ja mustana vaahdoistaan
 Kita haukkoo pohjaton hirmuisin,
 Manalaan kuni viepä ois suorastaan,
 Ja lainehet kuohuen vyöryvät taasen
 Nyt pyörtehen kurkkuhun vaahdokkaasen.

Nyt ennen kuin vesi taas palajaa
 Alas poika jo syöstäiksee —
 Väki säikähtäin kovin parkahtaa —
 Hänen pyörre jo nielaisee;
 Kita salpauus: hänt' ei enää näe silmin,
 Ei tulle hän kuuna, ei päivänä ilmi.

Jopa viihtyvi pyörre nyt päältäpäin,
 Se pohjass' ulvovi vaan.

Vavisten väki mieltivi mielessään:
 "Jalon poiijan pyörre nyt vei Manalaan."
 Yhä pohjass' ulvovan kuuluvi vielä —
 Vaan kansapa raskaall'oottavi miellä.

„Jospa kruununki heittäisit rakohon,
 Luvaten: ken tuosta sen saa,
 Kuningasna sen päässähän kantakohon! —
 En palkkoas sittenkään halaja,
 Mitä tuo sisältää pahast' ulvova nielu,
 Ei kertoa voi eläväinen sielu.

Moni laiva mi virtahan erhettyi,
 Katos pohjaan sen sujahtain;
 Ulos pirstoja jällehen ilmestyi
 Suust'aaltojen kaikkea lainoavain. —
 Jopa pauhaten taas kuni ankara myrsky
 Nyt pyörtehen suust' ylös nousevi hyrsky.

Ja kuohuen taas kohisee kihisee,
 Tuli kuin sekauu vetehen;
 Yhä aaltonen aaltoa toist' ajelee
 Ja höyrynä roiskuvi taivahasen,
 Kuni ukkonen paukkaava etähällä
 Veet vaahdoten kumpuavat jyrinällä.

Kah — jossa on mustana pyörtehen suu,
 Mikä välkkyvi valkoinen?
 Käsi tuossa ja niskaki paljastuu,
 Joka pyrkiivi rantahan soudellen.
 Se on hän! Se on hän! Kädellään kohotellen
 Pikarin hän näyttävi riemuitellen.

Hän huokasi kauvan ja riemuiten
 Kun taas näki auringon;
 Ja toinen huusi sen toisellen:
 „Hän elää, hän on tullu, hän säilynyt on!
 Hän vallasta vihasen vesinielun
 Ylös ilmahan taas elävän toi sielun.“

Väki saattavi hänt' ilohundoillaan
 Hän tulee kuninkaan etehen,
 Pikarin hänell' antavi polvillaan —
 Kuningasp' oman tyttären kaunoisen
 Pikarilla nyt käskevi viinoa kantaa;
 Vaan poikapa juotua tietonsa antaa:

„Eläköön kuningas ja se riemuitkoon,
 Ihaella ken päiveä saa!
 Sillä kaubeita minä nähnyt oon!
 Ei ihmisen koittaa piä Jumalaa!
 Jjäkseen pitäis syntinen pois halu heittää
 Se nähdä min Luoja syvyyksihin peittää!“

„Minä nuolena pohjahan vierähdin;
 Vaan kallion luolasta
 Tuli vastahan virta nyt toinenkin —
 Niin tempasi pyörre mun kahtaalta
 Ja kuin kiekkoa alkoi pyörrähytellä;
 Mä vierin, en taitanut vastustella.“

„Jumala, jota aukseni huuvahdin
 Tähän hirveähän hätähäin,
 Mun saattoi korkeahan karihin;
 Siihen tartuin henkeni säilyttäin, —

Tähän virta se myös pikarin oli tuonut;
Se muuten pohjattomiin olis puonnut.“

„Alahallani purpurankarvaista
Syvyytt' oli vuorittain,
Siell' ääntä ei milloinkaan kajaha,
Vaan hirmuksein sen nähdä sain;
Lohikäärmeillä sisiliskojen kanssa
Se helvetin kattila ol' majanansa.“

„Ja vilskuvan siellä ma näin, sekasin
Mytyss' yhdess' uiksellen,
Monipiikkisen rohkan ja tursaanakin
Sekä moukkuripään ison venkalehen.
Mull' irvisti hirveät hampahat siellä
Meren kaubistus haj, mua pyytäen niellä.“

„Siinä riipuin miettien hirmuksein
Apu kuin oli kaukaisna;
Minä ihminen vaan ypöyksiksein
Meren mittaamattoman pohjassa,
Johon ei voi kuulua ihmisen kieli, —
Petojoukoss' ainoa järkevä mieli!“

Sitä miettiessään — yht'äkkiä, hyi,
Satajalkanen luokse mataa,
Mua haukkaisee — minä peljästyin,
Karist' irti kätein jopa luikahtaa; —
Heti tempasi virta mun pois etähälle;
Se ol' onneksein, se mun vei ylähälle.“

Tätä kuulevi kummastuin kuningas
Sekä lausuu: „Palkka on sun!

Tämän sormuksen pidän myös varallas
 Kivin kallihiin kirjavin kaunistetun,
 Jos uudestaan menet tuomahan tiedot,
 Mitä siin asunee meren pohjaset hiedat“.

Kuningattaren sääli jo poikoa ois;
 Sulosilmin hän anelee:
 „Isä heitä jo leikkisi hirveä pois!
 Hän on tehny min toinen ei tee.
 Vaan jospa et mieltäsi hillitä voine,
 Elä häntä enää, jo nyt käskeös toinen“.

Kuningaspa jo kaappaa taas pikarin
 Ja sen nakkaa pyörteesen.
 „Sinust' arvoisan heti teen ritarin
 Pikarin tään mulle kun tuot kätehen.
 Hänen myös saat morsiameksesi vielä,
 Joka hempeell' armoa pyytävi miellä“.

Sydän poijan toivoen innostui!
 Tuli säihkyksi silmistään. —
 Sulo neitonen poskiltaan punastui,
 Vaan vaipuen vaaleni äkkiään.
 Poijan tempaa toivo sen saalihin voittoa,
 Hän kuollaksein eleäksehen koittaa.

Taas kuohuvi hyrsky, se taas palauu,
 Ylös nousten nyt kohajaa —
 Sulo neitinen katsoen kallistuu —
 Vedet vaahdoton kaikki nyt taas kohooa.
 Alas pyörre ne vie, ylös taas kohouttaa —
 Vaan poikoa sieltä ei tuo kadonnutta.

Runebergin

Puutarhahoitajan kirjeet.

(Suomennos.)

Ensimmäinen kirje.

20 p. kesäkuuta —36.

Vanhan palvelijani kastellessa kukkasarkoja ja harjattaessa matoja hedelmäpuista, minä kauniilla iltasella tartun kynään ja piirustan tahtonne ja vuotisen tapani mukaan sanan pari terveisiksi meiltä ja puutarhalta. Vielä kerran sanon, mitä ennen olen sanonut, etten ymmärrä, miksi te, herraseni, usein kirjoitate minulle ja pyydätte vastausta, kun kaikki, mitä minulla on kerrottavaa, koskee ainoastansa pientä maatilkaa, jota hiellä ja lemmellä olen raatanut, ja kolmea neljää ihmistä, joidenka päivät sen keskellä kuluvat, suuritta vaiheitta ja muutoksitta, joita saattaisi olla hupaisa kuulla. Kuitenki minä teihin luotan aina siitä asti kun sen vähän ajan olitte luonani, jolloin usein silmistänne näin teidän lempivän kukkaisiani, ja varmaanki mielestäni joku side meitä yhdistää toisiimme. Niin taas alan ujostelematta ja pyydän vaan teitä olemaan paheksimatta, jos ihastukseni pienimmistäki asioista täällä omassa maailmassani houkuttelee minun pitkiin puheisiin ja kyllästyttämään.

Kiitos Jumalan, kahteen kymmeneen vuoteen, tabi vuodesta ennen omakseni päästyäni, en ole nähnyt kevättä nykyistä kauniimpaa. Huhtikuu tosin oli sateinen ja myrskyinen ja toukokuu alkoi kylmillä, että täytyi taimilavatki peittää sydänpäivällä; mutta sitte muuttui ilma lopulla kuuta, ja ihmetellen katselee, miten kaikki nyt menestyy ja joutuu.

Nyt olisi aika meillä käydäksenne, te joka rakastatte kevättä ja kaikkea kasvussa olevaa. Nyt viherjõitsevat puistoni täällä ja kaikki saaret ja rannat järven ympärillä. Tulpanit ja narsissat ovat jo kauvan kukkineet. Omena- ja pääronapuut vaahasevat kukista ja kaikkia näitä kiertevät syrenihakit sinivõinä. — Miksi en suosittelisi syreniä? Ne vievät paljon tilaa, sanotte te, eivätkä kanno hedelmiä! Näkyypä, että kesä oli enemmän joutunut teidän täällä käydessänne. Tulkaa nyt, toistapa puhutte. Minä puolestani rakastan syreniä lapsuudestani asti. Niiden pireys ilahuttaa minua, niiden ihanuus, kukoistusaikana, viebättää sieluani. Vaan heittäkäämme eri miellemme arvoonsa. Lausun ennemmin pari sanaa niistä laitoksista, joita, täällä käymisenne jälkeen, olen kyhääillyt, osaksi omai neuvoinne ja suunnitelmienne mukaan. Halua minulla tosin ei paljon ole muutoksiin, mutta osaksi olen tahtonut tehdä mieliksenne, osaksi ovat erääät seikat, jotka tuonemmalla osoitan, pakoittaneet minua tavoistani poikkeemaan.

Tietkää kun se pienen lystihuoneen suunnitus, jonka teitte kirsikkasaarella, näyttää juuri somalta valmistettaissa, varsinki Rosan ikkunasta, josta, pitkin vaahteritanhua, sen näkee kohoavan niinkuin ison ulpukan järvestä. Pidin teistä pitämistäni, kuta enemmän työ joutui. Kaunis alku on tehty tilan laajentamiseen kyökkikasvuille, niin että hedelmäpuitten istuttamiseen olen saattanut ottaa koko alan aina vanhasta kirsikkametsästä järveen saakka. Okasatuksista on hyvä toivo, kun vaan voin pidätellä madot. Vanha Antti on näinä päivinä saanut tätä toimitella. Vielä pilkahtelee siellä täällä turmeltuja lehtiä taikka kääriyntyneitä lehtikerppuja, mutta kauhistuksella muistan ne vuodet, jolloin ihan kukoistuksen ja lihavuuden ajalla hävitys tuli ja tuhoi vihannuuden ja loisteen, peitti vaaleaan kuolo-

pukuun paljastuneet oksat. Hukkaan makasivat puut ihanimmat päivänsä ja säikäyttivät jähmittyneiden aaveitten tavoin pois koko kesäisen riemun. Yasten mieltäni muistelen tätä, sillä kaikesta luonnossa ei minusta mikään ole niin kauheata, kuin nähdä elollisten, viattomain olentojen vähitellen riutuvan ja ennen aikaansa kuolevan sen madon kalvamisesta, jota he itse tietämättänsä suojelevat ja elättävät. Oi, mitäpä olisi elo rakkaudetta tomuunsa, mitä on kasvu, jos ei se iloisesti ja hilpeästi kauna katoavaisia kukkia ja lehtiään?

Sitä soreaa leppäistä lehtimajaa, jonka laitoitte rannalle, johon asti nyt hedelmäpuita olen istutellut — unohdin siitä sanoa teille — en ole hentonut liikuttaa. Se seisoo vielä keskellä omena- ja pääronapuita, rakkaana muistona teistä. Rosa ompelee joskus siellä ja kiittelee korkean kunnaksen ja kirkon näkyä toiselta puolen järveä. Minäpä tästä paikasta vähemmän pidän sen pahan kivikarin vuoksi ulkopuolella, ja kalalokkien alinomaisen porun tähden, jotka ovat tottuneet siellä aina oleskelemaan. Oikein ihmettää, kuinka pieninki melu minua vaivaa. Tullee tämä kärsimättömyyteni ehkä siitä, kun asun koko ikäni näitten hiljaisten ja säveäin olennoitten joukossa, joiden kovin melu on hiljainen kuiskutus, tuulen tuuvellessa heidän notkuvia oksiansa ja lehtiänsä.

Tietkääs, herraseni, harmiseikoista, joista emme edes mekään täällä saa olla rauhassa, tapahtui joku päivä takaperin muuan erinomaisen merkillinen. Koko aamun oli selkeää ja jää oli kaunis, vaan ilma erinomaisen palava ja hikinen. Puolipäivän rinnassa alkoi pilviä kokountua ja ukkoinen kuuluu. Pian musteni taivas yli kaiken, vettä satoi rajusti ja salamoita välkkyi tiheään, oikein erinomaisen tiheään. Istuimme juuri ja söimme aamiaistamme, minä ja Rosa, kun vanha palvelijani astui huoneeseen. En

milloinkaan unohda hänen kamalaa muotoansa. Oli muka, niinkuin sittemmin sain kuulla, kauvan jäykkämielisesti peitelletyt taimilavoja ja, kun sade kävi rajummaksi, hakenut suojaa muutaman ison pihlajan alla niemellä. Mutta mitä suojaa siitä oli semmoista rajuilmaa vastaan? Vanha olkihattu roikkui kostean rievun tavoin kädessä, sisään tullessansa, suvitakki niinkuin kaalinlehti pitkin raajoja, hapsset hajalla ja vettä vuotaen pitkin naamaa, ja tervehdykseksi ei muuta kuin vohkasi. Ensi tuokiossa en voinut naurua pidättää, vaan tämä häntä niin vihaksi pisti että kielsensä heltisi.

„Niin, niin“, sanoi hän, „helppo on nauraa, vaan nyt on loput kädessä!“

„Ohoh, miekkoseni“, arvelin minä ja pidäiten yksitotisena, „ota vaan yllesi kuivat vaatteet, niin tuletta taas toimeen.“

„Ken minusta huolii“, lausui hän enemmän närkeästyen; „nyt on loppu Rosa mamselin, sanon minä, Jumala minua auttakoon ukko raiskaa! Niin, niin, tuossa hän nyt istuu nuorena ja punottaa, mutta lieneepä toista tulevana vuonna.“

„Mitä ennustusta se on, Antti“, sanoin minä ja nousin seisaalleni, „mikä sinun on?“

Ja nyt puhui hän viimeinki asian. Ukkoinen oli iskenyt Rosan jalavaan, siihen kauniiseen puuhun, jonka kai muistatte seisoneen juuri asun-rakennuksen nurkalla vasemmalla kädellä mannerpuolelta tultaessa, oli pirstonut oksat ja murtaanut rungon juurelta. Arvannettehan, miten se minulle kävi harmiksi. Siinä oli jotain erinomaista siinä puussa. Niin nuori vielä, ja kuitenkin niin tuuhea! Runko niin suora ja pitkä, ja latva sitte — muistatteko juuri sanoneemme, kuinka luonnikas se oli? Anttia olen kokenut lohduttaa minkä olen voinut. Näyttääki totisesti

Rosa häntä enemmän huolestuttavan kuin puu. Rosa itse laskee usein leikkiä hänen kanssansa tästä lystillisestä säikäyksestä; mutta ukko pudistaa vielä aina arvelevaisesti päätänsä, kun tästä puheeksi tulee. Paha vaan että on pannut ennustuksellensa niin pitkän ajan, sillä nyt hän pysyy kai aina tulevaan kesään saakka erhetyksesssä.

Mutta vielä yksi paha kohta. Heti en tiedä muuta neuvoa kun muuttaa aidan, joka eroittaa pienen saarekkeeni muusta maailmasta, tuonemmaksi saaren puolelle kannasta, kun valtamaantie, joka nyt kulkee ihan sen vieritse mannerpuolella, vaivaa ja häiritsee minua pölyllänsä ja alituisella melullansa. En tiedä, vaan minusta tuntuu kun matkustavien luku enenisi vuosi vuodelta. Joka aamu täytyy minun tomuttaa ja ruokota aidan läheiset kasvat, ja pitää viipymän tällä paikkaa kauvemmin kuin missään muualla puutarhassa. Usein sattuu silloin, että joku tuntematon seisattaa hevosesä, nähdessään minut, ja pyytää sisään päästäksensä katselumaan laitelmiani; ja vaikka minä kernaasti suon jokaiselle sen pienen huvin, joka niistä lienee, sattuvat toki nämät vieraiset ei harvoinkaan sopimattomalla ajalla. Tämä ei kuitenkaan ole, mikä minulle enin on vaivaksi. Paljon enemmän on minulla tuskaa nähdessäni joitakuita naapureistani, jotka päivittäin juuri huomeneksella kävelevät lästä ohitse. Olisin luulla saman madon, joka viime vuosina on hedelmäpuita säästänyt, muuttaneen ihmisiin. Herraseni, täällä elelee lahko jumalisiä, äänettämiä, kolkkoja olennoita, jotka lukevat voitoksensa maallisten riemujen hylkäämisen ja ovat poskiensa kastehiviällä ja silmänsä tulella maksaneet sen, minkä pitävät ylevämpänä omaisuutenansa. Mikä eroitus luoda silmäni pireistä, ilosista kukistani näihin kalveoihin! Tämmöisistä kohdannoista tulen aina alla päin, raskaalla tunnolla, joka pitää minua koko päivän, ja vastentahtoi-

sesti lepää ajatuksissani se huoli, jonka minä tuntisin, jos olisin yksi näiden ihmiskukkain ylempi veikko ja ne minun hoitoni alla, niinkuin tässä tomukukat ovat puutarhassani.

Ja nyt lopetan pitkän kirjeeni lämpimimmillä tervehdyksillä Rosalta. Hän käskää kysymään, kuinka kynsilaukat, jotka viimein lähetti tyttärelle, menestyvät ja kasvavat. Syksyksi hän lupaa joukon toisia laukkoja. Ehkä silloin itse seuraa niitä, jos sen suvaitsette. Hänen on tarve vähän nähdä maailmaa; hän on jo kuudentoista vuotias. Ah, herraseni, teidän täällä käydessänne oli hän ainoastansa lapsi; nyt on täysikasvuinen, ja miksikä peljännen ilolla sanoa, kuinka kaunis hän on? Mitä olen kuitenkin itse tainnut tehdä hänen sivistyksensä, minä täällä pölyisissä helmoissani, kädet tomusta mustana ja pää täynnä huolta kukistani ja puistani! Äitinsä on aikaa haudassa levännyt, minä olen vaan osannut nähdä hänen kostumistansa ja iloita siitä. Itse on hän kasvanut, mittäkään ihmiskäden johdotta, taivas sininen isänä, äitinä kodin tyynen kukkamaailma. En tiedä, miksi ajatukseni nyt semmoisella hartaudella viipyvät hänessä. Ehkä ikävyys enentää lempeäni häntä kohtaan, sillä nykyään on hän muutama päivä sitte kodista poissa. Hän tulee nyt olemaan yhtä mittaa erään sukulaisen luona, kunnes valmistuu ensimmäiseen ehtoolliselle käymiseensä. Kolmen viikon perästä häntä odotan takaisin.

En saata häpeemättä luhea päästä päähän pitkää kirjettäni, jossa on niin vähän sisältöä. Anteeksi antakaa herraseni vanhalle ystävällemme, hän antaa, mitä on, ja puolusteleksille sillä, että täyttää teidän oman pyyntönne. Olen aina j. n. e.

Toinen kirje.

Elokuun 16 p. —36.

Nänyt olen heidät, nänyt tuskalla, ehkä kolkolla aavistuksellaki. Olen nänyt heidät, ne pimeät hahmut kalpein poskin, puoleksi sammunein silmin. Oi, herraseni, ukonpilviä on kauvan hiljakseen kulkenut säilysojani vieritse; nyt on heistä heittäynyt ukkoisen nuoli, elämäni parhain onnellisuus on lyöty ja murrettu. Kentiesi ikuisesti? — Minä — toivon vielä.

Oli aamu. Rosa tuli kotia päivää ennen. Aamu on minun iloni. Päivän kanssa nousin ylös, työ kävi ripeästi, ja mielessäni, samate kuin kukissaki, oli vielä aamukaste. Oletteko havainnut, mitä silloin mielessä on, kun sydän mehiläisen tavoin imee mettä joka paikasta?

Muutamit panin-oksat siivottuani, kävin rantaan lepämäjälle, siellä istui Rosa.

„Rosa, kah Rosa!“ — Hän nousi seisaalleen ja teki hyvän huomenen. Aivoin häntä jollaki työllä huvittaa. „Tule, Rosa“, sanoin minä, „mennään ja kastellaan kukkasarat; näyttää tulevan lämmin päivä.“ Olin samassa mennä, vaan huomasin Rosan viivyttelävän. Kääntyessäni kohtasi silmäni hänen silmänsä. Sanomatoin lempi kuvailihe katsannossansa, joka oli synkeä, säikäyttävä, vaivaava, sillä ilo ei sitä nyt sulostanut. Mutta silmäme pysyivät kauvan toisissansa, minä katsoin, kaubistuin ja olin ääneti. Niin alkoivat hänen silmänsä itkua vastustella, ja kyyneleet voittivat ja murtivat sulkunsa, ja

hän kävi kaulaani ja huokaavan kuulin hänen: „Oi, isäni, isäni, kun toki pitää olemanne niin hukassa!“

Minussa vävähтели aavistus, pidätin kumminki itseni ja koin olla tyyven. „Oletpa kipeä, lapsi hyvä“, sanoin hänelle, „tule, saatan sinua levolle!“

Mutta Rosa otti askeleen taaksepäin. „Kipeä?“ lausui hän jalolla vaan suruisella äänellä, „kipeä olen ollut, terve olen jälleen. Olen samate kuin teki painanut paremman eloni tomuun, joka tänäpänä välkky, huomenna katoaa; elämään olen nyt oppinut sitä eloa, joka ei vaiheista tiedä. Isäni, oletteko milloinkaan ajatellut Jumalata?“

Nyt näin, minkä olin kadottanut, mieleni musteni, minä vihastuin. „Lymyite päivältä, madon panema kukkainen“, sanoin minä, „ruttoa sä hengit viattomiin lapsiini ja peloitat aamun enkelit puistosta.“ Leppyä en ehtinyt, kun Rosa totteli ja meni. Mutta sivutse mennessänsä näin hänen silmin tarttuvan minuun, kuin olisi mielinyt temmata minua sydämeensä. Astui harvaan pitkää käytävää myöten alas ja katosi vaahteriston taakse. Minä notkistin polveni, anoin lastani Jumalalta jälleen ja itkin. Herraseni, rauha tuli takaisin ja tyyven mieli, ja minä noudatin Rosan jälkiä. Päästyäni kammionsa ovelle kuulin äänensä. Se oli rukoilijan ääni, vaan hiljainen, ja tuulen henki subahтели jalavan latvassa huoneen seinuksella. Kului hetkinen, tuuli herkeni hengittämästä, kuulin sanoja; „Hänessä, hänessä on sinulle välikappale; minä olen ainoastansa nainen heikko. Ota häntä ylös valkeuteesi, jospa vaikka heittäisitki minun takaisin yöhöni.“

Sydämeni oli sulaa lemmeestä ja huolesta. Avasin oven hiljaa, aivan hiljaa, ja astuin kynnyksestä. Sen hayaitsi Rosa, ja tuli vastaani, naurusuin kuin enkeli.

„Olen rukoillut edestäsi, isäni“, kuuluivat sanansa, „ja rukoukseni on kuultu, kun tulet tänne tyköni ja olet leppeä.“ Minä suljin hänen syliini ja suutelin otsaansa. Mutta en tahtonut meitä sanoilla häiritä, olin vaiti vaan ja kävin työhöni etsimään lohdutusta.

Puolisen aikaan tapasimme toisemme tavallisuuden mukaan. Pöydässä ei hiiskuttu sanaakaan aamun seikasta. Karttaa tahdoin ja unhoittaa. Rosa haasteli paljon sukulaisestansa ja olostansa siellä: millä helleydellä hän häntä oli kohdellut, kuinka paljon oli oppinut häneltä ja niiltä hyviltä ihmisiltä, jotka hänen luonansa oli nähnyt ja tullut tuntemaan, miten tähdellistä olisi minunki — tässä vaikenä hän ja keskeytti lauseensa. Voi, voi, herraseni, että niin vähän olen silmäillyt ulos kukkatarhastani ja niin vähän oppinut ihmisiä ja maailmaa! Ymmärrättehän kaikki. Pois lähetin kukkaiseni valossa vaalittavaksi, ja tuleen hän istutettiin. Ei kuitenkaan kovuutta; maltoin mieleni, ja Rosan sanat jäivät selittämättä. Koko muun ajan oli hän tyyvenneempi ja naurahti joskus, joka muistutti entistä. Mutta kasvojensa helevien vivahduksien seassa näin nyt kuvan, joka vaan harvoin haihtui, kadonnut ei koskaan, vaivan ja kuihtumisen kuvan, sen varjon tapaisen, joka ensi kerran pimentää valkean lemmenkukan lehdellä, eikä edes päivänkään kimeltäessä ole ilmaisematta kukkimisen loppuansa lähenevän.

Jälkeen puolipäivän en Rosaa nähnyt, mutta iltapuoleen hänen käsketin alas puutarhaan. Tulikin, otin kätensä käteeni, ja yhdessä kävelimme lehtokujia, parhaastaan ääneti. Olipa aikomukseni puhua, mutta ilta oli ylen ihana ja sydämeni ylen täysi. Viimein tulimme rantaan. Vuosi takaperin olin yhdenlaisena iltana seisonut Rosan kanssa samalla paikalla. Kaikki oli yhtä

kuin silloinki; hän vaan — — mutta näinpä nyt kiilmästänsä ilon vilahtavan, tullessaan pimennoiselta käytävältä, kun laaja kirkas järvi rantoineen, saarineen ja aleneva aurinko, ja kullastava taivaan kansi aukenivat hänen silmänsä eteen. „Tässäpä“, sanoin Rosalle, „kerran minulle teit kysymyksen, joka vieläki minua iloittaa, vaikka paljon sitte on muuttunut.“

„Mitä silloin kysyin?“ sanoi hän ja silmäili minua kummastellen.

„Vähän, aivan vähän; tuskin olikaan se kysymys, oli vaan huokaus, oli lyhyt rukous. Sinä levähdit tässä, työskenneltyäsi kaiken päivää kukkien keralla puutarhassa. Itse istuin lähellä ja katsoin milloin seutua milloin sinuun, sillä silloin olitte yhdennäköisemmät nykyistänne, ja se yhdenkaltaisuus teki minun onnelliseksi. Kun joka tuulen vilakka oli levolla, ja järvestä kuvasti maa ja taivas, ja taivas kuvastimen tavalla heijasti maan monenkarvaiset kukkaiset, ja aurinko valosyliinsä sulki kaiken tämän, niin naurusuin kysyit minulta, kumpi oli kauniimpi, maako vai taivas? Se oli sinun taivaallinen ja viatoin kysymyksesi, lapseni, ja sen vielä muistan.“ — Mieleni heltyi, luulin jo kohdanneeni Rosan sydämen; mutta hän kävi käteeni ja sanoi vakaasti: „ne olivat sanani unessa, isä hyvä, unohda ne herättyäni.“

Vielä kerran ratkesin puhumaan ja sanoin:

„Eipähän sanoja unenpäissä, Rosa; ylistysvirsihän se oli, enkelein laulaman tapainen, sillä enkelein jumalanpalvelus on riemu jostaki ihanasta ja totisesta. Silloin taisi tuntosi käsittää ihanuuden vielä, ja totuus oli selvä silmissäsi, sillä se paistoi sinulle Luojan koko maailmasta, ja maa oli sinusta silloin suloinen kuin taivas. Mitä on sinulla nyt sen sijassa, jonkas kadotit ja hylkäsit?“ —

Mutta minun lapseni vastasi minua tällä haikealla kysymyksellä: „Langenneen maanko ihanuuden sijassa, ja katoovan tomun totuuden?“ —

„Sielusi rauhan“, lisäsin kiihvaudetta, „sydämesi viattomuuden, ja rakkauden lempeätä luontoa hohtaan?“

„Murhe“, sanoi hän, „siitä mikä silloin olin, ja toivo ett'en kuitenkaan tule kadotukseen.“

„Sano“, lausuin minä tulistuen, „valhekuvitus oman mielesi siittämästä epäjumalasta, joka on sortanut nuoruutesi kukoistuksen ja kummituksena osoittaa tulevaisuuttasi haudan hahmussa, epäjumalasta, joka sormelansa osoittaa ijankaikkisen kirkasta maailmaa, hänen viheriövää maatansa, hänen lempeätä taivastansa, kaikkea pyhää ja armasta, omia kukkajäseniäsi, sydämesi rauhaa ja isäsi harmaita hapenia, ja sanoo uhaten ja kolkosti: katso, tuo on mitätöntä kaikki, kiellä, hylkää, kiroo se, jos tahdot omani olla, minun, jolle kaikki, mikä hehkuu, rakastaa, henkii, elää, on kauhistus, ja jonka valtakuntana on se ikuinen tyhjiys, kussa ei ainoakaan olento elähytä tomuansa, yksikään voima riemuitse voitosta, heikkous itke rakkauden armossa.“

Puheeni oli tulta, sillä totuus syttyi liekiksi sielusani, ja lapseni harbaili yön synkeydessä ja oli valkealla saatettava takaisin.

Oi, armaani, mitä piti minun tehdä? Rosa itki ja pyysi laupeuden herraa olemaan kuulematta sanojani. —

Ei ole koskaan minun niin vaikea ollut saada voittoa itsestäni, kuin silloin oli. Rakkaus oli apunani ja voitto oli minun. Masensin vihani — en vihaani — tuskani, ja totuuden kirkkaus tuli rauhallisesti sieluhuni jälleen.

Sen puun juurella, jonka siimeksessä seisoiimme, kasvoi viatonna ihana, heikko, valkea lemmen-kukka, hiljan kasvinhuoneesta ulos tuotu, raittiin kesälämpimen vaalit-

tavaksi, ja elinkauden vapaasti kukoistaaksensa. Yhden päivän oli kukka kaunoinen vasta katsellut kuorestaan, ja muodollansa kantoi vielä sitä hohdetta, joka näyttää olevan epätiedossa, kuuluneeko maahan vai taivaasen, ja joka tekee, että silmän on mahdollin eroittaa, missä lehti loppuu, ja missä väri, koste, ilma, päivä alkaa. Sen uhrasin lapseni tähden, tempasin ylös mullasta ja siimeksestä, puhalsin tomun sen juuresta ja panin puun oksalle, hennon kupunsa vasten auringon seisauttamattomia säteitä. Otin Rosaa kädestä, kävelimme ääneti puistoa ja palasimme entiselle sijallemme.

Kukka oli jo alkanut kellastua; poissa oli ihana loiste iholtansa, ja lehdet olivat kuolleina päivän valossa. „Katso“, sanoin Rosalle, „äskän kasvoi tuo kukka matalana, ja juurensa oli maassa, ja varjo peitti hänen elämänsä, ja tomunsa oli tomussa. Mutta eikö hänen olentonsa silloin ollut enemmän taivahinen kuin nyt, ja eikö hän silloin ollut iloni, murheeni nyt? Oisiko nyt omin valloin temmainnut siitä paikasta, mihin lempeni hänen sai, ja oisiko, heti puhdistuaksensa sulaksi kirkkaudeksi, erkaunut tomusta ja kohoinnut auringon tuleen, rakastaisinko häntä siitä? Enköpä sanoisi: kuole, kukkainen typerä, sillä siten et elää voi!“

„Kuolla“, sanoi Rosa naurahtaen, „onkos kuolemisessa pahuutta?“

„Kuolema“, sanoin hänelle, „on syntyminen elämään, kuolema on myös syntyminen hävitykseen. Ah, Rosaseni, kuolla niinkuin tämä kukka eilen kuoli kuori-elon kuoleman, tänään avataksensa hopeanvalkeata kehäänsä, se on kuolla eloksi runsaammassa ihanuudessa ja iloksi valoisemmassa maailmassa. Senlaisen kuolon kuoli lemmentukukka, murtaessaan kätöksensä, ja hän ei sitä sen vuoksi kuollut, kun olisi ollut lakastunut kuorestaan, vaan sen

tähden, että oli pimeässä kodissansa terveenä ja uskollisena hoitanut lehtiänsä, kunnes luonto ne näki valmiiksi kohtaamaan päivää. Niin se kuolee, joka kuolee elääksensä. Hän ei hätäile ulos kuorestansa, vaan täyttää sen kauneudella ja elolla, ja sitte ei hän varista lehtiänsä, vaan levittää ne iloon ja valkeuteen.“

Näin puhuin. Hetki kului äänettä. Kaikki oli hiljaa, juhlallisena, odottavana. Minulla oli toivo. — On hirmuista, herraseni, ja minua kauhistuttaa sitä sana. Lapseni rukoi ja manasi minun isän-sydäntäni viettelemästä hänen heikkoo, turvatonta sieluansa.

Päiviä, viikkoja on kulunut siitä kun tämä tapahtui. Rosa kuihtuu. Selvenemistänsä selvenee minusta se oppi, jonka myrkyä hän on imenyt, tämä helläin sydänten murhaava harhaus, hyljätä hiljaisuuden rauha ja sydelle polttaa itsensä, ollaksensa kykenemättömät tykyttämään heikkoudessa. Eiköstä kaikki kauneus kirkastu ja elä heikkoudessa ja tomussa, niinkuin aurinkoki elää tuhansin hohtein kasvujen katoovassa suvussa? Miksi siis hävittää asuntoa, kussa ihanuus saattaa elää loistossa ja rauhassa? Kuolemattomuudenpa elämää he etsivät, ja maallista elämäänsä he sanovat kuolemaksi. Ah, herraseni, koska olette odotellut sen kasvun kukkimista, joka siemenessäsä lakastui? Te uskotte kuolemattomuuden! Senkö vuoksi, että maa on niin synkeä ja elo täällä mitätöin? Ei, ei, sen vuoksi odotan minä taivaallista maailmaa, ylevämpää eloa, kun tämä maa on niin ihana, tämä elämä, kaikkine huolineen, niin pyhä ja niin suloinen.

Lopetan nyt. Mitä saatan toivoa lapselleni? Onko teillä neuvoa antaa, niin älkää viipykö. Syksyn tulevan, ja hedelmäin kypsyvän, olen sivumennen havainnut. Lähettäkää minulle jokin kirja, jossa rauhalla on mietitty hiukkainenki elämän ihmeellisyydestä. Hyvästi.

Kolmas kirje.

Kesäk. 20 p. —37.

Herraseni, tässä lähetän teille päiväkirjan, jota olen kirjottanut Rosan sairastaessa. Näistä muutamista muistoonpanoistani tainnette arvata ne seikat, jotka ovat tapahtuneet, ja joita en uudelleen saata kertoa.

„— — Tammikuun 1 päivänä —37. Oi vääriä, sokeata oppia, hyljätä viattomuuden maallista iloa! Mitäpä on tämä ilo muuta kuin sen taivaallisuuden nautintoa, joka kaikessa vallitsee? Myrkkyyä! Milloin imeepi mehiläinen myrkkyyä! —

Anna silmääni valoa, taitaakseni katsella ihmiskuntaa, niinkuin silmäilen jonkun kasvoja, ja näytä minulle niissä yksiki paikka, jota ei viattomuuden mahti voita ja joka ei enennä sen eläväistä suloa. Oi, te jalouden puhuvat kuvat, valonenne ja pimentonenne, oi ylenkatsotut kukkani, teistä toki olen oppinut, elämän luovan ihanuutensa pimeydestä ja valkeudesta. —

Täydellisyys. Turhaanpa sanotaan: täydellisyys on pysyvä. Täydellisyyttä on ajan jokaisessa hetkessä, ja tähän täydellisyyteen kuuluu itse se puuttuvainen silmäki, joka sitä ei näe.

Helmik. 7 p. — Sydänyö. Rosa valvoo. Valkealla hangella näen valon paistavan akkunastansa. Olen itseki sytyttänyt lamppuni unen puutteessa. Ah te säteet hangella, jotka todistatte siitä valon lähteestä, josta on syntynne, teissä olen yöllä mielinyt nähdä kuvaelmia ihmiskunnasta, Jumalan pyhästä valovirrasta. Rosa, eksynyt

lapseni, elä soimaa sädetä siitä, ett'on mennyt niin kauvas valosta; mitä kirkkaampi se on, sitä edemmä se ehtii, sitä kirkkaampaa syntyä se osoittaa. Paistakaamme täällä rakkaudesta ja uskosta, niin yö ympärillämme on päiväksi muuttuva, elkäämme vavisten heittäykö takaisin lähteeseemme, se on sen säteiden kieltä, se on sen valon kieltämistä.

Helmik. 17 p. — Ensimmäinen kevätpäivä. Aurinko anastaa valtansa jälleen. Ilma huokuu sulaa elävyyttä, se on herännyt pimeästä talvi-unestansa ja maaki herääpi heti. Rosa on lähtenyt huoneestansa ensi kerran isoon aikaan. On istunut hetkisen portahilla, kuullut varpusen visertävän ja nähnyt kimeltävään pisarten herahtelevan katolta. Silmänsä näin loistavan, kuulin hänen syvältä janoten henkeänsä vetävän, luulenpa hänen tuokion etsineen Jumalaa huomenriemuisessaki maailmassansa. Ah itse riemu, joka nostattaa muiden mielen pilviä kohti, on hänestä ylen raskas, pienin ryyppäys luonnon terveysmaljasta sulattaa hänen olentonsa. Väsyneenä, milt'ei vaipuneena saatettiin hän jälleen huoneesensa. Millainen loppu kaikesta tästä?

Huhtik. 17 p. — Kukkia jo! Kirsikukkiä on lasissa Rosan pöydällä. Ihmeellistä, mitä enemmän itse kiihtuu, sitä paremmin näyttää hän taas rupeevan rakastamaan pireyttä ja eloisuutta. Eron aikako lähestynee ja tehnee hyljätyt armaiksi jälleen?

Huhtik. 25 p. — Selkä on auvennut, jää on poissa. Päivän laskussa näkyi kurkiparvi välkkyvän järvellä. He ovat jo kohottaneet lentimensä ja muuttaneet. Mikä ihantina on, se ei ole jokapäiväinen vieraamme, se on matkamies, joka vaan käypi katsomassa.

Toukok. 1 p. — Hän tahtoo täältä, tahtoo eritä. Mitäpä etsii? Mihinpä pakenee? Maan alla, pilvien takana,

ylempänä maailman maailmoja, mitä siellä löytää muuta, kuin minkä täällä on hyljännyt: luoman ja Jumalan? Oliko minulla keinollinen mahti, istusin tautivuoteen ääressä ja kuvaisin kuolevalle suloisia muistoja. Näyttäisin hänelle maan juhlaloistossaan, panisin vuoden vaihtelevat ajat kiertelemään kauniina silmänsä ohi, johdattaisin mielensä kuvilehtaviksi lapsuutensa, nuoruutensa, miehuus-ikänsä riemut, kaikki kohtaamansa lemmen silmäilykset, kaikki ne voitot, jotka on nähnyt hyvän voittavan, ja tekisin niin ympärinsä kesämaailman sanoista. Siinä hän nukkuisi, niinkuin pilvettömänä kesäiltana nukutaan, iloisena olleesta päivästä ja odottaen auringon ja ilon koittoa aamulla.

Toukok. 28 p. — Tulla tänne, pyrkii hänen vuoteensa ääreen, lohduttamaan! Pois, pois, mustat aaveet, lohdutukseenne tunnen! — Mikä on jalointa, tosinta, pyhintä, sepä välikappaleena viettelijän kädessä. Ei pahalla, vaan parhaalla kableitaan sydän. Kuvaan yhden niistä teistä; tuhansia ovat. Majassa pyörii vanhempain ja siskosten seassa viatoin tyttö, ja muistaa iloisissa vaivoissaan ainoastansa heidät. Siitä välttyy sitte päivä ja ilta tulee, ja hiljaiselle tienoolle nousee tähti loistavia. Uusi maailma, täynnänsä hartautta ja rauhaa, kypsyyti ulkona. Tuossa lähenee viettelijä. — Tule viatoin, sanelee hän, ett'et hautaisi pienten huoltesi tomuun, vaan oppisit elämään yleämpää eloa. — Ja hän menee myötä, ja majasta ulos tullessansa kuu kohooa vuorten takaa ja kaunistaa hänen seutunsa kaksi vertaa. Tuntonsa taipuvat, sydämensä riemastuu. — Katso, sanoo taluttaja, eikö tämä ansaitse silmäystä? — Hän näkee hänen puhuvan totta. Tuopa sitte teroittaa äänensä ja nuhtelee entisestä tylyydestä, että on maannut hartautensa, ett'ei ole useasti etsinyt hetkeä, jaloa kuin nykyinen. Tyttö säikähtyy, sillä sydän on täynnä ihastusta, ja hän näkee, minkä on hyljännyt. — Ja elo, jo-

tas elät, kuiskaa viettelijä, ja ne tunnot, jotka sinussa liikkuvat, keilläpä osaa semmoisista? Ylennä silmäsi ja katso, josko tuhansista olennoista ympärillämme ainoakaan nostattaa itsensä jokapäiväisestä elämästään, elääksensä kuin me. Näetkö ainoatakaan rinnallamme? — Ja hän katselee, ketään ei näe. Silloin häneltä mustenee maa, ja ihmiskunta on hänestä aaltoileva meri sielutoin, ja hän nojaakse viettelijän rinnoille ja sanoo: me seisomme kalliolla merellisellä, elä luovu minusta, sinutta olen yksin! — — Mieletoin! miksi et sanonut: niin, pyhä on ja ihana minulle avaamasi maailma, mutta onpa majaniki pyhä maailma, siskosteni silmät ovat myös kirkkaat, suloiset tähdet, ja vanhempaini sylissä elän runsaudessa kuin täällä; opeta minua rakastamaan, eläkö hylkimään!

Kesäk. 1 p. — Koko päivän vaan äidistänsä! Hehkuvien silmin, kuulaana, melkeen kirkastuneena ainoastaan äidistänsä! Olipa vaan lapsi, vakahainen lapsi, kadottaessansa äiti armaansa, ja muistaa kuitenkin kaikki. „Eikö hän ollut semmoinen? Eikös rauhallisena ja vakaana kävellyt kukkaistesi keskellä, hoitanut niitä, hoitanut sinua ja minua?“ Kysymys kysymyksen perään! Ah, rakkaudella muistelee äitiänsä, ja iloitsee elettyänsä, niinkuin eli. Onpa pelastettu! Voinko uskoa hänen — — Minua käsketään luoksensa. — —

Kärsiväisyyttä, malttavuutta, toivoa! Kohtaammehan jälleen toisemme!

Täkaläisen tilan näette tästä ilmoituksesta, jota pyydän teitä hyväntahtoisesti panettamaan johonki sanomalehteen.

Hän lepää nyt järven toisella puolella. Kirkas selkä, joka ennen oli ihastukseni, on nyt musta, kolkko hauta, jonka yli harvoin hirviän luoda silmäystäkään.

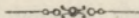
Päivät ovat hitaita ja muuttelehtamattomia. Hämärää saan odotella melkeen sydänyöstä sydänyöhön, se on vuoden ajan syy, ja hämärän ei aina ole uni mukana.

Vuoden päivät olen yhä enemmän havainnut vanhenevani, ja vuosien kanssa vähenevät voimat, herraseni, voimain kanssa mielilaatu, niin on luonnon tapa.

Vanha palvelijani ijästyy niinkuin minäki. Joku päivä takaperin menin puutarhaan. Hän kasteli kukkasarkaa, mutta huolimattomasti, äkäisesti, että loukkailiki kukat vesikannulla. Nuhtelin siitä. „He niin,“ sanoi hän, „kelle niitä hoidamme?“ Ukko kääntyi katkeraan itkuun, minä jäin hänen ja läksin pois.

Tunnettekoko ketään hyvää, turvatointa tyttöä seitsentoista vuotiasta, joka mielisi isää saada? Yhtäläisyys! Nuoruudessa ovat ihmiset toinen toisensa kaltaisia, toisella työllä on aina jotakin toisen sielusta.

Antakaa anteeksi, herraseni, ett' on niin lyhyt kirjeeni. Minun on kovin vaikea pitää ajatuksiani koossa. — Vielä kerran: hellän sydämenne tähden lähetän päiväkirjani, johon olen pannut yhtä ja toista viime ajoin. Sen takaisin saapuessu odotan mielehistä kirjettä. Hyvästi!

Suomennoksia

Runeberg'in Runoelmista.

Kuoleva Sotilas.

Jo veri-päivä päätynyt
 Oil Lemun rannalla,
 Ja lyötyin huoku viihtynyt
 Jo kuolo-kentalla;
 Merellä, maalla pimeni,
 Yö haudan tyyneen hiljeni.

Reunalla aallon pimiän,
 Mi näki metelin,
 Suursaaren aioilt äkiän
 Havaitsi soturin;
 Hän istu, käsi otsallaan,
 Oil juosnut veri povestaan.

Hyvästiäns ei lausua
 Hän tainnut tutulle,
 Isäins' ei ollut seutua,
 Min vuoti verelle;
 Kotins' oil Wolgan rannalla,
 Hän täällä vihan alalla.

Silmänsä, vaikka sammuvan,
 Loi välist' ylös hän,

Sannalla saman lakean,
 Lähellä uron tän,
 Mies nouri makas kuoltunut,
 Hänt' ukko katsel' uupunut.

Kun kuula viuhui, sota soi,
 Kun vert' oil povissaan,
 Vihansa vastakkain he toi
 Kalpaansa koittamaan;
 Nyt vanh' ei riitaa hakenut,
 Nuorenki miel' oil masennut.

Mut yö se yhä etenee,
 Ja soutu kuullahaan,
 Kuu pilven raost' antelee
 Seudulle kuumettaan;
 Jo saapuu venhe rannallen,
 Siin' impi yksin soudellen.

Hän kuolon käypi jälkiä
 Kuin haamu rauhatoin,
 Käy vaiti ruumis-riviä,
 Vaan itku-karpaloin;
 On kulku kumma ukosta,
 Hän havahtavi horrosta.

Vaan heltyin hetki hetkeltään,
 Mink' impi eteni,
 Ja mieltivämpi entistään
 Näkönsä lieveni;
 Kai aave iski mielehen,
 Hän ties', kut'etsi neitonen.

Se ootti; impi läheni
 Kun sanan saanna ois,
 Niin vakaan, vait, niin ääneti,
 Kun häntä henki tois;
 Hän tuil ja näki edessään
 Jo ruotsalaisen pitkänään.

Jo näki, huusi nimenkin, —
 Vastett' ei kuulunut —
 Jo varsin vaipui sylihin —
 Se hänt' ei sulkenut;
 Kylm' oli rinta rikkunut,
 Ja kaikk' oil vaiti, riutunut.

Nyt kyynel — sanoo runotar —
 Juoks' ukon poskelle;
 Hän sanan sanoi — Ilmatar
 Sen korjas tuulelle;
 Nyt nousi hän, käv' askelen
 Ja näänty neidon etehen.

Mi miel' oil suru-näkönsä,
 Sanainsa salaisten?
 Tuo kyynel hellän silmänsä —
 Ken selittävi sen?
 Hän kun käv' immen etehen
 Ja kuoli — mi tuil mielehen?

Tunnollenkohan lepoa
 Viel' ano äänensä?
 Rukoillakohan rauhoa
 Viel' oli mielensä?

Vain osoako ihmisen
Hän itki ilkeen, vaivaisen?

Hän vihan maalt' oil lähtenyt,
Sen kalpaa kantaen;
Vaan, veikko, vihas heitä nyt,
Käy käteen leppyen,
Ah! eloon kosto katsovi,
Sen himot kuolo katkovi.

Poika ja Lähde.

Lähtehelle vihoin virkki poika:
 Lähde, niityn silmä, lemmen lähde!
 Tuhannesti muotoons' armahani
 Sini-povessas on silmäillynä,
 Vaan sa sen et sulo-kuvaa vaali,
 Säilytä et muotoo impyeni.
 Hän kun poistuu, pois on kuvansakin,
 Ja ma etsin suotta sitä sitten.
 Rankaisenko sua, lemmon lähde,
 Sekoanko, kaivanko sun kuiviin,
 Talloanko kauniit kukka-reunas?

Lähde taasen rukoili ja lausui:
 Poika, miksi rankaisisit mua,
 Aaltoin sekaisit ja loisit kuiviin,
 Tallaisit mun kauniit kukka-reunain?
 Minä veen on vieno tytär vainen,
 Lämmint' ei oo veri-suonta mulla,
 Lempee mull' ei muille, muill' ei mulle;
 Pahempipa kun ei sun povessas,
 Oman poves lämpö-lähteessä
 Kultas kuva viikompahan viivy,
 Kuin hän kukkan' ompi silmäis eessä.

Yhtyminen.

Impi kesä-iltan' istui
 Kuvaans' ihaellen veessä:
 „Kaspa, ah! kuin oon ma kaunis!
 Vaan mit' onpi siitä mulle;
 Nuorukainen, lemmittyni
 Nää ei mua eikä kuule!
 Ruusu, vieressäin ku kukit,
 Puna ota huuliltani!
 Ilman purpurainen pilvi,
 Purpur' ota poskiltani!
 Tähti kalpee pilven päällä,
 Kirkkaus sa silmäin ota!
 Loput ota sa, o hauta!“

Tänp' on kuullut kulta kiltti
 Lähimmästä lehdiköstä,
 Ja hän tytön tykö rientää,
 Hän tuo etsitty, tuo löytty.
 Vaan hän suuta sille suikkas:
 „Ruusu vei nyt huulen punan!“
 Ja hän posken liitti poskeen:
 „Posken purpuran vei pilvi!“
 Ja hän tytön katso silmään:
 „Silmän kirkkaun vei tähti!“
 Ja hän syliin tytön sulki:
 „Loput hauta vei nyt viimeen,“
 Sill', o! tyttö, tää on hauta,
 Kust' ei kukaan poies pääse.“

Lähtehellä.

Ma katson, lähde, reunallais,
 Kuin pilvet kulkevat;
 Kun taika jokin johdattais,
 Ne veessä vaihtuvat.

Tuil tuossa pilvi puna-suu
 Kuin ruusu tupessaan;
 Hyvästi, ah! se poiestuu;
 Ei pyörrä polvena.

Kas, tuossa toinen selkeemmin
 Jo eessäin loistelee;
 Ah! rientäin vielä vireemmin
 Pois sekin pakenee.

Jo toinen taas; se jämiä,
 Ei käy se joutuhun;
 Vaan, lähde, tää on *pimiä,
 Se pimentävi sun.

Mä mietin, kun sun näin mä nään,
 Mun mieltäin muuttuvaa;
 Kuin monta kulta-pilveään
 Silt' yhä katoaa;

Kuin moni pilvi pimiä
 Loi yön sen poveheen,
 Ja tulless', ah! oil' viriä,
 Vaan meni verkalleen.

Mut mennessään kun tullessain
 Nuo tyynni tunsin mä;
 Ne pelkät pilvet olit vain
 Mun mielein peilissä.

Ja peilin varjo, valoisuus
 Niin niist' on rippuva! —
 O! lähde, kosk' on lepoisuus
 Aalloissas asuva?!

Soturi-vanhus.

Nousi vanhus vankka loukostansa,
 Miss'oil maannut pimennossa pirtin,
 Ikä, ennen raskas hartioilla,
 Kevenneeksi näytti nyt. Hän seisoi
 Mittavana, paljon muuttunutta,
 Varsi suora kuni sotamiehen. —
 Ruoti-vaivaiseksi vanhoillansa
 Utaunut oli uljas ukko,
 Muiston' oli hällä muinosista
 Tappeluista — arvet ainoasti.
 Koditoinna kauan käveltyä,
 Matkattua viikon, pääty viimen
 Tiensä Röikön tölliin Alavuuteen.

Niinkuin horroksista herännynnä
 Pystyälle hän nyt pyrähtihen,
 Ryhtyi arkipuvun riisuntahan
 Kulunehen, mutta päälleen puki
 Pyhä-vaattehensa ukko vanhat,
 Hopee-hapsset korjas korvain taakse,
 Valmis lähtöön pirtist' oli tuossa
 Soturimme, arvosana asuin
 Keltasinisessä puvussansa,
 Hattu vaski-päärmehinen päässä,
 Laen koskeen, pyöreen partahalla,

Kuolon vaka tyyni katsannossa,
Kädessänsä sauva käypäläisen.

Ulkon' armas paistoi aurinkoinen,
Kauan pilviin piiltyänsä, taasen;
Elokuun oil päivä seitsentoistas
Selvä, sulo, kesä-heltehinen;
Kentän, järven pintaa puhalteli
Kevein löyhäyksin vieno tuuli,
Mihin piti vanhan sotamiehen?
Mihin säällä sulosella tällä?
Minne ohjas ukko askeleitaan?
Minne meni tällä kertaa tiensä?
Tokko kolkoks' oli käynyt koto,
Ahtahaksi loukoss' asuntonsa?
Ja nuo pyhävaattehensa vanhat
Miks' oil päällens' ukko pukenunna?
Kirkkohonko käkes hän nyt käydä,
Templihinkö Herran piti matka?
Kuulunut ei soitantoa sieltä,
Kaikumist' ei kimeen kirkonkellon;
Kiinni oli kivimuurin portti,
Kiinni kirkko, väestäkin tyhjä,
Ja mit' oiskaan tänäpä nä ollut
Huonehessa tekemistä Herran;
Seitsentoistas päivä elokuuta
Sunnuntai ei tänä vuonna ollut.

Vaampa niinkin vanhan mielest' oli
Parhaillansa kiihkun kirkonmeno,
Kirkon sisäss' ei se tosin ollut,
Lähistöllä toki likimmällä;
Sillä siinä seuduin kunnahalla,

Kankaalt' asti järven partahalle
 Soti juuri Suomen sotajoukko
 Edest' isänmaan ja kuninkaansa,

Elokuun oil päivä seitsentoistas
 Selvä, sulo, kesäheltehinen,
 Ja se sotur, vanhukselle oli
 Juhlapäivä, jalo, kaunis, suuri,
 Hänpä suoraan kävi kukkulalle,
 Minn oil pystytetty Suomen sotalippu,
 Tahtoi tänään Adlercreuts'in nähdä
 Jumalata julki palvelevan.
 Miekkain kitinätä teki mieli
 Ukon vanhan vielä kerran kuulla,
 Kuulla kanuunien laulantoa,
 Säveleitä tuiki tunnetuita,
 Juohutella muistiin muinosa,
 Noita nuoruutensa urotöitä,
 Katsastella, kuin tuo nuori suku
 Kiistat kesti veritantereella.

Näin on ukon mieltä selitetty,
 Ehkäp' oikeahan osattukin;
 Tuumiansa tok' ei nähnyt kukaan,
 Kävelynsä, sen vaan nähdä saatti.
 Vakavia astuin askeleita
 Hänen näki yhä etenevän,
 Kunnes kirkon kunnahalle pääsi,
 Missä sodan rajuin liekki riehui,
 Varteen tien hän siinä sioittihen,
 Oppimahan istaht' ottelua,
 Silmäns' iski siitä Suomalaisiin,
 Wenäläisiin samon, vuorotellen.

Missä väinen raivos vastatusten
 Joukkoin viha, vanhan silmä viiپی,
 Kuultip' usein kuni kirkastettu
 Muoto ukon ani mieltynehen.

Vihaisina vihisivät kuulat
 Sokeoina yhä ympärillään,
 Viljoin kaatui kuolon jalo touko
 Likell' uron utelevan siinä,
 Hänpä tok' ei tuosta liikahtanna.
 Mielens' yht' oil iloinen ja tyyni;
 Ja nuo kuulat kaikki ohi kuljit,
 Ukkoon yksikään ei kajonnutna,
 Vaihetellen yhtä yhtenänsä.
 Mukaan onnen oikullisen aina,
 Saarti häntä parvi sotilaita,
 Päälle-käypä tahi pakeneva.
 Vaan kuin kävivätkin sodan vaiheet,
 Rikkonut ei ukon rauhaa kukaan,
 Kunnioittain kulki ohitsensa,
 Suomalainen, samoin Wenäläinen.

Mutta ehtoo ehti; aurinkoinen
 Länneen veräjillä väjyin seisoi,
 Silloin miehuus Suomen sotilasten
 Heille voiton tuotti vihdoim viimen.
 Silloin sorretuksi näkyi vastus,
 Vihollinen poies pakenevan,
 Ja tuon urheen ukon ympärillä
 Kaikki taas oil työntä turvallista.
 Koska sitten joukko jälkimäinen
 Kunnaan kukkulalta töytäis alas,
 Ja se sotilasta sivuutteli,

Kookas kohos tämä seisaallensa,
 Vakaisella virkkui lausehella:

„Nuoret, urheet, somat Suomen poiat,
 Onko joukossanne, kuka kuulis
 Harmaahapsen sanaa sotilahan?
 Kiitos suuri — se on lausehensa —
 Teille päivän kunniaista tämän?
 Ilmoiss' ikänäs' ei oo hän nähnyt
 Tappelua tätä loistavampaa.
 Jumalalle kiitos, kunnioitus!
 Vielä viepi voitot Suomen kansa,
 Isäin henki viel' on hereillensä,
 Vielä miehi' ompi maalla meidän.“

Kirkko.

Vaikeet vaiheet, koetukset kovat
 Oiva tilalt' olit Onnelaisen
 Syvään sysännehet köyhyytehen.
 Min kov' onni säästi, sen vei aika.
 Talvee viisi kahdeksatt' oil tuonut,
 Pähän lumen, jot' ei sulaa suvi.
 Yks vaan hällä kaikest' oil, mi muinen
 Ilons' oli, yks vaan, luja luotto
 Jumalaan, ku onnens' ohjann' oli;
 Ja hän oven loukossa nyt asui
 Toisen taloss' ylenkatsottuna,
 Armo-leipää syöden pitäjäänsä.

Mutta Juhannuksen juhla koitti,
 Väki heräsi ja vanhat, nuoret
 Juhla-pukuun pukeivat, kaikki
 Herran huoneesen nyt rientelivät.
 Sama halu heräs ukollenkin
 Ja hän haluns' isännällen haasti:
 „Veli armas, suoppa seuraan sua
 Templiin tänään, koko kevät-kauden
 Kivun tuskiss' oon ma taistellunna
 Sopessani; vuotta puoli sitten,
 Jumalan kun sanaa kuullut olen.“

Järveen viittas isäntä. Se vielä
 Vahvan sumu-vaipan vallass' oli,

Saart' ei näkyviss', ei vett', ei rantaa.
 „Ootko itse osoava, lähde,“
 Sanoi hän, „muut venein eivät mene;
 Vaan on matka pitkä maata myöten,
 Eik' oo varsoja sun varaksesi.“

Kovan kuultuansa lauseen läksi
 Vaiti vanhus rantaan, veneen työnsi
 Vesille ja soudun sumuss' alko.
 „Joka kalain retket veessä johtaa,
 Lintuin ilmass', että ennättävät
 Kunne kutsuu lakinsa, Hän suopi
 Minun myöskin templinsä nyt löytää.“

Aika kului, vettä vaan ja usmaa
 Näki ukko, uralt' eksynnä.
 Voima oil jo vaipumassa, soudu
 Työlämpi ja hervotoin jo käsi.
 Aamu-tyydessä kun selän yli
 Korviins' ensi kerran soitto kaikui,
 Hiljaist' oil se huminaa ja vienoo,
 Ja hän kaukan' oivals' olevansa
 Kirkosta, jo kotoo kauempana.
 Kaikui toiste, kaikui kolmannesti
 Soitto, vaanpa kaukaa sekin.
 Ja hän silmäns' iski taivahalle,
 Katsoi ylös pilvihin, kuin kysyin,
 Voimaa vailla, neuvoa ja toivoo.

Vaan samassa vene, verkan kulkein,
 Päytyi paadellen, ja himiästi
 Paaden yli sumun suusta siinti
 Silmiin tanner, lepoo tarjoava.

Rannall' astui ukko, uteleva,
 'Tunsi paikan, tunsi tyynni saaren,
 Miss' oil nuorna monet kerrat käynyt,
 Ja hän kalliollen istui, syvään
 Miettien, ja kolkkaa oil nyt kaikki,
 Pimee mieli, pimee maa ja taivas.

Mutta yhteen-soitto kaiku. — Oilko
 Korkeimman turvissa nyt vanhus? —
 Hän kun taivolle loi toivotoinna
 Silmät, sini-juova selvä näkyi
 Pilvein rakoloista, valon aave.
 Kirkossa nyt veisuu al'ettaman
 Piti; saarell' antiolla saman
 Ensi-kerran tuuli henkee veti
 Lehtein lomissa, ja kiuru kiiti,
 Valon herättämä, ylös ilmaan.
 Luonnon horto pian haihtui. Sävel
 Säveltä nyt seuras, ääntä lisäs
 Mäkein, laaksoin linnut. Riemu raikui
 Sumuiss' ilman, raikui rannan puissa
 Ukon ympärillä, ja hän laulun
 Viehäyksessä huolet poies heitti
 Ja sai sanat säveleille. Kesän
 Virsi ihana „Jo joutuu armas
 Aika“ hiljasena hyrinänä
 Huulilt' ukon hartahasti sointui.

Ja jo joutunn' oli armas aika.
 Suvee, josta lauloi, muuri mikään
 Häneltä ei sulkenunna. Sulo
 Kukka-kenttä eessä oil ja lintuin
 Liverrykset kuuli hän; ja Kristus,

Kuta Saaronin kukaksi kutsui,
 Laakson lemmityksi viherjäisen,
 Tuli kukkana ja lempen', aivan
 Niinkuin rukoillut hän oli, mieltään
 Joka löyhäyksessä lämmittäen.

Kun hän virren päätti, sekehessä
 Oil jo taivas, alhalla vain asui
 Sumu vielä. Silloin päiväyt nousi
 Idän pilvi-vuotebelta, valain
 Sädet-virran usmiin maan ja veden.
 Vaikeni nyt ilma, ja sen parvet
 Lepoo etsit, jok' olento näytti
 Katsella vain tahtovan, ei laulaa;
 Myöskin vanhus silmillänsä seurasi
 Hartaulla, vaiti valon teitä. —
 Sumeaa mi äsken oil, se seestyi
 Tuossa tuokiossa. Niemi niemen
 Perään usmast' ui nyt ylös, saari
 Saaren viereen syntyi; mailma täynnä
 Kauneutta kasvoi hiljallehen
 Varjon tyhjyydestä, rajautui,
 Väriin sai ja kirkkauden.

Mennyt

Aikoja jo aamu-hetki oli,
 Kuinpa vanhus, kirkas katsannolta,
 Otsa pilvetöinnä, liikutettu
 Mielessään ja kiitollinen nousi
 Paikaltaan ja palas venehelle.
 Mutta hyvästiksi loi hän vielä
 Silmäyksen rannalle. „Nyt Herran
 Rauha teille“, lausuvan hän kuului,

„Linnut kaikki, veikot, siskot nuoret,
 Herran seurakunta, jotka kanssain
 Kirkoss' yhdess' tänä-pän' olette
 Hänen kunniaansa veisannehet.
 Ja nyt kiitos sulle, kirkas päivy, t,
 Tulkki opin taivahisen, joka
 Saarnan meille pidit, sydämmemme
 Taivuttelit Hänen hyvyttänsä
 Tuntemaan ja silmin näkemähän.“

